



új magyar szó

20 oldal

Ára: 1,5 lej

Országos közéleti napilap | Alapítva 1947-ben, Romániai Magyar Szó címmel

VI. évfolyam,
183. (1249.) szám**BNR-valutaárfolyamok**

1 euró	4,2668 ▲
1 amerikai dollár	3,2588 ▲
100 magyar forint	1,5163 ▲

Társadalom 7**Sapientia: jubileumi tanévnyitó**

A hazai egyetemek közül elsőként a Sapientian kezdődött meg tegnap az idei tanév: a diákok ünnepélyes esküvel, az egyetemvezetés a tíz éve működő intézmény mérlegével készült a jeles eseményre. Dávid László rektor abban bízunk, idén jelentősebb támogatáshoz jut az egyetem.

Kultúra 8**Csoportkép a nagybányai magyarságról**

Kezdetben ifjúsági fesztiválnak szánták, de az érdeklődés és a nagy népszerűség eredményeként a nagybányai magyarság városnapjaivá vált a Fötér Fesztivál, amelyet ötödik alkalommal szerveztek meg.

Média 9**Emelhetik a tévédíjat**

A SRTV költségvetési hiányának csökkentésére a köztelevízió havi díjának növelését is kilátásba helyezte Alexandru Lăzescu elnök-vezérigazgató. Sebesi Karen Attila igazgatótanácsi tag lapunk megkeresésére elmondta: a Román Nemzeti Filmközpont támogatásának csökkentése a járhatóbb út.

Vezércikk 3**Törpék és pártok**

A kormányzás népszerűségvesztéssel, lemorzsolódással jár, és ez eddig természetes is lenne. (...) A parasztpárt, bár elvesztette a kommunizmusból a piacgazdaságba való sikeres átmenetért folytatott küzdelmet, tulajdonképpen emelt fővel távozott a hazai politikai színtérről, valamiféle



Don Quijote-i romantika emlékét hagyva maga után. ▶

Salamon Márton László

Ősszel zöldülő házak

Javában zajlik az alternatív fűtésrendszerekre nyújtott támogatások kifizetése**„Kizöldült ház“ Háromszéken. A napkollektor összesen kilencezer lejbe került, ebből hatezret megtérít az állam a tulajdonosnak**

Fotó: Kovács Zsolt

Gyorsuló ütemben zajlik a Zöld ház program sikeres pályázóinak kifizetése: eddig közel négyszázezer lej támogatást kaptak elszámolásuk alapján azok, akik már felszerelték az alternatív fűtés- és melegvíz-rendszereiket, s jut pénz azokban a megyékben is, ahol a pályázók száma már meghaladja a leosztott keretösszeget – tudtuk meg Lőrincz Csillától, a Környezetvédelmi Alap alelnökétől. A támogatásra országosan 9 ezren pályáztak, a legtöbbet Bihar, Hargita és Kovászna megyében. A Zöld ház program felpezsdítette az alternatív fűtés- és melegvíz-rendszerek piacát, s már ajánlják szolgáltatásaikat az „önjelölt” cégek is. **6. oldal ▶**

Utánuk nyúlt a Szeku keze?

Baloga-Tamás Erika

„Bánt, hogy mai napig nem tudok megszabadulni ettől, pedig áldozat voltam, zsaroltak és pszichikai terrorban tartottak” – nyilatkozta az ÚMSZ-nek Vajna Imre, akiről a napokban a Szekuritáté Levéltárát Vizsgáló Országos Tanácsnak (CNSAS) vizsgálatai nyomán kiderült, hogy a múlt rendszerben együttműködött a Szekuritátéval. S bár Vajna a kommunista titkosszolgálat áldozatának tartja magát, és méltánytalannak nevezi a CNSAS elmarasztalását, az MPP politikusa hajlandó lemondani a székelyudvarhelyi szervezet éléről és a megyei tanácsban betöltött tisztségéről.

Folytatása a 3. oldalon ▶

Egynegyednyi rendőrsztrájk

▶ A rendőrök és az Alfa Kartell tagjainak tegnapi utcai akcióival kezdődött az erre a hétre beharangozott szakszervezeti tiltakozássorozat. „A bérünk hetven-

öt százalékát kapjuk, így feladataink negyedét nem teljesítjük” – nyilatkozta az ÚMSZ-nek Dorel Frenț rendőr-szakszervezeti vezető. **7. oldal ▶**

**A rendőrök kötelezettségeik háromnegyedét teljesítik**

Fotó: Sipos M. Zoltán

Boc: a neheze még hátravan

▶ A gazdasági problémákat még nem háritottuk el, a következő hónapok létfontosságúak lesznek a megkezdett reformok elültetése és az egészséges gazdasági növekedés biztosítása szempontjából – jelentette be tegnap Emil Boc kormányfő a parlamentben tartott országértékelő beszédében. Felszólalása elején a miniszterelnök azzal vádolta elődjét, a liberális Călin Popescu-Tăriceanut, hogy a 8 százalékos gazdasági fellendülést jelentő 2008-as évben rekordnagyságú költségvetési hiányt termelt. **3. oldal ▶**

Mai mellékletünk:**úmsz** *kisebbségben*

Röviden

Tőkés László ismét meghívta Erdélybe a dalai lámát

Mintegy negyven perces beszélgetést folytatott tegnap Budapesten Tőkés László, az Európa Parlament alelnöke a dalai lámával. A találkozón az erdélyi képviselő egy, a székely származású Kőrösi Csoma Sándort ábrázoló Törös Gábor-plakettet ajándékozott a tibeti vallási vezetőnek. Tőkés László ismét meghívta Erdélybe a dalai lámát, és sajnálatosnak nevezte, hogy idén elmaradt a látogatása Kőrösi Csoma Sándor „szülőházában”. A dalai láma arról biztosította az EP erdélyi alelnökét, hogy örömmel eleget tesz meghívásának, ha a román kormányzat viszonyulása e téren kedvezőre fordul. Tőkés László ígéretet tett arra, hogy közbenjár Traian Băsescu államelnöknél és a román kormánynál annak érdekében, hogy a dalai láma nyugodt körülmények között látogathassa meg az első európai „buddhista szent”, Kőrösi Csoma Sándor szülőfaluját.

Halálos áldozatot követelt Szlovéniában az árvíz

Szlovéniában tegnap egy 75 éves halott férfi búkkantak egy autóban, amelyet a megáradt Krka folyó sodort el Kostanjevicanál, Ljubljánától 90 kilométerre keletre – jelentette a közszolgálati rádió. A keleti országrészben riadókészültséget rendeltek el szombaton, miután a Száva és a Krka folyó kilépett a medréből. Közben Horvátországban több száz ember kitelepítésére készülnek a Zágrábtól északra fekvő térségben, mert a Száva és mellékfolyói már több települést is elöntöttek, az Isztriai-félszigeten Umag és Novigrad is víz alatt van, de a magyar határhoz közeli településeket is elérte az áradás.

Egységes uniós szabályok a házi készítésű robbanóanyagok ellen

Egységes szabályozási javaslatot terjesztett tegnap az uniós tagállamok elé az Európai Bizottság azzal a céllal, hogy korlátozzák az olyan vegyi anyagokhoz való hozzáférést, amelyek házi készítésű robbanóanyagok előállítására használhatók fel. „A terroristák és más bűnözők igen gyakran házi készítésű robbanóanyagokat használnak támadások elkövetésére. Fokoznunk kell az ellenőrzést, és meg kell akadályoznunk, hogy a terroristák kihasználják az uniós tagállamok biztonsági szabályai közötti eltéréseket” – indokolta a javaslatot Cecilia Malmström belügyi EU-biztos.

Megkezdődött Belgrádban a „kokainkirály” pere

Megkezdődött tegnap a szerb fővárosban a pénzmosással és kábítószer-csempészéssel vádolt, montenegrói származású Darko Saric elleni büntetőper. A vád szerint a helyi bulvársajtóban csak „kokainkirályként” emlegetett 41 éves férfi irányításával több tonna kokaint csempészték Dél-Amerikából a Balkán-félsziget érintésével Nyugat-Európába. Emellett 20 millió eurós pénzmosással vádolják, de a szerb sajtó szerint ez csak a jéghegy csúcsa; Saric és klánja több százmillió eurónyi, kábítószer-eladásból befolyt pénzt moshatott tisztára.

Családon belüli vitát gyanítanak a lörrachi ámokfutás hátterében

Családon belüli vitát – amelynek tárgya alkalmasint a közös gyermek fölötti felügyelet volt – gyanítanak nyomozók a lörrachi ámokfutás hátterében. Vasárnap este egy nő előbb felgyújtotta a lakását, majd lőfegyverrel a kezében berontott a házzal szemközti lévő St. Elisabeth kórházba, és válogatás nélkül lövöldözni kezdett. Végül a kihívott rendőrök agyonlőtték. A hétfő délutáni sajtóértekezleten elhangzott: a tettes feltehetően vitában állt a hónapok óta különváltan élő férjével, akinél hét közben a közös gyermek lakott.

Abbász: veszélyben a béketárgyalások



Mahmúd Abbász és Benjámín Netanjahu közeledésének legfőbb akadályai az izraeli telepítések

Hírösszefoglaló

Mahmúd Abbász palesztin elnök megerősítette, hogy kivonul a közvetlen izraeli-palesztin béketárgyalásokról, ha Izrael felújítja a zsidó telepek bővítését a megszállt palesztin területeken. „A tárgyalások folytatódnak, amíg a telepítések befagyasztása érvényben marad, ellenkező esetben egyetlen nappal sem tárgyalok tovább” – mondta Abbász tegnap francia újságíróknak útban New Yorkba, ahol az ENSZ-központban ülésén beszédet mond a közel-keleti békefolyamatról. Az izraeli és a palesztin fél szeptember 2-án az Egyesült Államok védnöksége alatt újította fel a közvetlen tárgyalásokat, amelyek azonban a ciszjordániai zsidó telepek problémaköre miatt megfellemlen látszik. Mahmúd Abbász kijelentette, hogy támogatja a

ciszjordániai telepítési moratórium szeptember 26-án lejárató hatályának egy-két hónappal történő meghosszabbítását, mivel elképzelhetőnek tartja, hogy megállapodásra jutnak a palesztin állam végleges státusával kapcsolatos összes kérdésben.

„Ha a teles lakások építése nem folytatódik, és Izrael tanúbizonyságot tesz jó szándékáról... megállapodhatunk a határokról és a biztonságról, a többi kérdésben pedig, úgymint Jeruzsálem státusa, a vízmegosztás és a telepítés, módszeresen folytathatjuk a tárgyalásokat és juthatunk egyezségre” – tette hozzá.

Az amerikai nyomás és a folyamatos palesztin figyelmeztetések dacára Izrael nem hajlandó meghosszabbítani a moratóriumot. Benjámín Netanjahu izraeli kormányfő vasárnap kijelentette, hogy Izrael álláspontja nem vál-

tozott, a telepek bővítése és építése folytatódik.

Azzal az izraeli követeléssel kapcsolatban, hogy a palesztinok ismerjék el Izraelt „zsidó államnak”, Abbász rámutatott, hogy a Palesztinai Felszabadítási Szervezet (PFSZ) már elismerte „Izrael államot”. „Izraelnek jogában áll olyan néven nevezetnie magát, ahogy akarja, de már elismertük Izrael államot. Az ENSZ 181-es számú határozata kimondja, hogy létre kell hozni a független zsidó és palesztin államot Jeruzsálemmel mint nemzetközi fővárossal” – emlékeztetett. A palesztin vezető leszögezte, hogy az izraeli börtönökben fogva tartott palesztinok sorsáról is megállapodást kell kötni. Kiemelte, hogy a foglyok szabadon bocsátása nem vitatéma, egyetlen palesztin sem maradhat izraeli börtönökben. ◀

VMSZ: lehallgatási botrány

Hírösszefoglaló

A helyi választási kampány része az a Vajdasági Magyar Szövetséget (VMSZ) kompromittáló hangfelvétel, amelyet a párt zártkörű taggyűlésén készített titokban Zentagunaron (Novo Orahevo), és amelyet azután feltöltöttek az internetre – mondta el hétfőn az MTI-nek Pásztor Bálint, a párt parlamenti képviselője. A Blic című belgrádi újság tegnap címlapon foglalkozott az ügygel, amelyről először a Magyar Szó című vajdasági magyar napilap írt múlt hétfői számában.

A hangfelvételen – amelyet állítólag valamikor az év elején vettek föl az észak-bácskai, Topolya (Backa Topola) járásbeli településen – az hallható, amint a VMSZ illetékesei, két férfi és egy nő arról beszélnek, hogy a magyar nemzeti tanácsi választások megnyerése érdekében hogyan osszák el a rendelkezésre álló pénzeket civil szervezetek között, és hogyan használják föl a választói adatbázist. A találkozó egyik résztvevője Fremond Árpád, a magyar párt parlamenti képviselője. Az állítólagos beszélgetésről készült hangfelvétel

augusztus végén jelent meg a Youtube fájlmeosztó portálon.

A VMSZ kétségbe vonja a hallhatóan összevágott hanganyag valódiságát, és feljelentést tett ismeretlen tettes ellen. Nem lehet tudni, hogy nem manipulált-e a hangfelvétel, nem szavanként vágta-e össze – mondta Pásztor Bálint az MTI-nek. A parlamenti képviselő elmondta, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga – a VMSZ riválisa – a helyi kampány részévé tette a hangfelvételt, Zentagunaron ugyanis néhány hónap múlva előhozott választásokat tartanak. A VMSZ politikusa példátlanul nevezte, ami történt. Az elmúlt 20 év szerbiai politikatörténetében nem volt példa ilyesmire – mondta.

Az MTI kérdésére, nem lehet-e attól tartani, hogy a botrány miatt egyes szavazók elpártolhatnak a VMSZ-től, Pásztor Bálint azt mondta, ezt nem tartja elképzelhetőnek, mint mondta, a VMSZ-nek nincs mitől tartania ebben az ügyben. Emlékeztetett rá, bűncselekmény történt, az illetékesen lehallgatás és az így szerzett hangfelvétel terjesztése a szerb büntető törvénykönyv szerint három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. ◀

Ahmadinezsád: Iráné a jövő

Hírösszefoglaló

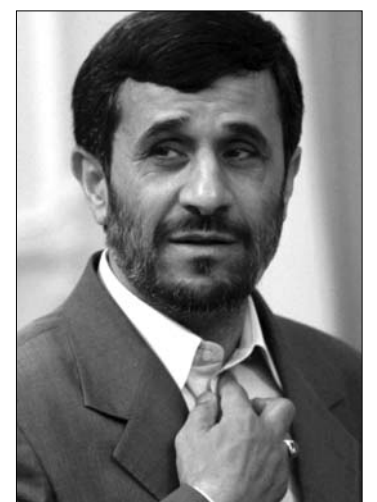
Az iráni elnök kijelentette, hogy Iráné a jövő, s arra ösztökölte az Egyesült Államokat, hogy ismerje el a perzsa állam jelentős szerepét a világban. Mahmúd Ahmadinezsád (képiünkön) helyi idő szerint vasárnap adott egyórás interjút az AP hírügynökségnek New Yorkban, ahová aznap érkezett, hogy részt vegyen az ENSZ éves közgyűlésén. Az államfő ismét hangsúlyozta, hogy országa nem akar atomfegyverhez jutni, csak békés és atomfegyverektől mentes világra törekszik. Kitért ugyanakkor az elől a kérdés elől, hogy Teherán felújítja-e a tárgyalásokat vitatott nukleáris programjáról, s újfent azt hangoztatta, hogy a kormányára emiatt kirótt szankcióknak semmi hatása sem lesz.

„Az Egyesült Államok kormányzatának (...) el kell ismernie, hogy Irán nagyhatalom” – mondta. „Emellett emberi erőnek és kulturális hatalomnak, ilyenformán pedig más nemzetek barátjának tekintjük magunkat. Sohasem törekedtünk mások fölötti uralomra vagy bármely más ország jogainak a megsértésére.” „Akik ragaszkodnak a velünk

„Romafüggő” Schengen?

Cs. P. T.

A romák integrációjától tené függővé Románia csatlakozását a schengeni övezethez a Franciaországban kormányzó jobbközép Népi Mozgalom Uniójának (UMP) szóvivője. A Le Monde által idézett Frédéric Lefebvre szerint miközben Bukarest élesen támadja Párizst a romák kitoloncolása miatt, a román kormány semmit nem tesz a közösség társadalmi beilleszkedéséért. „Románia minket leckéztet, de elfeledkezik a saját felelősségéről ebben a kérdésben” – mondta a szóvivő. Lefebvre szerint az Európai Unió jelentős pénzüsszegeket szán a romák integrációjára, s ezt a keretet azoknak az országoknak kellene felhasználniuk elsősorban, amelyekben jelentős számú roma közösség él. „Bulgáriának és Romániának, de elsősorban Romániának, mert ott vannak a legnagyobb gondok ezen a téren” – magyarázza. Mint ismert, a múlt heti EU-csúcson nagy vitát váltott ki, Franciaország pedig felháborodással fogadta, hogy Viviane Reding emberjogi biztos kötelezettségszegési eljárással fenyegette Párizst a romániai romák hazatoloncolása miatt. A csúc előtt José Manuel Durao Barroso, az Európai Bizottság elnöke védelmébe vette Redinget, és kiállt uniós kolléganője mellett Andor László foglalkoztatásért, szociális ügyekért felelős biztos is. „Úgy vélem, itt meglehetősen olcsó és átlátszó módon arra történik kísérlet, hogy egy különösen sérülékeny csoport számlájára népszerűségehez jussanak” – bírálta Andor a francia kormányzatot. Mint ismert, az Európai Unió októberben Bukarestben tervez a romák számára szervezendő segélyprogramról széles körű konferenciát. ◀



szembeni ellenségességhez, azok megölik, elpusztítják a lehetőséget, hogy barátok legyünk a jövőben, ami sajnálatos, mert világos, hogy Iráné a jövő, s az ellenségesség nem vezetnek sehová” – folytatta.

Ahmadinezsád nyugodtnak és magabiztosnak tűnt hetedik egyesült államokbeli útján. Elhárította a kérdéseket egyebek közt az iráni ellenzéki erőkre mért súlyos csapásokról is azt követően, hogy az elnök tavaly erősen vitatott lefolyású választáson jutott ismét hatalomra. Nem szólt arról sem, hogy sok újságot bezártak. ◀

Boc: a neheze hátravan

Moldován Árpád Zsolt

► A gazdasági problémák még nem hárultak el, a következő hónapok létfontosságúak lesznek a megkezdett reformok elültetése és az egészséges gazdasági növekedés biztosítása szempontjából – jelentette be tegnap Emil Boc kormányfő a parlamentben tartott országértékelő beszédében. „Románia még nem jutott túl a nehezén. Bárki lett volna helyettünk kormányon, ugyanezeket a fájdalmas de helyes és szükséges intézkedéseket kellett volna meghoznia. Populizmus-sal nem fogunk kilábalni a gazdasági válságból” – mondta Boc. A miniszterelnök az ország társadalmi-gazdasági helyzetéről szóló be-

szédében hangsúlyozta: olyan költségvetési tervet kell kidolgozni, amely 4,4 százalékos hiánnyal és 1,5–2 százalékos gazdasági növekedéssel számol. Elsőrendű fontosságot tulajdonított annak, hogy biztonságosnak pénzeszközöket a beruházások és a közös európai programok finanszírozására. Különleges hangsúlyt fektetett az európai pénzek lehívására is. Az európai programokra szánt önrésszel kapcsolatban emlékeztetett, hogy ebben az évben 5 milliárd euró állt rendelkezésre, jövőre pedig legalább 9 milliárdot kell e területnek szentelni. Vagyis a költségvetésnek mindenképpen külön pénzeket kell biztosítania a fejlesztésre, beruházásokra – szögezte le Boc.

Hamisnak nevezte azokat az állításokat, amelyek szerint a román kormány semmiféle válságellenes lépést nem tett. Példaként emlékeztetett a kabinet által hozott néhány intézkedésre, mint a 16 százalékos egységes adókulcs bevezetésére vagy az újra befektetett nyereség adómentességére.

Kísért a múlt

Felszólalása elején a kormányfő azzal vádolta elődjét, a liberális Călin Popescu Tăriceanut, hogy a 8 százalékos gazdasági fellendülést jelentő 2008-as évben rekordnagyságú költségvetési hiányt termelt. „Bárkinek, csak önmagának nincs jogában kérdőre vonni a mostani kormányt” – mondta

Emil Boc. A miniszterelnökök szócsatáját Tăriceanu nyitotta meg, amikor a liberális kezdeményezésre megtartott országjelentés felvezetőjében ironikusan megjegyezte: utódja „eredményesen” használta fel a PNL-kormány által megtakarított pénzalapokat, hiszen sikerült újraválasztatni Traian Băsescu államfőt, csökkentek a bérek és nőtt az áfa. „Miközben a miniszterelnök újra és újra 'élekel', hogy nincs anyagi fedezet a bérek és nyugdíjak kifizetésére, érdekes módon arra mindig kerítenek pénzt, hogy a PDL-s miniszterek örületeit kielégítsék és a narancssárga kincsesládákat megtöltsék” – vádolt Tăriceanu.

Boc válaszolt Vlădescunak

A parlament folyosóján Emil Boc arra is sort kerített, hogy megválaszolja volt pénzügyminisztere, Sebastian Vlădescu egy nappal korábban megfogalmazott vádjait. „Nagyon sajnálom, hogy Vlădescu ilyen vitát kezdeményezett, de nem hagyhatom szó nélkül vádjait. Először is leszögezem, bármikor lemondhatott volna, ha nem ért egyet a kormány döntéseivel, de nem tette. Azután megkérdeztem tőle – ha már a gazdasági folyamatok meg nem értésével vádol – miként lehetséges, hogy 2010 januárjában még a 13. fizetést, vakációpénzt és egyéb juttatásokat akart bevinni a költségvetésbe, majd pár hónappal később 25 százalékos bércsökkenést kér? Higgyék el, ha ezt velem időben közli, akkor nem kellett volna egynegyedével csökkenteni a közalkalmazotti béreket, ugyanis ki-vettük volna a 13. fizetésre és egyéb juttatásokra vonatkozó kitételeket” – replikázott Boc. ◀



Emil Boc kormányfő elhárította a felelősséget: Tăriceanut és Vlădescu okolta a múlt hibáért

Fotó: Tofan Levente

Utánuk nyúlt a Szeku keze?

Folytatás az 1. oldalról

„Nem akarom, hogy a múltam beárnyékolja, beszározza a körülöttem lévőket, ezért úgy látam tisztességesnek, ha lemondok az MPP székelyudvarhelyi szervezetében betöltött vezetői tisztségemről. Ők miután megtárgyalták, majd elhatározzák, hogy elfogadják-e vagy sem a kérésemet, a döntésre úgy gondolom, hogy a közeljövőben sor kerül” – mondta Vajna Imre lapunknak. Közölte azt is, hogy a másik politikai posztjáról, a Hargita Megyei Tanácsban betöltött tanácsosi tisztségéről is lemond, igaz, erről nem feltétlenül a kiégett ügy miatt, hanem munkája érdekében. „Számomra nem fontos a politikai pályafutás, nekem van egy hivatásom, egy szakmám, aminek mindig is éltem és ezen túl is ennek szeretném szentelni magam” – fogalmazott Vajna, és leszögezte, gondoljon ki mit akar, ő sem az ismerőseiről, sem a munkatársairól, sem a barátairól nem mondott semmit, igaz a Szekuritáté nem is rájuk, hanem az orvosi egyetemen tanuló külföldi diákokkal kapcsolatos dolgokra volt kíváncsi.

Vajna Imre mellett Bondor István RMDSZ-es Hargita megyei tanács tagja is szerepel a lebukottak listáján. Bondor az elmúlt évek alatt több, igen magas beosztású

tiszttséget töltött be, volt iskolaigazgató, tanfelügyelő, majd főtanfelügyelő. „Az igaz, hogy a Szekuritáté engem is kerülgetett, pontosabban nem a titkosszolgálat, hanem az iskola igazgatója, ahová jártam, mondta azt, hogy ha államellenes cselekedetről tudunk, akkor azt jelentjük neki, persze azt sejttem, hogy a mi fagatásunkat ő is feladatként kapta. Tizedikes diák koromtól kezdve öt éven keresztül, egészen 1967-ig próbáltam rábírnai az együttműködésre, de kijelentem, és nyugodt szívvel állíthatom, hogy nem voltam kollaboránsuk, a lapom tiszta. »Használhatatlan és nem megfelelő« – ezt tartalmazza a rólam írt jelentés, ami a Szekuritáté nyilvántartásában található, és 1967 után, miután munkába álltam, már semmilyen bejegyzés nincs rólam, nem kaptak további adatokat, ezt a CNSAS is leírta” – szögezte le lapunknak Bondor István. Hozzátette, mindig becsülettel és lelkiismerettel töltötte be a rábízott feladatokat, tisztségeket. Az ő ügyében egyébként még nem született döntés.

Idén egyébként majdnem 300 dossziét állított össze a CNSAS: 88 személyt együttműködés vádjával perelnek, 199 személy esetében pedig az a gyanú, hogy a titkosszolgálat alkalmazásában álltak. ◀

Anastase „elszámolta magát”

M. Á. Zs.

► Amennyiben ma a képviselőház plénuma is áldását adja rá, a múlt héten megszavazott nyugdíjtörvényről ismét voksolni fognak a honatyák. A rendhagyó ismétlésre az ellenzéki pártok kérésére kerülhet sor, akik tegnap a házbizottság ülésén arra hivatkozva kérték a szavazás semmissé nyilvánítását, hogy Roberta Anastase házelnök visszaélt tisztségével, és kvórumhiányos ülésen nyilvánította elfogadottnak a jogszabályt. „A házbizottság 8 igen és 2 nem szavazattal, 2 tartózkodás mellett úgy döntött, hogy kedden a plénum döntsön a szavazás megismétlésének szükségességéről. Ha a voksolás eredménye megköveteli, 12.30-kor megismételjük a nyugdíjtörvényről való szavazást” – jelentette be Dumitru Pardău képviselőházi titkár.

A voksolás megismétlésével Roberta Anastase házelnök is egyetértett, de visszautasította azokat a vádakot, amelyek szerint visszaélt hivatalával, és elcsalta a szavazást. Victor Ponta szociáldemokrata pártelnök bejelentette, a PSD annak ellenére kéri a bűnvádi eljárást elindítását Anastase ellen, hogy a házelnök elismerte hibáját. „A nyugdíjtörvényről való szavazás előtt két másik jogszabályról tartott elekt-

ronikus szavazás 82 honatyá jelenlétét rögzítette, ugyanis a PSD és a PNL képviselői elhagyták az üléstermet. A kvórumhiány elrejtése céljából a házelnök bejelentette, hogy elromlott a szavazatszámoló rendszer, és a kézfelemeléssel megtartott végső voksoláson 170 igent számolt össze” – vádolt Ponta, aki felszólította az ülést végig követő televíziókat, hogy bizonyítékként bocsássák rendelkezésre felvételeiket. Hozzátette: a család tényleg Mihai Voicu, az ülés liberális titkára is megerősítette, aki szerint az ülésteremben csak 80 honatyá tartózkodott a szavazás pillanatában.

Ponta továbbá elmondta, a PSD levélben szólította fel Traian Băsescu államfőt, hogy ítélje el a csalást, és ne hirdesse ki a nyugdíjtörvényt, ellenkező esetben a szociáldemokraták nem vesznek részt azon a mai plenáris ülésen, ahol az államfő szól a honatyákhoz. Ha Traian Băsescu, akinek alkotmányos kötelezettsége, hogy felügyelje az állami intézmények törvényes működését, megtagadja kérésünk teljesítését, számunkra már nem államfő, és következésképpen nem veszünk részt egy olyan személy felszólalásán, aki nem látja el a tisztségéből fakadó kötelezettségeket” – fogalmazott Ponta. ◀

Törpék és pártok



Salamon Márton László

Kerek tíz év telt el azóta, hogy az annak idején a kommunistaellenes erőket tömörítő Demokrati-
kus Konvenció – és az akkori, Mugur Isărescu korábbi és jelenlegi román jegy-
banki elnök vezette kabinet fő politikai

alakulata, a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárt – négy év kormányzást követően csúfosan lezerepelt a parlamenti választásokon. A parasztpárt, akkor megismételhetetlennek tűnő mélyrepülést produkálva, a legnagyobb kormányzati erőből törpéparttá küzdötte le magát, és a 2000 decemberében tartott szavazáson már a parlamenti küszöböt sem érte el.

A történelem azonban – mint tudjuk – megismétli önmagát, és Romániában erre még csak nem is kellett emberöltőnyt várni. Hiszen alig egy évtized múltán, a jelenlegi legnagyobb kormánypart – amely egyébként az akkori kormánykoalíció tagjaként igencsak tevékenyen hozzájárult a Demokratikus Konvenció széteséséhez és a Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárt kicsinálásához – túlenni látszik egykori áldozatán. Kevesebb, mint feleannyi idő – alig két év kormányzás – alatt ugyanis a Demokrata Párt és valódi vezetője, Traian Băsescu államfő sorra döntögetik a negatív népszerűségi rekordokat. Az ország lakossága jóvédelmének megcsönkítésére irányuló májusi bejelentések utáni 15 százalékos mutatóról még azt mondták a demokraták, hogy múltó harag a szavazópolgárok részéről, és annál lejjebb már nem süllyedhet a népszerűségi indexük. Következett azonban egy olyan kormányátalakítás, amelyről – igen találóan – a legnagyobb ellenzéki párt vezetője megállapította, hogy „mentek a tolvajok, jöttek a gyagyások” („au înlocuiri hoții cu proștii”), s egy újabb felmérés: a megkérdezettek – írd és mondd – 9, azaz kilenc százaléka bízik még a kormányban. És tegnapi lapzártánk után látott napvilágot egy újabb közvélemény-kutatás, amely – ebben a ritmusban – lassan már a negatív számok tartományából vett értékekkel lesz kénytelen operálni...

A kormányzás népszerűségvesztéssel, lemorzsolódással jár, és ez eddig természetes is lenne. A gond annak mértékével van, és erre még a dühöngő gazdasági válság sem elegendő magyarázat. A parasztpárt, bár elvesztette a kommunizmusból a piacgazdaságba való sikeres átmenetért folytatott küzdelmet, tulajdonképpen emelt fővel távozott a hazai politikai színtérről, valamiféle Don Quijote-i romantika emlékéit vagalya maga után. A Demokrata Párt után viszont aligha marad egyéb, mint a kommunista diktatúra utáni időszak legrosszabb és legkorruptabb kormányzásának kísértete. Utítársait pedig aligha illeti majd a szimpatikus Sancho Panzáknak járó elnéző mosoly.

Román lapszemle

Kivizsgálást indított a versenytanács a három legnagyobb romániai mobiltelefoncég, a Vodafone, az Orange és a Cosmote ellen, miután az a gyanú merült fel velük szemben, hogy visszaélték vezető pozíciójukkal és valóságos kartellbe tömörültek érdekeik védelmében. (Adevărul) ► Vérhelyettesítő anyagot kísérleteztek ki romániai orvosok. A hemeritrin alapú, szintelen folyadékot sikerrel próbálták ki egereken, ennek ellenére hematológusok vitatják hatékonyságát. (Click) ► Az állítólagos titkos romániai CIA-börtönökkel kapcsolatos vádak kapcsán újabb vizsgálóbizottság felállítását kérte a bukaresti illetékesektől az Európai Bizottság küldöttje romániai látogatása alkalmával. (Curentul) ► Az utóbbi tíz év leggyengébb idényét zárták a tengerparti üdülők. Mindennek nyomán a vállalkozók valósággal pánikba estek, és komoly árendeménységeket jelentettek be a következő szezonra. (Evenimentul zilei)

Csata a nyugdíjasokért

Igencsak nehéz lesz salamoni ítéletet hoznia az Alkotmánybíróságnak a nyugdíjtörvény kérdésében, már amennyiben a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Liberális Párt beváltja fenyegetését és valóban megfellebbezi a taláros testületnél a jogszabályt.

Bogdán Tibor

▶ A nyugdíjtörvény – eddig is meglehetősen kacskaringós – útja még korántsem ért véget: a két legfőbb ellenzéki tömörülés, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Liberális Párt több pontban is az alaptörvénybe ütközőnek tartja a jogszabályt, amely ellen az alkotmánybíróknál készül óvást emelni.

Kettős fellebbezés

A parlamentben a napokban megszavazott nyugdíjtörvény értelmében a nyugdíjpont értéke nem változik, vagyis 732,8 lej marad. A jogszabály szerint a nyugdíjak nem követik automatikusan a bérek alakulását, de ki egészülnek az inflációs rátának megfelelő százalékkal, illetve a bruttó országos átlagbér reálnövekedésének felével, amennyiben pedig e két érték csökkenő tendenciát mutatna, akkor a nyugdíjak összege nem változik. Az el-

lenzék szerint viszont a nyugdíjpontnak a bruttó országos átlagbér 45 százalékával kell egyenértékűnek lennie. A gondot az okozza, hogy amennyiben a bruttó átlagbér csökkenne – például olyan ütemben, amilyenben azt júliusban is tette, ami egyáltalán nem zárható ki a jelenlegi gazdasági és pénzügyi helyzetben – akkor a nyugdíjpont értéke december végére nem az átlagbér 45, hanem több mint 46 százalékára emelkedne. Ami korántsem jelentené a nyugdíjak vásárlóértékének növekedését, sőt, az várhatóan jelentősen csökken majd, az előreláthatóan nyolc százalékos éves infláció nyomán.

A szociáldemokraták mindemellett a katonák és a rendőrök, de a magas rangú igazságszolgáltatási tisztviselők különleges nyugdíjai miatt is a taláros testülethez fordulnának, azok megszüntetését követelve.

A szociáldemokratáktól teljesen különállóan, a nem-

zeti liberálisok is megfellebbezik az alkotmánybíráknál a nyugdíjtörvényt, bár kifogásaikat mindeddig nem hozták még nyilvánosságra.

Kifogások és kifogásolt kifogások

Azonban a szociáldemokraták különleges nyugdíjakkal kapcsolatos kifogásai nem teljesen helytállóak – állítják a kormányoldalon. A magas rangú igazságszolgáltatási tisztviselők nyugdíjai nem moshatók össze a rendőrökével és a katonáéval. Igaz, mindegyikük esetében a „rendes nyugdíjakhoz” képest jóval előnyösebb számítás alapján állapítják meg a juttatások mennyiségét, így előbbiek legutolsó fizetésük 80, utóbbiak 60 százalékának megfelelő nyugdíjra jogosultak. Csakhogy míg a magas rangú igazságszolgáltatási tisztviselők pályafutásuk során hozzájárultak az állami társadalombiztosítási rendszerhez, ezért az állami

költségvetésből csak a „rendes” és a 80 százalékos speciális nyugdíj közötti különbséget fedezik, addig a militarizált struktúrák nyugdíjainak mindössze 5 százalékos hozzájárulást fizettek be a rendszerbe, ezért nyugdíjaik teljes összegét most minisztériumaik állják.

A helyzet tehát bonyolult és nem a megoldás irányába mutat az a tény, hogy korábban az Alkotmánybíróság elmentes értelmű döntéseket hozott a nyugdíjak tekintetében. A taláros testületnek először 2000-ben majd idén kellett ítéletet hoznia a kérdésben. Az első alkalommal úgy döntött, hogy nem felel meg az alaptörvénynek a magas rangú igazságszolgáltatási tisztviselők különleges jogállását megszüntető és azok „rendes” nyugdíjrendszerebe történő beillesztését előirányzó 19/2000 számú törvény. Döntését azzal támasztotta alá, hogy a katonai káderek és a magas rangú tisztviselők „szolgálati nyugdíjainak bevezetése nem tekinthető előjognak”, hanem „részleges kárpótlásnak a különleges jogállásukkal járó szigorú feltételekért”.

Ezzel szemben a Boc-kormány, különleges nyugdíjak minden kategóriáját felszá-

moló, idei törvénye kapcsán az alkotmánybírák arra a következtetésre jutottak, hogy csak a magas rangú igazságszolgáltatási tisztviselők nyugdíjainak megszüntetése mond ellent az alaptörvénynek, szemben a rendőrökével és a katonáéval. A talárosok arra hivatkoztak, hogy az igazságszolgáltatási jogállását és közvetve az ezzel járó megszorításokat is az Alkotmány szabályozza, míg a rendőrök és katonák esetében ez nem mondható el.

Ha most a nyugdíjtörvény ismét megfellebbezik a testületnél, akkor a talárosok nagy bajba kerülnek. Ez esetben ugyanis mindössze két lehetőségük van: vagy ismét egyenrangúsítják az igazságszolgáltatási tisztviselők különleges jogállását, vagy megint különválasztják azokat. Mindkét ítéletükkel azonban elmentmondanak valamelyik korábbi döntésüknek.

A vita igazi tétje

Persze hiba lenne arra gondolni, hogy a politikai elit – legyen szó kormányoldalon vagy ellenzékéről – a nyugdíjasok érdekeit szem előtt tartva csatázik egymással a jogszabály kapcsán. Egyszerűen

arról van szó, hogy a nyugdíjasok az ország szavazóképes lakosságának 31 százalékát képezik. Romániában valamivel több mint 18 millió állampolgár rendelkezik szavazati joggal, közülük 10,6 millió voksolt a 2009-es évi választásokon. A nyugdíjasok össz-száma ugyanakkor megközelíti a 6 milliót. Ráadásul ők a leglelkiesmeretesebb szavazók közé tartoznak, akik a legnagyobb számban járulnak az urnákhoz.

Azonban a viták, akárcsak az Alkotmánybírósághoz benyújtandó fellebbezések egyaránt hiábavalók. A nyugdíjpénztár helyzete ugyanis ismeretlen. Az idejűlusi végi adatok szerint a nyugdíjhozjárulásokból 19 milliárd lej folyt be, ugyanakkor a nyugdíjak kifizetésére 24,5 milliárd lej költöttek, a deficit tehát 5,4 milliárd lej, amit az állami költségvetésből fedeztek. Az állami társadalombiztosítási és a mezőgazdasági nyugdíjak kifizetéséhez havi 3,7 milliárd lej szükséges. A nyugdíjrendszer válságához a nagy állami cégek nyugdíjalapnál történt eladósodása mellett az is hozzájárult, hogy 2001–2009 között a nyugdíjpont értéke 159,72 lejről 732,8 lejre nőtt, azaz 4,6-szorosan emelkedett. ◀

Egy német, aki belopta magát a britek szívébe

„Német és katolikus, de azért megszerettük” – mondta a BBC hevenyészett utcai közvélemény-kutatásának egyik megkérdezettje XVI. Benedek pápáról, mintegy összegezve a katolikus egyházfő által a britekre tett, egybehangzó vélemények szerint a vártnál jóval kedvezőbb benyomást.

MTI/ÚMSZ

▶ Sikerrel járt XVI. Benedek pápa nagy-britanniai látogatása, amely történelmi pillanatnak is nevezhető a római katolikus és az anglikán egyház közeledése szempontjából.

Az „emberek pápája”

A pápa II. Erzsébet királynő – az anglikán egyház első számú vezetője – meghívására tett négynapos körutat Nagy-Britanniában, és minden vélekedés szerint sokkal népszerűbben távozik, mint ahogy érkezett.

A *News of the World*, a legnagyobb vasárnapi brit bulvárlap – amely általában nem veszteséget sok jó szót semmi-re, ami a Vatikánnal vagy Németországgal kapcsolatos – főcímeiben „diadalmasnak” minősítette XVI. Benedek látogatását, megtoldva azzal, hogy a britek „mosollyal az arcukon” búcsúznak „az emberek pápájától”.

Az egyházfőnek, aki csütörtökön érkezett Nagy-Britanniába, több szempontból sem volt könnyű dolga. A brit sajtó ugyanis már az utazás előtt folyamatosan az előd, II. János Pál, 1982-ben

tett lelkipásztori látogatásának hatalmas, máig emlékeztető sikereiről érkezett. Még mértékadó, komoly brit lapokba is olyan visszaemlékezések jelentek meg, hogy a néhai lengyel pápát annak idején „szupersztárként” ünnepezték a szigetországban, és a kommentátorok azt lajtoztatták, részese-e vajon XVI. Benedek is hasonló fogadtatásban.

A négy nap tapasztalata az, hogy a 83 esztendőes német pápa – aki 21 évvel idősebb, mint II. János Pál volt 1982-es nagy-britanniai látogatása idején – „szupersztár” ugyan továbbra sem lett a britek körében, de megnyilvánulásai, nyilvános szerepléseivel nagyon komoly tiszteletet vívott ki magának.

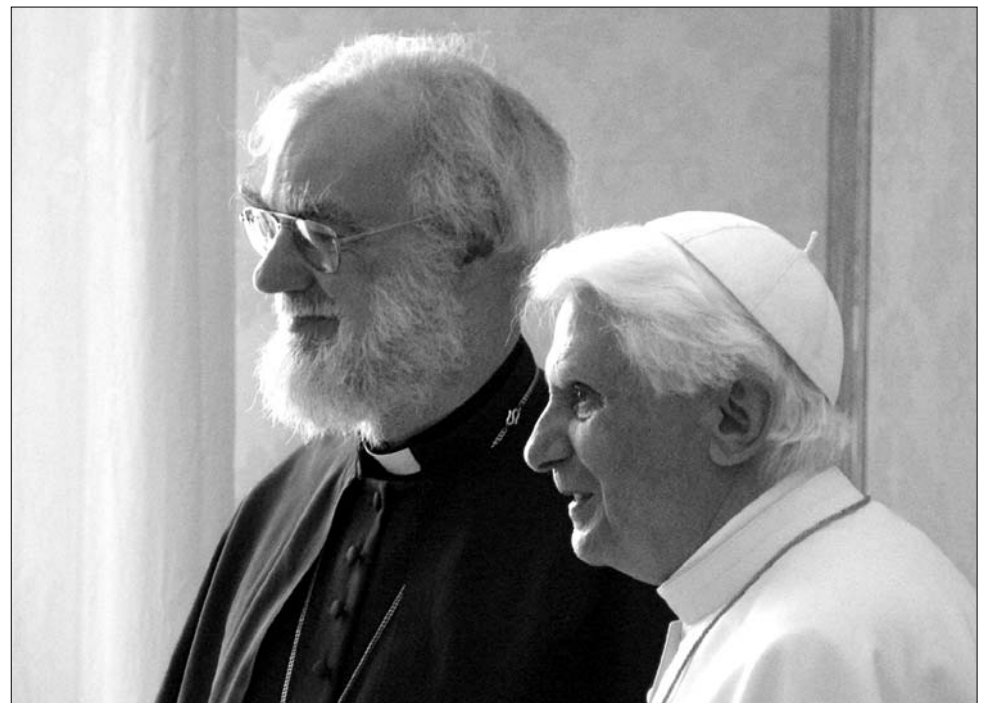
Visszhangos bocsánatkérés

A brit közvéleményre a legnagyobb hatást valószínűleg az az őszinte hangvételű, szívből jövő bocsánatkérés tette, amellyel Benedek pápa katolikus papok által, gyermekek ellen elkövetett szexuális visszaélések egykori elszennvedőit megkövette. Az egyházfő a négynapos program egyik legkiemelkedőbb

eseményét, az angol-walesi katolikus közösség londoni főtemplomában, a Westminster székesegyházban, általa bemutatott misét használta fel erre, azzal a nyilvánvaló céllal, hogy a három ezer meghívott vendég és a televíziós közvetítés több milliós közönsége által hallott szavai a lehető legnagyobb hatást keltsék.

A brit közvélemény minden bizonnyal értékelte a német pápa kijelentéseit is, amelyek a náci Németország büntetéseit ostromozták. XVI. Benedek 55 ezer hívő előtt Birminghamben bemutatott vasárnapi szabadtéri miséjén felidézte azoknak a briteknek az emlékét, akik „életük feláldozásával, bátran szembeálltak” a náciizmus „gonosz ideológiájának erőivel”. Hozzátette: számára, aki Németországban élt és szenvedett, „a náci rezsim sötét napjaiban”, mélyen megindító, hogy vasárnap, a náci Németországgal vívott légi háború – az angliai csata – emléknapiján Nagy-Britanniában lehet.

A pápa már érkezése napján, a skóciai Glasgow-ban tartott szabadtéri miséjén is elítélően szólt a náciizmusról, kijelentve: a „náci zsarnok-



Történelmi pillanat: egymás mellett XVI. Benedek pápa, római-katolikus egyházfő és Rowan Williams, Canterbury érseke, az anglikán egyház szellemi vezetője

ság számúzni akarta Istent a társadalomból”, és megtagadta az emberieséget a társadalom egyes csoportjaitól, elsősorban a zsidóságtól.

Pápai gazdaságtan

Az egyházfő megtalálta a közös hangot azokkal is, akik a bankok profitéségét kárhóztatják az utóbbi fél évszázad legsúlyosabb pénzügyi-gazdasági válságáért, és igazságtalannak tartják azt, hogy a válság okozójának tartott pénzintézetekbe a kormányok csillagászati összegeket öltek az adófize-

tők pénzéből. A pápa a londoni misén kijelentette: a gazdasági tevékenység „szilárd etikai alapjainak hiánya” volt az egyik oka a világszerte milliók által elszenvedett súlyos nehézségeknek. Hozzátette: ha a kormányok hajlandók voltak hatalmas összegeket fordítani olyan pénzintézetek életben tartására, amelyeket „túl nagynak ítélték ahhoz, hogy elbukhassanak”, akkor fel kell ismerniük azt is, hogy a legszegényebb országok fejlődésének segítése szintén „túl nagy vállalkozás ahhoz, hogy elbukhasson”.

Mindez népszerűvé tette a német pápát a vele szemben korábban „zsigerből” ellen-szenvet tápláló britek körében is. Nagy-Britannia, amelynek 62 milliós lakosságából hozzávetőleg 9 százaléknyi a katolikus, természetesen ettől még nem fog megterni Rómához, amellyel VIII. Henrik csaknem ötszáz éve szakított, de XVI. Benedek pápa azzal az emlékekkel távozhat Európa egyik legvilágiasabbnak tartott országából, hogy mondandóját legálábbis udvariasan meghallgatták, és gyakran még egyet is értettek vele. ◀

Lap-top

A nap címe. Óriási család a parlamentben az egyik legfontosabb törvény esetében. Az ellenzék bizonyítékok alapján a szavazás eredményének megváltoztatásával vádol, *Cotidianul*.

Magyarázat. Na most ebből mi lesz?

Csődbe vinni, az is jó. Csatlakozva a hisztériás közvéleményhez, az *Academia Cațavencu* szintén marhaságnak tartja Silviu Prigoană képviselő törvénykezdeményezéséről elképzelését, miszerint az írott sajtót ugyanazok a retorziók illetik meg, amelyeknek a sugárzott sajtó ki van téve, amennyiben illetlenséget követ el. Az egyszerű és egysíkú protestálóktól eltérően azonban az AC felismeri a megoldást is: „Mi értelme van a nyílt számságnak, amikor sokkal egyszerűbb rájuk küldeni az adóellenőröket, letartóztatni a mogult, és nyugodtan megvárni, amíg a sajtócég teljesen csődbe jut?”

1700. Egyszerű adat: ennyi roma európai polgárt telepítettek, illetve telepítenek vissza Romániába és Bulgáriába két hónap alatt – július végétől szeptember végéig Franciaországból. Az adatot a *România liberă*-ban találtuk.

Csak egy mondat. A román írott sajtó, közelebről publicisztika, legszínesebb tollainak egyike kétségtelenül a *Gândul* Leila Munteanuja. Gyöngyszemeire régóta felfigyeltünk, íme egyetlen mondat legújabb jegyzetéből: „Mind gyakrabban tör elő bennem az a gondolat, hogy a *Titanic* hegedűséhez hasonlóan azt mondják önöknek: Uram, örömmre szolgált, hogy együtt zenéltünk.” Leila, rokon lélek!

Drága anyaföld. A *Puterea* hasábjain Alecu Racoviceanu főszerkesztő a rendőrsztrájkon élcelődik, körülbelül azzal a következtetéssel, hogy a rendőrök mintha eddig is többnyire munkabeszüntetésben lettek volna. De azért elmond egy jó morbid viccet is. Beteg az orvosnál: „– Semmi esélyem, doktor úr? – Hát nem sok, de van egy ötletem. – Bármit megteszek! – Akkor menjen és vegyen iszapkúrát. – Az segít a bajomon? – Azt nem, de legalább szokja a földet.”

A nap álhíre. A fizetésesökkenések ellen tiltakozó rendőrök megbüntették a szabályosan közlekedőket.

Minden napra egy mondas

„Van, akinek a lehetőség is probléma, van, akinek a probléma is lehetőség.” Csonth Márta

A nemzetért mindent



Horváth István

Gondolattagadás

SZELLEMIKÉZÉS

A meditálásnak nem lehet nekifogni: anélkül kell történnie, hogy a keresésére indulnánk. Ha keressük, vagy azt kérdezzük, hogyan kell meditálni, akkor a módszer nemcsak hogy tovább fog kondicionálni, hanem meglévő feltételrendszerünket is erősíti. A meditáció valójában a gondolat egész rendszerének a tagadása. A gondolat rendszert épít, okost vagy oktalant, objektív vagy betegest, és amikor megpróbál meditálni az okról vagy egy ellentmondásos és neurotikus állapotról, óhatatlanul azt fogja kivetíteni, ami ő maga, és saját rendszerét valóságnak fogja elfogadni. Olyan ez, mint amikor a hívó saját hitéről meditál; azt erősíti meg és szentesíti, amit félelmében ő maga teremtett. A szó az a kép vagy szobor, amelynek bálványozása a cél. A hang megteremti a saját ketrecét, és akkor a gondolat nesze is ketreccé válik, és a szó és annak hangalakja az, ami elválasztja egymástól a megfigyelőt és a megfigyeltet. A szó nemcsak nyelvi egység, nemcsak hang, hanem szimbólum is, valamilyen esemény felidézése, elindítja az emléket, a gondolat mozgását. A meditáció a szó tökéletes távolléte. A félelem gyökere a szó gépezete.

Kora tavasz volt a Bois-ban különösen gyengéd évszak. (...) A gesztenyefák rügyei még nem pattantak ki, de a koratavas illata már érződött a levegőben. A Bois-nak ebben a részében alig járt valaki, és a távolban hallani lehetett az autók zaját. Sétáltunk a kora reggelben, érződött a kora tavaszi levegő finom élessége. A férfi azon törte a fejét, azt kérdezte, hogy mit tegyen.

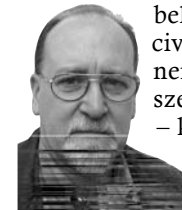
Jiddu Krishnamurti: *Nincs más forradalom.*
Fordította: Erős László Antal

Az asztalon guggoló asszony esete

Egyre több jel mutat arra, hogy azok az európai politikusok, akik elítélik Franciaországot cigányritkító programjéért, Gallia ellenségei. Ugyanis ezek az urak és debatter hangolású hölgyek, akik az EU-fórumon Sárközyt szidalmazták és a semmittevés védelmébe szegődnek, még hírből sem hallottak a *Jereváni Rádióról*. Ennek a nevezetes kelet-európai bölcsnek tették fel ugyanis évekkor ezelőtt azt a fogas kérdést, miszerint: lehet-e a szocializmust Svájcban is felépíteni? Mire a szolgálatos géniusz válasza így hangzott: Igen, de nagy kár lenne egy olyan ápolit, nyugodt kis országnak akkora felfordulást okozni. Meg azt is hangoztatták – persze a hivatalos szint alatt, a szürke zónában –: miért építjük a szocializmust? Mert ez is jobb, mint dolgozni. Félretéve a tréfát: az összeurópai összefogással és átgondolással megoldást keresni az újkori migrációk eme kóros jelenségére, dicséretes dolog. Letelepíteni, munkát, szakmát, írástudást adni kezükbe, beépíteni szokásaik közé a rendszeres foglalkoztatást, ugyancsak kiváló dolog. De attól tartok, megint csak milliók fognak elporladni nem tudjuk kik kezén és a sok segély nem munkára, hanem haszonlesésre fogja szoktatni azt, aki még meg sem született. A hazatérési, vállalkozási segélyek, munkanélküliséget enyhítő programok sorra-rendre kudarcot fognak vallani, mert a közösségekben nincs intellektuális felhajtó erő. Nem érték a tanulás. Ezért nem találkozik soha könyvesboltokban, könyvtárakban, múzeumokban, színházakban, kutatóintézetekben romákkal.

Lehet kísérletezni, de egy német kutató – aki harminc évvel ezelőtt egy kísérletet vezetett – véleménye szerint azok a roma fiatalok, akiket kiemelték eredeti környezetükből, s alávetettek iskolázási programnak, átnevelésnek, más szavakkal asszimilációs kényszernek, mára már mind kitudó és elismert alkoholisták, lelki sérültek a javából, helyüket és szerepüket nem találó, fel nem ismerő páriákká váltak. Valahogy az történt velük, mint a nénikém jemenita bejárónőjével. Rendszerint a földön guggolva vasalt szénvasalóval. Mikor a tánti rászólt, de Yedula kedves, miért nem vasal az asztalon, szó szerint értette: felguggolt az asztalra és ott simított, egyengette Etus néném széder esti ünneplőjét...

Nem mondom újat: amíg a közösség belső szelleme nem változik, amíg a civilizációs európai értékek beépítése nem önkéntes, az EU programja – összefogással vagy egyedi kísérletekkel – kudarcra van ítélve. A közösségből kiváló roma olyan ritka lesz, hogy kiszakadva csodaszámba megy. A pozitív diszkrimináció áldozata lesz.



Sebestyén Mihály

Crin kormánya

Nemcsak előzménytelen, de merész vállalkozással állt elő a Nemzeti Liberális Párt (PNL), amikor úgymond piacra dobta árnyékkormányát. A vállalkozás azonnal vehemens reakciókat váltott ki, nemcsak a vezető kormánypárt tagjaiból (ami várható volt), de még az ellenzéki Szociáldemokrata Párt is igen erős jelzőkkel minősítette a kezdeményezést. Elképesztő – mondta róla Iliescu, aki szerint nem kormányokat, hanem kormányprogramot kellene előbb alkotni. Az elnökválasztásokon még a liberálisok támogatását élvező Mircea Geoană pedig egyenesen az ellenzéki erő kannibalizmusáról beszélt. Mindössze a sajtó nagyobb része rokonszenvezett a liberális pártelnökkel, akinek listáján nem szerepel egyetlen politikailag vagy büntetőjogilag vitatott személyiség sem,

szakmai alkalmasságukkal szemben pedig nem mérülhetnek fel kételemek. Mindazonáltal a politikai elit reakciója több szempontból is érthető. A PNL kormánylistája épp akkor került nyilvánosságra, amikor a

rangos brit politikai elemzőintézet, az Oxford Analytica egy tanulmányában megállapította, hogy Románia helyben topogásának egyik oka a politikai elit ideológiai stabilitásának a hiánya. Az, hogy a pillanatnyi érdekek és a hatalmi harcok mindig felülírják az elvi megoldásokat. Magunk is megtapasztalhattuk, hogy a politikai pártok háza táján mennyire eluralkodott a titkolózás, a pártdemokrácia sérülése. A miniszteri tárcákat – épp két héttel ezelőtt láthattuk – éjszakai órák, obskurus palotai tanácskozások után osztotta az uralkodói kegy. A liberálisok gesztusa nemcsak egy párt gyakorlatát szegényítette meg, de új fejezetet nyitott a honi politikálási stílusban, lehetőséget adva a párbeszédre, a miniszterjelöltek személyének nyilvános vizsgálatára. Ugyanakkor nagy felelősséget rótt a bársonyszékek kandidátusaira, akik ezek után csak úgy bírálhatják a kormányt, hogy olyan alternatívákat kínálnak, amelyek lehet, hogy egy napon nekik meg kell valósítaniuk. Felelősséget és elvszerűséget vihet ez a

gesztus az ellenzéki politikálásba is. Harmadrészt a gesztus elejét veszi a párton belüli bozótharcoknak is. Aki úgy érzi, hogy alkalmasabb miniszterjelölt lenne, mint a pártelnök által megnevezettek, akkor elő kell állnia és fel kell mutatnia egy olyan alternatívát, amellyel meggyőzi a többséget. Ha ezt szerdáig nem teszi meg, akkor a további „fúrás-faragásnak” már nincs jogi, politikai vagy erkölcsi alapja.

Mondhatjuk persze azt, hogy az árnyékkormányok gyakorlata nem túl elterjedt Európában. Azt viszont nem vitathatjuk, hogy egy ideológiailag megbízhatatlan „pártokrácia” elburjánzásának körülményei között ez a lépés szükséges és reménykeltő volt. Crin Antonescu alaposan feladta a leckét a nyilvános megméretéstől és átlátható politikálástól elszokott elitnek. A PD-L részéről érkező iróniának azonban nem ez a kizárólagos oka. A PNL árnyékkormányára máris kezd lebontani egy propaganda-szólalmot, miszerint a jelenlegi kormánynak nincs alternatívája, bárkik vették át a hatalmat, nem lennének jobbak,

mint a mostani miniszterek. Frappáns cáfolata ennek a kommunikációnak Crin kormánya: íme, össze lehet hasonlítani Andrei Margát Daniel Funeriuval, Claudiu Doljút Elena Udreaival, Corneliu Dobrițoiut Gabriel Opreával. Lehet, hogy az utóbbiak a rátermettebbek, lehet, hogy nem, de senki sem mondhatja azt, hogy egyformák. Ebben az összefüggésben az árnyékkormány bemutatása felpezsdítheti épp az alternatíva hiányára hivatkozó, politikailag passzív társadalmi rétegeket is. Ami a szociáldemokraták sajátos indokait illeti, azt Geoană hivatkozott nyilatkozata magyarázza meg a legjobban. Amikor a két párt a kormány megbuktatására és közösen támogatott szakértői kormány beiktatására készül, akkor barátságatlan gesztusnak tűnhet, ha az egyik párt bemutatja árnyékkormányát. Csakhogy Crin Antonescu nem azt állította, hogy ezt a kormányt kellene majd támogatnia a lehetséges koalíciós partnernek. Ő mindössze ajánlatot tett a választóknak. Ha a bizalmatlansági indítvány után fordul a kocka, akkor új tárgyalásokra kerülhet sor, de a partnernek és a választóknak is tudniuk kell: van alternatíva!



Székely Ervin

Röviden

A romániaiak fele rosszabbul él, mint egy éve

A romániaiaknak több mint a fele (52 százaléka) kevesebb jövedelemből kénytelen megélni, mint 2009-ben – áll a 360 Insight piackutató cég által készített felmérésben. A tanulmány szerint a nagyjövedelműeket és a felsőfokú végzettséggel rendelkezőket érintette a legkevésbé a válság. A lakosság a jövedelemcsökkenést a fogyasztás mérséklésével, megfontoltabb költségekkel és alternatív jövedelemforrások felkutatásával kompenzálja. A jövedelemkiegészítők alapvetően a háztartás alapköltségeihez keresnek kiegészítő forrásokat, csak 15 százalékuk keres plusz forrást ahhoz, hogy eddigi életszínvonalát fenntartsa. A megkérdezettek 29 százaléka vette tervbe, hogy külföldön vállal munkát. A felmérés 800, 16 és 64 év közötti személy megkérdezésével készült július–augusztusban.

Drágított a vasút és a fővárosi metró

Nyolc százalékkal kell többet fizetni tegnaptól a vasúti menetjegyekért és szintén nyolc százalékkal emelte tegnaptól díjszabásait a fővárosi metróvállalat is. A Román Állami Vasutak (CFR) és Metrorrex eredetileg szeptember 15-től tervezte az áremeléseket, ez azonban eddig ismeretlen okokból öt napot csúszott. A CFR emlékeztetett: a jegydrágítás ellenére maradnak az eredeti árkedvezmények: az ingázók féláron, a diákok 75 százalékos kedvezménnyel utazhatnak. A legutóbbi áremelésre 2007-ben került sor, akkor 8,1 százalékkal emelt a CFR.

Karbantartási díj miatt bírságotlák meg az RCS-RDS-t

Háromszázezer lejre bírságotlák az Országos Távközlés-szabályozási Hatóság az RCS-RDS vállalatot, mivel az úgy vezetett be öt lejes karbantartási díjat a vezetékes telefonszolgáltatására, hogy nem értesítette erről az előfizetőit és nem ajánlotta fel a szerződésbontás lehetőségét. Az RCS-RDS távközlési vállalat júniustól vezette be ezt a karbantartási díjat, azóta a hatóság nagyon sok bejelentést kapott a fogyasztóktól, és felszólította a vállalatot, tegyen eleget az értesítési kötelezettségének. A cég ennek nem tett eleget, ezért a hatóság megbírságotlák, és újabb határidőt szabott számára: szeptember 19-ig kellett módosítania a keretszerződést és október 29-ig egyénileg értesítenie az előfizetőit.

Tovább emelkedik az arany árfolyama

Az Arany Világtanács (World Gold Council – WGC) legfrissebb elemzése szerint tovább emelkedik az arany árfolyama – közölte az *aranypiac.hu* tegnap. A portál tájékoztatása szerint a világtanács arra a következtetésre jutott, hogy az arany nincs túlértékelve és buborék sem alakult még ki a piacon. Az aranytermelők nemzetközi szervezetének tanulmánya éles ellentétben áll Soros György magyar származású amerikai üzletember néhány napja a Reuters hírügynökségnek adott nyilatkozatával, amely szerint buborék van kialakulóban az arany piacon – olvasható a közleményben.

EU: szélessávú internetet mindenkinek!

Azon dolgozik az Európai Bizottság, hogy tíz év múlva az Európai Unió minden lakója rendelkezzen „gyors vagy nagyon gyors”, szélessávú internetes hozzáféréssel – jelentette be Neelie Kroes, az informatikai és távközlési kérdésekért felelős biztos tegnap Brüsszelben. Hozzátette: továbbra is cél az, hogy 2013-ig minden európai lakos rendelkezzen legalább alapvető – nem feltétlenül szélessávú – internetkapcsolattal. A bizottság adatai szerint ez év elején uniós átlagban a háztartások 24 százaléka rendelkezett szélessávú hozzáféréssel. Bulgáriában és Romániában 13, Dániában és Hollandiában 37 százalékos volt a lefedettség.

Ősszel zöldülő házak

Kovács Zsolt

A kifizetések elkezdése óta, egy hét alatt a Zöld Ház program sikeres pályázói közül tegnapig 66-nak térítette meg az állam a befektetését összesen 390 ezer lej értékben – tudtuk meg tegnap a Környezetvédelmi Alap alelnökétől. Lőrincz Csilla tájékoztatása szerint a kifizetések jó ütemben haladnak: akik már felszerelték az alternatív fűtés- és melegvíz rendszereiket és elszámolták azok költségét, az elszámolásuk benyújtásától számított legtöbb két héten belül megkaphatják a pénzüket. „Attól nem kell tartani, hogy a Zöld Ház programra szánt keret elfogy. A hónap végéig átirányítjuk a pénzt azokból a megyékből, amelyekben lanyhább az érdeklődés a program iránt azokba a megyékbe, ahol sok volt a pályázó” – magyarázta az alelnök.

Napi négy pályázat

Lőrincz Csilla elmondása szerint a programra eddig mintegy 9 ezren pályáztak, a legtöbb jelentkező Bihar, Hargita és Kovászna megyében volt. Háromszéken például a múlt héten olyan nap is akadt, hogy négy pályázatot iktattak, bár az eddig letett kérések száma jóval meghaladja a keretösszeget. Gheorghe Neagu, a Kovászna megyei Környezetvédelmi Igazgatóság szóvivője lapunk érdeklődésére elmondta: 1,1 millió lejt hagyott jóvá a szaktárca a megyének. Ebből az összegből 160–180 lakást lehet felszerelni napkollektoros rendszerekkel, illetve pelletes kazánokkal, amelyekért 6000 lejt ad az állam, illetve hőszivattyús rendszerekkel, amelyekért 8000 lejes támogatást nyújtanak. Kovászna megyében már több mint 310 pályázatot iktattak, mert az érdeklődők abban bíznak, hogy a kormány átcsoportosítja a pénzeket



Akik már felszerelték az alternatív fűtés- és melegvíz rendszereiket, hamarosan megkaphatják a pénzüket

a „gyengébben teljesítő megyékből”, így kiegészítik a meglévő keretet. Gheorghe Neagu szerint Kovászna megyében mintegy 80 személlyel kötöttek eddig szerződést, és tucatnyi pályázatot már el is számoltak, ki is fizettek. Tapasztalatok szerint a pályázók főként napkollektoros rendszereket szereltettek, azokért átlag 9000–10 000 lejt költöttek, így a 6000 lejes állami támogatás összegét leszámítva egy család átlag 3000–4000 lejt költött az alternatív fűtés és melegvíz rendszerére.

Önjelölt mesterek szerelnek

A beígért állami támogatás felpezsdítette az alternatív fűtés- és melegvíz-rendszerek piacát. A nagy bevétel reményében dörszölte a tenyerét több erre szakosodott cég vezetője és olyan botcsinálta mesterek is, akik már láttak rézcsövet és hallottak arról, hogy létezik napkollektor. A cégek és közvetítők megszerezték az érintettek címeit, és az elmúlt

hetekben megtöltötték a postadákát „kedvezményes” ajánlatokkal. Mivel a vállalkozók látták, hogy van piaca a napkollektoroknak, hőszivattyúnak vagy kazánoknak, árakat is emeltek, így a sikeresen pályázó rátermettségen múlik, hogy mennyit tud lealkudni az eredeti árból.

A sepsiszentgyörgyi B. Zsolt lapunknak elmondta: több céget is felkeresett árajánlatért, és volt, aki már 3500 lejtért szerelt volna napkollektoros rendszert, de kapott 29 ezer lejes ajánlatot is. Az előbbi által forgalmazott gyanús minőségű felszereléseket látva azonnal visszakozott, az utóbbi pedig csúcsmínőséget ajánlott de borsos áron. „En középkategóriás napkollektor rendszert választottam közel 9000 lejtért, amelyért 20 csöves heat-pipe rendszert szereltek 200 literes, dupla hőcserélős bojlerrel” – mondta el lapunknak B. Zsolt, aki azt tapasztalta, alkudni kell, mivel a cégek sokat szeretnének kasszírozni a támogatottakon. „Ezért van ahonnan elengedniük akár 500–1000 lejt is

az eredeti árból” – magyarázta.

Egy másik háromszéki pályázó, K. Attila saját bőrén tapasztalta, milyen önjelölt szakccéggel dolgozni. „Felszerelték a napkollektoros rendszeremet, és másnap napsütéses időben a reggeli 40 fokos melegvizet estére 35 fokra fűtötte a rendszer” – panaszkolta el a fiatalember. Pár napig vitatkozott a kivitelezővel, aki végül bevallotta, hogy soha nem szerelt még hasonló rendszert. Ezt követően a vállalkozó talált egy szakit, aki kiderítette: rosszul helyezték el a napkollektor csöveit, végeik nem érték el a fűtőfolyadékot, így a berendezés nem tudott melegíteni.

Mint arról korábban beszámoltunk Borbély László környezetvédelmi miniszter Sepsiszentgyörgyön adta át az első szerződéseket a Zöld Ház programban résztvevőknek. Augusztus elején a sepsiszentgyörgyi Erzsébet parkban az első szerződések aláírásakor a tárca vezetője is arra figyelmeztette az érintetteket, hogy próbáljanak referenciákkal rendelkező szakcégekkel dolgoztatni. ◀

Dacia Duster: az év autója?



A Dacia Duster hivatalosan idén márciusban dobták piacra, a gépkocsit a Genfi Autószalonban mutatták be először

A Renault-csoport Romániában gyártott személygépkocsiját, a Dacia Duster-t is jelölték az Év autója címre – derül ki a Car of the Year verseny hivatalos honlapjáról. A mioveni-i gyár nagyszerű termékének olyan márkákkal kell majd megmérkőznie, mint az Audi, Nissan, Volkswagen, Volvo, BMW, Porsche, Suzuki, Mazda, Fiat,

Citroen, Jaguar, Ford, Alfa Romeo, Chevrolet, Fiat, Honda, Hyundai, Kia, Lexus, Mercedes, Mitsubishi, Mini vagy Saab. Az Év autója címre összesen 41 személygépkocsit jelöltek. Az első szakaszban, november 2-án hét autó kerül a döntőbe, a győztest november 29-én hirdetik ki. A címre csak azok a márkák pályázhattak, amelyek legalább öt európai ország piacára betörték és legkeve-

sebb ötzetet gyártanak belőlük évente. Mint ismert, a Dacia Duster-t hivatalosan idén márciusban dobták piacra. A gépkocsit a Genfi Autószalonban mutatták be először, jelenleg Európa legnagyobb országaiban, illetve Törökországban, Algériában és Marokkóban is forgalmazzák. A Dacia Duster-t hazai ára 10 500 euró a 4X2-es modell, illetve 12 300 euró a 4X4-es modell esetében. ◀

Perel a bank, perel az ügyfél is

ÜMSZ

Perelni készül az egyik legnagyobb hazai pénzintézet a kormányt a hitelszerződéseket szabályozó 50/2010 sürgősségi rendelet miatt. Erről tegnap Nicolae Cintează, a Román Nemzeti Bank bankfelügyeleti igazgatójának vezetője nyilatkozott a HotNews.ro portálnak. Az igazgató nem nevezte meg az említett pénzintézetet. „A rendelet veszteséget okozott a bankoknak, és jogi úton fordulnak kárpótlásért a veszteségeikért a kár okozójához, az államhoz” – magyarázta Cintează, aki szerint a kormány nem lett volna szabad beavatkoznia a bankok hitelpolitikájába. Perelni készülnek eközben az ügyfelek is. Az adósok azért készülnek pereskedni, mert a bankok, kijátszva az 50-es kormányrendelet előírásait, az eddigi szinten akarják tartani az évekkorábban megkötött hitelszerződések kamatait. A *Capital* szerint a Volksbank, a Bancpost és a Román Kereskedelmi Bank számíthat perek sorozatára. ◀

Egynegyednyi rendőrsztrájk

**Antal Erika,
Kovács Zsolt, Sipos M. Zoltán**

Bukarestben vihar előtti csenddel, Kolozsváron utcai vitákba torkolló heves tüntetéssel, Maros megyében sztrájkossággal, Sepsiszentgyörgyön ingerült, de a vártnál kisebb demonstrációval kezdődött a szeptember utolsó, október első hetére tervezett szakszervezeti tiltakozássorozat. Volt, ahol összehangoltan léptek fel az érdekvédők, és akadt, ahol nem sikerült felfüggeszteni a szakszervezetek között egyre élesedő konfliktusokat. A tervek szerint ezen a héten a hazai rendőrök nem folytatják a megkezdett nyomozásokat, nem vesznek részt kihallgatásokon, nem szabnak ki bírságokat, kötelező feladataik jelentős hányadát megtagadják. Ennek ellenére tegnap Bukarestben – a fővárosi rendőrkapitányság tájékoztatása szerint – minden alkalmazott munkába állt. Arról még nem született határozat, hogy a szeptember 22-re, illetve szeptember 24-re szervezett közalkalmazotti tüntetésen részt vesznek-e a fővárosi rend őrei.

Addig mennek el, amíg a törvény engedi

A bukarestiekkel ellentétben Maros megyében például valamennyi rendőrségi alkalmazott csatlakozott a munkabeszüntetéshez, függetlenül attól, hogy a tiltakozók melyik szakszervezetnek a tagjai. „Felhasználunk a tiltakozáshoz minden legális eszközt, mindhárom érdekvédelmi szervezet tagjai mögöttünk állnak” – figyelmeztetett Mircea Ioan, az Országos Szerződéses Állomány Érdekvédelmi Szervezetének elnöke. Dorin Chibulcutean, a Pro Lex szakszervezet helyi

vezetője arról számolt be, hogy teljes egyetértésben tiltakozik minden rendőrségi alkalmazott, nem okoz nehézséget a sztrájkfegyelem betartása. Gheorghe Cerghizan, a Tisztesség és Becsület tömörülés vezetője leszögezte: a Maros megyei összefogás nem áll meg a megyehatárnál, szeptember 22-én a fővárosi tüntetésen is részt vesznek.

A rendőrök tiltakozó akciója mellett utcára vonultak tegnap az Alfa Kartell tagjai is: Marosvásárhely belvárosát több száz tüntető árasztotta el: a prefektúra előtt skandálták követeléseiket. Szintén Bukarestbe készül a Frăția helyi szervezete, tagjai szerdán tüntetnek. Az egészségügyi szakszervezetek és a tanügyi érdekvédők szintén a fővárosba utaznak, várhatóan csütörtökön, a jövő hétre a vegyipari dolgozók terveznek nagyszabású megmozdulást.

Félelem, eső, kormány

A Kovászna megyei demonstrálók sokkal kevésbé voltak elszántak, mint Maros megyei társaik. Tegnap szakadó esőben kétszáz közalkalmazott vonult a sepsiszentgyörgyi prefektúra elé: a vártnál kisebb tömeg igyekezett minél nagyobb hangzavarral jelezni elégedetlenségét. A tüntetést szervező Alfa Kartell szakszervezet Kovászna megyei elnöke, Bong Vilmos beszédében arra hívta fel a figyelmet, hogy amikor az utcai tiltakozást szervezték, több résztvevőre számítottak, hiszen a kormány megszorító intézkedései mindenkit fájdalmasan érintettek. „Most csak kevesen jöttünk el, de ez nem gond. Ez egy folyamat, következőkor többen leszünk, amikor legyőzzük a kicsinyességet, a



Marosvásárhelyen az Alfa Kartell tagjai a prefektúra előtt skandálták követeléseiket. Fotó: Kádár Ittala Gyopár

félelmet és az esőt” – mondta Bong Vilmos.

Ferenc Tibor, a sepsiszentgyörgyi Nova Vita közigazgatási szakszervezet elnöke a jelenlévőknek időrendi sorrendben felsorolta a kormány megszorító intézkedéseit, és minden mondatát a „szégyelljék magukat” felkiáltással zárta. A tömeg kórusban válaszolt: „Tolvajok, gazemberek, mondjátok le!” A tüntetők küldöttségét fogadta György Ervin prefektus. A tiltakozók tízpontos követeléslistát adtak át, amelyben kérték a 750 lejes minimálbér biztosítását, tiltakoztak az új nyugdíjtörvény ellen, továbbá jelezték: elégedetlenek az egységes bértörvény és a munkatörvénykönyv módosításával.

Kis pénz, kis biztonság

A legnagyobb léptékű demonstrációra Kolozsváron került sor: itt a belügyi alkalmazottak szakszervezet

kilencszáz rendőrt vitt utcára. „Mi csak a bérünk hétévenöt százalékát kapjuk kézhez, így a feladataink negyedét a továbbiakban nem teljesítjük” – nyilatkozta az ÚMSZ-nek Dorel Frenț szakszervezeti vezető. Kolozs megyében a közlekedésrendszerek például nem irányítják a város forgalmas csomópontjait, csak sürgőségi riasztás esetén helyszínelnek, és nem folytatnak közúti ellenőrzést sem. A tegnapi tüntetésen érezhető volt a város lakóinak szimpátiája is, az utcára vonuló rendőröket részvételükkel támogatta a Román Opera művészeit tömörítő Transilvania Art szakszervezet. A demonstráció miatt a déli órákban teljesen lebénuult a belvárosi forgalom, de a várakozásra kényszerülő autósok türelmesen követték az eseményeket. A kolozsvári rendőrök jelezték: a tegnap megkezdett demonstrációt folytatják, csatlakoznak a Frăția holnapra, Bukarestbe tervezett tiltakozásához is.

Se ki, se be

Az ország határait is megbenította a belügyi alkalmazottak elégedetlenségi akciója. Viorel Popa, a Temes megyei határrendészeket tömörítő szakszervezet elnöke arra figyelmeztetett, tegnap reggeltől sem az országba való belépés, sem az ország elhagyása nem egyszerű feladat: a szolgálatban lévők a lehető legnagyobb alaposággal, a lehető leghosszabb ideig vizsgálják minden áthaladó személygépkocsit, így módon jelzik, hogy „akadozva” működik a romániai belügy is. Az Arad megyei határőrök nem támogatták a temesváriak szigorú akcióját: tegnap senki sem tiltakozott közülük. A helyi szakszervezet vezetője, Radu Bota úgy véli, az ilyen jellegű akciók nem elég hatékonyak. Az érdekvédők azonban jelezték: szeptember 24-re Bukarestbe indul az aradi küldöttség, a fővárosban kellő eréllyel hangot adnak elégedetlenségüknek. ◀

Tovább fertőz az új vírus

ÚMSZ

A hideg idő ellenére tovább terjed a nyugati típusú vírus, a múlt hét óta újabb 3 fertőzést azonosítottak a hazai szakhatóságok. A fertőzötték száma ezzel elérte a 41-et, a sürgős orvosi beavatkozások ellenére eddig négy beteg veszítette életét. A szakértők figyelmeztetnek arra, hogy az augusztusban felbukkant, általában szünnyelgok által terjesztett kórokozó azoknál okoz súlyos tüneteket, akik krónikus megbetegedésben szenvednek, immunrendszerük legyengült. Az idei szezonban elhunytak mindegyike krónikus beteg volt: az érintettek között volt diabéteszes, valamint szív és érrendszeri megbetegedéssel küzdő paciensek. Veszélyeztetettek a csecsemők és az idősek is. Várható, hogy a rezisztenssé vált vírus a késő őszi, téli hónapokban is fertőzőképes marad. Az Egészségügyi Minisztérium arra figyelmeztet, hogy érdemes fokozott gondot fordítani a szünnyelgok elleni védekezésre, különösen ott, ahol a pangó állóvizek miatt az idén rendkívüli mértékben elszaporodtak a kártékony rovarok. A hazai vírustérkép a következőképpen alakul: a két legfrissebb esetet Bukarestből, egyet Kolozsvárról jelentettek. Fertőzöttek a déli megyék: a vírus felbukkant Buzău, Călărași, Dolj, Galac, Mehedini, Teleorman és Vrancea megyékben is. Fehér megyében ketten betegedtek meg a kórokozótól, Maros és Szeben megyékben két esetet azonosítottak, négy fertőzöttről tudnak Ialomița megyében, nyolcan Konstanca megyében hordozzák a vírust, a legtöbb érintett – kilenc beteg – Bukarestben él. ◀

Sapientia: jubileumi tanévnyitó reményekkel

Sipos M. Zoltán

A hazai egyetemek közül elsőként a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem nyitotta meg kapuit vaárnapi Csíkszeredában, tegnap pedig Marosvásárhelyen és Kolozsváron. A kihelyezett karokon a diákok, vagyis az új „egyetemi polgárok” ünnepélyes fogadalomtételre emlékeztetésére tegnap az eseményt, az egyetemvezetés számot adott terveiről és elvárásairól is. Marosvásárhelyen háromszáz, Kolozsváron kilencven diák kezd meg tanulmányait.

Az egyetemi tanévkezdést megelőző csíkszeredai sajtótájékoztatón Dávid László rektor arról beszélt: a magyar kormány fokozott támogatásában bízik idén a Sapientia. Az egyetem alapításakor – tíz évvel ezelőtt – a magyar állam által biztosított pénz-



Tanévnyitó a Sapientia kolozsvári karán. Idén jogászképzés is indul az egyetemen

Fotó: Sapientia

ből nem csupán az oktatási folyamat fenntartására, hanem fejlesztésre, beruházásra is jutott – emlékeztetett Dávid –, később azonban már csak az egyetem működésére

volt elegendő a támogatás. A Sapientia rektora kifejezte reményét, hogy az új magyar kormány segítségével ismét lehetővé válik az egyetem fejlesztése. A rektor szerint Ma-

rosvásárhelyen kollégiumot és kutatóközpontot, Kolozsváron oktatótermet kívánnak építeni, Csíkszeredában pedig a meglévő ingatlant bővítenék, korszerűsítének. A

felvetésekre Jakab István, a Magyar Országgyűlés alelnöke válaszolt, aki Hargita megyei látogatásán megnyugtatta az érintetteket: a magyar kormány a jelenlegi gazdasági nehézségek ellenére a normatív támogatáson túl a fejlesztést is elő kívánja segíteni. Jakab fontosnak nevezte, hogy versenyképes tudást biztosítsanak a tanuló ifjúságnak, ennek szellemében kell segíteni a Sapientia-t is. Hangsúlyozta, hogy határon átívelő egységes magyar képzési rendszert kell kialakítani. A magyar kormány minden segítséget megad, hogy sikeresen befejeződjön az intézmény akkreditációja – tette hozzá a politikus.

Dávid László örömmel emlékeztetett arra, hogy a román akkreditációs bizottság már pozitív döntést hozott. Már csak a politikai döntés van hátra – fűzte

hozzá a rektor –, még mindig várat magára a vonatkozó törvénytervezet megalakítása és elfogadása. Ezzel párhuzamosan folyamatban van a többlépcsős képzés kiépítése, melynek részeként a budapesti Corvinus Egyetemmel együttműködve mesterképzés is indul idén az egyetemen.

Bár Erdély-szerte jelentős mértékben csökken a magyar nyelven érettségizettek száma, a Sapientia-ra az idén több hallgató kérte felvételét, mint az előző években – emlékeztetett az oktatási szakértő. A jelenlévő egyetemi vezetők szerint ennek az az oka, hogy újabb vonzó szakokat is indítottak. Most kezdték például Kolozsváron a magyar nyelvű jogászképzést, Marosvásárhelyen pedig már működik a kertész-mérnöki szak. ◀

Magyar térfoglalás Nagybányán

Kezdetben ifjúsági fesztiválnak szánták, de az érdeklődés és a nagy népszerűség eredményeként a nagybányai magyarság városnapjaivá vált a Fötér Fesztivál, amit ötödik alkalommal szerveztek meg az elmúlt hétvégén.

Antal Erika

► A rossz idő ellenére sokan jöttek és vettek részt a kiállításokon, koncerteken, vagy kézműves foglalkozásokon, köztük román ajkúak is szép számmal – tudtuk meg Dávid Lajos szervezőtől. „A zuhogó eső ellenére is megtelt a tér a Neoton Família koncertjén, ami a péntek este fénypontjának is nevezhető” – mondta a szervező. A legnagyobb érdeklődésnek Bójte Csaba ferencendi szerzetes előadása örvendett, aki a nagybányai és szörványmagyarság aktuális kérdéseiről beszélt az is-

kola, a család, a közösség fontosságáról az identitás megőrzésében.

A fesztivál kiemelkedő eseményének számított a vasárnap déli csoportkép készítése is, amikor körülbelül ezer ember gyűlt össze, hogy valamennyien jelen legyenek a pillanatot megörökítő felvételen. „Ez egyfajta keresztmetszete is lehetne a jelenlegi nagybányai magyarságnak, annak a létszámnak, amely jellemezte a fesztivált” – mondta Dávid a csoportképről, amely ritka alkalom, hogy egyszerre ennyi embert örökítsen meg egy fotón.



A Transylmania etnorockzenekar is fellépett nagybányai Fötér Fesztiválon

Fotó: Szilágyi László

„A rendezvényt sorozat kezdetben ifjúsági fesztiválnak indult és bár ez ma is meghatározza ezeket a napokat, mára kezdi a város magyarságának az ünnepévé kinőni magát” – fogalmazott a szervező, hozzáté-

ve, hogy a hétvégi rendezvényt sorozat a nagybányai civil szervezetek összefogásával jött létre. „A történelmi városközpontot próbáltuk belakni a három nap alatt, azt szeretnénk, hogy újra a miénk legyen az a tér,

amely valamikor a miénk volt” – mondta Dávid Lajos.

A Fötér Fesztivál a Watercolor előadásával indult, amit a hivatalos megnyitó, majd a *Fesztivál dala* című vetélkedő díjnyertes

zenei darabjának a bemutatója követe.

A történelmi belváros ebből az alkalomból különböző attrakciókkal, kiállításokkal, bemutatókkal várta az érdeklődőket. Bemutató tárlat nyílt a Nagybánya ablakai elnevezésű fotóverseny nyertes képeiből, majd a Lázár-házban a nagybányai magyar képzőművészek és meghívottak kiállítása, a Lendvay-ház pincéjében pedig egy másik fotókiállítás volt látható. A Bányamano és az Egy húron pendülünk közös gitározás a nagyszínpadon, majd a *Márpedig boszorkányok nincsenek!* című középkori játék a Turul-Sas Hagyományörző Egyesület bemutatásában sok nézőt vonzott, de ha az eső nem szól bele, akkor még többen lettek volna, akárcsak azon a vetítésen, ahol a Fötér Fesztivál 2006–2009-es történetének filmjét mutatták be. ◀

Indul a kortárs táncszínházi évad Székelyudvarhelyen

Baloga-Tamás Erika

► Két néptáncközeli előadás és egy néptánc alapuló táncjáték szerepel az Udvarhelyi Táncműhely idei évadának tervezetében, továbbá az évadon belül két saját fesztivál megszervezésével is számolnak, ugyanakkor folytatják a különböző táncokkal kapcsolatos felnőtteknek és gyerekeknek szóló képzéseket is. „A minket is érintő leépítések ellenére a Táncműhely idénre is gazdag programot kínál, sőt, a szokásos két előadás helyett ebben az évadban három bemutatóval készülünk” – számolt be lapunknak Miklós Levente igazgató a tegnapi tartott évadkezdő sajtótájékoztatóon. Azt is megtudtuk, hogy jelen pillanatban tizenhárom aktív alkalmazottal számolnak, ebből tízen alkotják a táncszínházi csoportot, őket úgy mond megmenekítették a le-

építések. Az évadnyitó előadást november közepére tervezi az Udvarhelyi Táncműhely, a társulat egy folk-lórműsorral indítja az évadot. Am ezt megelőzően sem tétlenkednek a táncosok, hisz jövő héten a Sepsi-szentgyörgyi sorra kerülő Hivatásos Együttesek Találkozója készülnek teljes gőzzel; erre egy tavalyi előadást, a *Szörös Pisztrángot* viszik. „A *Szörös Pisztráng* felújításának próbáit már szeptember elején elkezdték a táncosok, ugyanis a részvétel mellett most tétje is van a szereplésnek, hisz tavalytól zsűrizik a fellépőket” – mondta el Miklós Levente.

November 22-én pedig újabb kihívással kell számolnia a társulatnak, meghívást kaptak a budapesti Művészetek Palotájába, ahol a *Barokk balladával* lépnek majd fel. A programban szereplő második előadást márciusban mu-

tatják be, akkor a Furik Rita előadta *Énekből éneke, ritusból ritusba* című, néptánc alapuló táncjátékkal jelentkezik a társulat.

A harmadikra és egyben az utolsó előadásra májusban kerül sor, amely egy, a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színházzal közös produkció lesz, Bozsik Ivette rendezésében. „Mindemellett még az évadon belül lesz két fesztiválunk is, október 28-a és 30-a között rendezük a második Össztánc Őszszel nevet viselő őszi találkozókat, erre a Csik Zenekart hívtuk el. Az V. Tánc Tavasz fesztivált, melyet valamikor április végére terveztünk, kicsit erősebbre szeretnénk mint az idén, ezért remélem, hogy a Győri Balettel és a Szegedi Kortárs Balettel ápoljt jó kapcsolatunk majd megmutatkozik valamilyen formában” – fejezte ki reményét az igazgató. ◀

Ősi fejfák Krasznadobrán

Sike Lajos

► „Hallottam ezekről a fejfákról, s csak sajnálhattam, hogy nem jártam itt jóval előbb, hisz itt rendkívüli kulturális érték található! Ha lett volna már korábban, ki felmutassa a világnak, akkor ma úgy záródokolnának ide a turisták mindenünnen, mint a szaploncai Vidám Temetőjébe” – mondta el lapunknak Enyedi István néprajzkutató, a Szatmár Megyei Hagyományörző Központ főmunkatársa, miután a múlt héten sikerült ellátogatnia a krasznadobrai régi temetőbe, amely inkább hasonlít időverté faszobrok szabadteri kiállítására, mintsem az ember örök nyugóhelyére.

Elkezdődik a felmérés

A szakember a látogatás során mindjárt beleveti magát a feltérképező- és mentőmunkába: térrel, ágaskodik, fűben hasal, fára mászik, hogy lehetőleg mindent a legelőnyösebb pozícióban fényképezzen, s közben nem győző eleget jegyzetelni. Van mit és van miről, mert úgy 150 szoborszerű fejfát számolunk meg abban a parcellában, amelyet még nem hódított meg az új keletű – jellegtelen, minden helyi motívumot nélkülöző – divat, a rideg márvány, beton és a vas.

Ezek az emberformájú fejfák semmiben nem hasonlítanak a székely kopjafákra, még kevésbé a legrégebbnek tartott magyar sírjelekre, a csónak alakú fejfákra, amelyekből éppen a történelmi Szatmárban maradt meg mára a legtöbb. Más forma, más faragásminta járt a férfiak, más a nőknek, más a házasság megint más a nőtlenség. A házasság férfinel jól kivehető a kalap jelzése, utá-



Néprajzi kincsnek számítanak a krasznadobrai faragott fejfák

na egy vagy két gömb következik, majd a váll jelzése, de ez is több helyen dupláza. A pár éve eltávozott kiváló dobrai magyartanár és néprajzkutató Sipos Jenő szerint egyértelműen bálványimádat, régi magyar pogány szokással van dolgunk. Véleményét csak megerősítette Bellon Tibor, a Magyar Néprajzi Társaság egykori főtitkára, aki a rendszerváltás után járt Dobrán.

Kelet felé tájolták

A faragómesterek azért bújtattak fontos jeleket a részletekbe, hogy ne gyűljön meg a bajuk az egyházzal, amely tiltja a bálványimádat. Azért az asszonyok fejében könnyen felismerhető a konty, majd lennebb a váll és a mell jelzése. A szép formás, gömbölyű vonalak, és a díszítő motívumok amúgy is jelzik, hogy nő nyugszik odalent. „Semmi kétség, halottimádatról van szó!” – állapítja meg a szakember. Ezért a sírokat is kelet-nyugat irányba tájolták, hogy amikor a halott a sírban felül, kelet felé, a magyar őshaza irányába nézzen. Legálábbis ezt állítja Sipos tanár, aki hosszabb tanulmányt írt a dobrai temetkezési szokásokról, benne a bálványimádatról. Olyan részletekre is

kitért, mint az, hogy a nyers tölgyfából faragott fejfát friss tyúkmaljával dörzsölték be, mert az megvédte a későbbi repedéstől. Ezt maga is megtapasztalta, mert több fejfát faragott. Azt beszéltek, hogy a sajátját is évekkal halála előtt megfaragta, és a kazalban rejtegette.

A látogatás alkalmával megtudtuk, hogy még él egy mester Dobrán, aki kérésre farag ilyen fejfákat. Pongrácz Lajos mindjárt meglepetéssel szolgált: az utolsó két fejfát egy innen származó európai parlamenti képviselő nagyszüleinek faragta, alig két éve. Szívesen faragna ma is bárkinek – sopánkodik –, hisz minden szükséges szerszámot kiélezve őriz, tölgyfa is akad még elég a környéken, de az emberek itt is a helyi szokásoktól idegen, semmitmondó és olcsó (anyagi ráfordításban jóval drágább) divat után mennek.

„Egészen lenyűgöz, amit itt láttam! Sok temetőben jártam, kutattam is sírhelyeket, de ilyesmivel még nem találkoztam. Miután jobban feltérképeztem és leírtam, javasolom a megyénél, hogy mielőbb indítsuk meg védetté nyilvánítását. A magyar néprajz olyan kincséről van szó, amit mindenképpen védeni kell” – összegzi benyomását Enyedi István. ◀

HIRDETÉS

Tulajdonképpen minden

Markó Béla könyvbemutatója Marosvásárhelyen

Markó Béla új szonettkötetét mutatják be szeptember 24-én, pénteken 6 órától, a marosvásárhelyi Bornády Házban. A csíkszeredai Bookart Kiadó gondozásában megjelent „Tulajdonképpen minden” címet viselő könyv a József Attila-díjas költő 2009. július-2010. február között írt szonettjeit tartalmazza. A dedikálással egybekötött eseményen a szerzővel Kovács András Ferenc költő és Láng Zsolt író beszélget.

A Tulajdonképpen minden című szonettkönyv a szerző huszonegyedik verseskötete, amely a 81. Budapesti Ünnepi Könyvhétre jelent meg. A bemutatón közreműködik a Tiberius vonósnégyes, a házigazda Hajdú Áron, a Bookart Kiadó igazgatója lesz.

A szervezők minden érdeklődőt szeretettel várnak.

MARKÓ BÉLA

TULAJDONKÉPPEN
MINDEN



Emelhetik a tévédíjat

A SRTV költségvetési hiányának csökkentésére a köztelevízió havi díjának növelését is kilátásba helyezte Alexandru Lăzescu elnök-vezérigazgató. Sebesi Karen Attila igazgatótanácsi tag lapunk megkeresésére elmondta: a Román Nemzeti Filmközpont támogatásának csökkentése járhatóbb út.

Farkas István

Emelné a köztelevízió havi díját Alexandru Lăzescu. A Román Televíziótársaság (SRTV) elnök-vezérigazgatója azzal indokolta a döntést, hogy a súlyos anyagi nehézségekkel küzdő intézmény szolgáltatásért fizetett összeg – négy lej – a legalacsonyabb Európában. „Míg Romániában a tévédíj éves összege alig éri el a tíz eurót, Csehországban 35, Magyarországon 40, Nagy Britanniában pedig 185 euró” – hangsúlyozta a tévéelnök, aki elismerte, hogy az év első hat hónapjában a SRTV 18 millió eurós deficitet könyvelt el. A televízió talpra állásában nem segített a labdarugó világbajnokság mérkőzéseinek a közvetítése sem – a 35 millió eurós befektetésnek eddig csupán 10 százalékát sikerült visszanyerni.

Sebesi: van alternatíva a SRTV előtt

Sebesi Karen Attila, a SRTV igazgatótanácsának RMDSZ által delegált tagja az ÜMSZ megkeresésére elmondta: valóban felmerült az igazgatótanácsi üléseken a tévédíj növelésének a gondolata, ám szerinte a kormány nem fogja felvállalni az „újabb megszorítást”. Magyarzata szerint a kérdés valamennyi előző kormányzatban felmerült, mert régóta nem emelték a tarifát. „A tévédíj emeléséhez politikai akarat szükséges a mindenkori kormányzat részéről. Még

Sebesi Karen Attila. A kezdeményezést egyébként a köztévé igazgatótanácsának magyar tagja szerint a testület valamennyi tagja támogatja. „Mindkettőhöz politikai akarat szükséges. Egyik megszorítás-jellegű, a másik egy bizonyos intézménytől való megvonás lenne, amit más forrásokból kellene kiegyenlíteni, így egyik sem egyszerű. A járhatóbb út viszont az utóbbi” – összegzett Sebesi Karen.

Csökkenő nézettség és bevétel

A 2000–2009 közötti időszakban 31 százalékkal csökkent a közszolgálati televízió nézettsége – eközben az Európai Unió

„A TVR népszerűsége nyilván nem mérhető össze egy reklám- és nézettségorientált tévéadóval. A közszolgálati nem a nézettségi mutatók figyelméről szól, tévének az érték-közvetítés a legfontosabb célkitűzése” – kommentálta a nézettségi mutatók alakulását Sebesi Karen Attila. A köztévének azonban nemcsak a nézettségi mutatói zuhannak, hanem a reklámbevételei is. A tavalyi évben (akkor Alexandru Sassu állt a SRTV élén – szerk. megj.) csupán 21 millió eurós volt az intézmény reklámbevétele, az online reklámokból pedig csak háromezer eurót kaptak. Az idei év reklámbevételei még nem ismertek, a köztévé bevétele-

a Tăriceanu-kabinet idején sem vállalta fel a kormány az emelést, így nem hiszem, hogy ezúttal, a rengeteg megszorítás mellett ezt is bevénne” – jelentette ki. Mint megtudtuk a SRTV költségvetési hiányainak „kezelésére” más alternatíva is kíváncsi, ami kevésbé érintené a lakosságot. „A Román Nemzeti



Lăzescu elismerte: a SRTV-nek anyagi gondjai vannak, ezért növelhetik az európai szinten legalacsonyabb tévédíjakat

Filmközpont (CNC) a köztévé évi reklámbevételeinek 15 százalékát kapja meg, ami az egyik legnagyobb arány Európában. Ha el lehetne törölni ezt, vagy legalább sikerülne lecsökkenteni egy európai szintre, segítené a SRTV jelenlegi gazdasági helyzetén” – magyarázta lapunknak

országaiban a köztelevíziók nézettsége a jelzett időszakban csupán 3,6 százalékot esett vissza. Az *Evenimentul zilei* című napilapnak nyilatkozó Alexandru Lăzescu kijelentette: a köztévének legkevesebb három évre van szüksége ahhoz, hogy „összeszedje magát”.

leiról annyit tudni, hogy a tévédíj csupán 60 százalékát kapta meg. A tévéelnök – hogy csökkentse a SRTV veszteségeit – ötmillió euróval faragta le a filmvásárlásra szánt keretet, és lefújta az AranySzarvas Dalfesztivál szervezését, mely 1,5 millió euróba került volna. ◀

Száz szó

Vérbeli, ráadásul vakmerő tolvajok loptak el egy pénzkidő automatát a márgineni-i börtön közvetlen közeléből. Leszerelték a fém burkolatot, kiemelték a százezer lejt tartalmazó kazettát, majd elszeltek. Merészségükhöz csak a börtönőrök naivitása mérhető. Utóbbiak látták, hogy néhány ember ott tesz-vesz a bankautomata körül, kérdőre is vonták őket. A tolvajok azt válaszolták, nekik az a dolguk, hogy megjavítsák a szerkezetet. A magyarázatot az őrk el is hitték, annak ellenére, hogy még hajnali sötét volt, ezért a börtönőrök azt sem tudják megmondani, hányan voltak az elkövetők, csak annyit, hogy gépkocsival távoztak. A történet azzal lett volna kerek, ha közben vagy harminc rab megszökik.

(szücs el)

Röviden

A Kiss FM a leghallgatottabb rádió

A tavaszi adatokhoz képest nem változott a legnagyobb romániai rádiók nyári hallgatottsági listája – derül ki a legfrissebb elemzésekből. Az elmúlt negyedévi adatok csupán annyival módosultak, hogy városi szinten négyre emelkedett azoknak a rádióadóknak a száma, amelyek egymilliónál több hallgatót vonzanak. A Kiss FM továbbra is megőrizte vezető pozícióját a leghallgatottabb városi rádiók listáján. A második helyen a Radio România Actualități áll, ezt követi a Radio ZU és az Europa Fm. A főváros leghallgatottabb rádiója a Radio ZU, ezt követi a Radio România Actualități, a Kiss FM és a Radio 21.

Vádolt lett Stohl András

Dunakeszi rendőrkapitánysága tegnap vádemelési javaslatlal továbbadta Stohl András színész-műsorvezető nyomozati anyagát az ügyészségnek – írja a *Blikk*. Amint arról lapunkban beszámoltunk, Stohl András május 8-án hajnalban okozott súlyos közlekedési balesetet részegen és kábítószer hatása alatt. Frontálisan nekiütközött Fót és Budapest között két, szabályosan közlekedő autónak. A híresség ellen a vád súlyos közlekedési baleset okozása ittas és bódult állapotban.

25 éve hunyt el Axel Springer

1985. szeptember 22-én halt meg Axel Caesar Springer német sajtómágnás, az egyik legnagyobb európai multimédia-vállalat alapítója. A hallatlan üzleti érzékkel rendelkező Springer 1946-ban alapította meg kiadó-vállalatát, amely először Hamburgban adott ki napilapot, később magazinokat, 1952-től jelentette meg a milliós példányszámban folyó és a német közvéleményt erősen befolyásoló *Bild* című bulvárlapot. Idővel több mint negyven napi- és hetilap gazdája lett bel- és külföldön, (rész)tulajdonosa volt mintegy száz újságnak, számos kereskedelmi televíziós állomásnak.

Médiagnózis

Megasztár-csereakció

Végigsöpört a magyarországi bulvármédián D. Tóth Andrásnak, az RTL Klub-on futó, *Fél Kettő* című műsorban megejtett bakija. A kevés fantáziát hordozó műsornév ifjú műsorvezetője összetévesztette az *X-Faktor* című, az RTL Klub „tehetségkutató” műsorát a *Megasztárral*, amely a TV2 adása. A *Barátok közt* című szappanopera hajdani csillaga nyelvbottlása ürügy volt arra, hogy a magyar közvélemény rádöbbenjen arra: tulajdonképpen senki sem tartja túlzottan észben azokat az eseményeket, azokat a szereplőket, azokat a „sztárokat”, akik az ilyen típusú műsorokban fellépnek, és ideig-óráig országos hírnevet szereznek maguknak, és növelik a csatorna nézettségét. Az AGB Nielsen Média Kutató Kft. felmérései azt bizonyították, hogy még az olyan nagy nevek is, mint Rúzsa Magdi, Presser Gábor vagy Mester Tamás összevissza kavarognak a magyarországi tévé nézők fejében, olyannyira, hogy még a nagy Ákost is nehe-

zen tudják egyesek elhelyezni a mai magyar médiaajzlás palettáján.

D. Tóth András esete a *Megasztárral* azért építő lehet számunkra, hétköznapi médiafogysztók számára is. Ha egy „belső ember” nincs tisztában azzal, hogy mi zajlik saját tévéjében, akkor valószínű, hogy az nem ad annyi kognitív és érzelmi támpontot arra, hogy mélyen beegye magát az elméjébe. Így meg természetes az, hogy az utcán létező potenciális tévé nézőknek sem jelent meghatározó élményt az ilyen-olyan sztárocskákkal tündöklő esti műsor, sem annak zsűrije, sem annak botrányai. Az első, jogosan felmerülő kérdés az, hogy akkor miért nézik az emberek ezeket az adásokat, miért követik figyelemmel az ilyen típusú műsorokat, ha egyáltalán nem jegyzik meg azt, ami bennük zajlik? Utóbbi arra enged következtetni, hogy úgy ítélik: személyiségük gazdagodásához nem járulhat hozzá semmivel sem – az emberek általában ösztönösen „rög-

zítik” azt, amit értékesnek ítélnék, és hanyagolják azt, ami nem építő jellegű. És, remélem, kedves Olvasó, érzi az ellentmondást: ha nem ítélik értékesnek ezeket a műsorokat, akkor miért követik több százmillián világszerte? Miért vesztegetnek mérhetetlen sok időt arra, hogy örültséget bambuljanak a „beszélő képdobozban”? Mi okozta azt, hogy az ember ennyire eltávolodott a géneibe írt pragmatizmustól? Miért van az, hogy olyan média szolgáltatja az etikai mintát, amelyet még arra sem méltatnak, hogy részleteiben beírjanak a memóriájukba? A mulandóságra építő bulvármédiát tehát nem őrzik meg elméjükben az emberek. Viszont így önmagukat, saját egyéniségüket sem őrzik, csak pillanatokig, és utána váltanak egy másik mintának engedelmessé. Így azonban – ha mindenki naponta személyiségmintát cserél – nem létezik sem becsület, sem tisztesség, sem őszinteség.

Péter Árpád



INGYENES APRÓHIRDETÉSI SZELVÉNY

Név:.....
Cím:.....
.....
tel.:.....

A hirdetés szövege (max. 80 szó)

.....
.....
.....

Mi egyszeri alkalommal ingyen közöljük apróhirdetését.
Postacím: 014820 București, Piața Presei Libere nr.1,
O.P. 33, C.P. 17
* A kedvezményt csupán magánszemélyek vehetik igénybe, magáncélú hirdetések közzétételére.

SZERDA
2010. szeptember 22.

A nap filmjei

RTL Klub, 22.20
Lányok a pácban

Ava és Tanzie számára az élet nem más, mint egy szórakoztató hullámvasút, csak a partik, a helyes srácok, a ruhák és a smink érdekli őket. Miután megörökölték apjuk milliárdos kozmetikai cégét, csak annyi a dolguk, hogy megjelenjenek a cég igazgatósági ülésein, a többit a felnőttekre bízzák. Amikor szörnyű botrány tör ki, a lányok elvesztik a házukat, a kocsijukat és minden pénzüket.



m1, 22.40
A csali

A magányos Jack Blake egy nap közúti baleset tanúja lesz. A férfi a sérült Pam Raeburn és lánya, Stephanie, segítségére siet és felajánlja nekik menedékhelyt az otthonát. Jack kísérteties hasonlóságot fedez fel Stephanie és halott lánya között, akit évekkorábban egy ismeretlen tettes brutálisan meggyilkolt. A mindenre elszánt édesapának vannak sejtései a gyilkos kilétét illetően.



TVR 2, 23.10
Éjjel-nappal fiatalok

Sean kórházi ápoló. Vincent a polcokat tölti fel egy supermarketben. Lenny telefonos tudakozóban dolgozik. Jody elektronikus alkatrészeket szerel. Mindnyájan éjszakai műszakban dolgoznak. Minden éjjel találkoznak egy kávéházban munka előtt, hogy megbeszéljék aktuális ügyeiket. Ezúttal Sean önti ki a szívét: barátjáné, aki nappali műszakban dolgozik, egy csúnya veszekedés után, három hete eltűnt...



KOSSUTH RÁDIÓ

9.40 8 és fél 10.00 Napközben 12.05 A Hely 12.30 Vendég a háznál 12.57 Harangszöveg 13.00 Déli krónika 13.30 Magánhangzó 14.04 Rádiószínház 14.30 Tebenned bíztunk 15.05 Arcvonások 16.05 Közelről 18.30 Krónika 19.00 Közéleti ütköző 21.30 A nap történései 23.25 Esti beszélgetés

BUKARESTI RÁDIÓ

magyar nyelven a regionális stúdiók középhullámú adásában
15.00 Híradó, kommentár 15.20 Magyar zenei lexikon 15.30 Közbeszéd - közéleti talk-show

MAROSVÁSÁRHELYI RÁDIÓ

11.00 Hírnegyedóra, Sport, Rádióújság 12.00 Híradás 12.15 Miben segíthetünk? 13.05 Zenés üzenetek 14.00 Délutáni váltás 16.00 Híradás, Sport, Rádióújság 17.00 Híradás 17.15 Gazdasági magazin, Összhang 17.55 A nap hírei röviden

KOLOZSVÁRI RÁDIÓ

2.00 Éjszakai váltás 8.00 Hangoló, Meditáció: adventista egyházi műsor 9.50 Hírek, műsorism. 15.00 Slágeróra 16.00 Hírek 16.15 Vendég a Stúdióban 17.00 Nap-óra 17.30 Jazzmagazin 17.55 Hírek, műsorism.

DUNA TV

6.35 Gazdakör
7.00 Hattól Nyolcig
9.00 Második esély (am.-mex.-kol. sor.)
9.50 Újrakezdés (olasz sor.)
10.45 Kisenciklopédia
11.00 Család-barát
11.55 Izórzók. La-joskomárom
12.30 Kívánságkosár
15.00 Híradó
15.10 Kikötő - Friss (ism.)
15.25 Négy szemközt a történelemmel
15.55 Jelfák
16.05 Miért éppen Magyarország? (ism.)
16.40 Kalandozásaink Faludy Györggyel
17.45 Zorro (am. sor.)
18.15 Térkép
19.00 Híradó
19.35 Mese
20.00 Újrakezdés (olasz sor.)
21.00 Híradó
21.05 Közbeszéd
21.30 A Karamazov testvérek (orosz sor.)
23.00 Sport hírek
23.05 Váltó
23.20 Diplomata vadász (magyar sor.) (ism.)
0.15 Jó éjt, parancsnok! (iráni játékfilm, 2006)
1.50 Kikötő - Friss Kulturális magazin
2.05 Híradó (ism.)

TVR 1

7.30 Az első órában
8.00 Disney Klub
8.30 Lépésben
9.00 Élelmiszerbank
9.10 A világ palotái
9.40 A természet nagy eseményei
10.15 Szerelmi bizonyíték (sor.)
11.15 Napközben
12.05 Szerelmek a képernyőn túl
12.15 Életre szóló utazó (ism.)
12.50 A legendás doktor Hur Jun (sor.)
13.50 Zseb történetek
14.00 Hírek
14.50 Egyszerűen ízetes
15.00 Teleshopping
15.30 Hasonszőrűek
16.00 Együttélés
17.00 Kontra generáció
17.55 Én, te, mi
18.25 Győzd le az árvizet!
18.35 A legendás doktor Hur Jun (sor.)
19.35 Élelmiszerbank
19.40 Sport
20.00 Hírek
21.00 Különleges kiadás
22.00 Győzd le az árvizet!
23.00 CSI: A helyszínelők (sor.)
0.00 Hírek
0.15 Zöld arc (ism.)
0.20 Csodálatos Júlia (koprod. vígj.)

VIASAT 3

8.45 Gyilkos sorok (sorozat) 9.40 A narancsvidek (am. sorozat) 10.40 Doktor House (sorozat) 11.40 Négy esküvő és egy temetés (angol romantikus vígjáték, 1994) (ismétlés) 14.10 Monk (sorozat) 16.05 CSI (sorozat) 17.00 A médium (sorozat) 18.05 A kifutó 19.05 A narancsvidek (sorozat) 20.00 Doktor House (sorozat) 21.00 Jóbarátok (sorozat) 21.30 CSI (sor.) 22.30 Esküdt el-lenségek (am. sorozat)

m1

6.23 Kárpát Expressz
6.50 Ma Reggel
Közéleti műsor
Benne: Híradó, sporthírek
10.00 Önök kérték! (ism.)
10.55 Nappali
13.01 Híradó délben
13.30 Kárpát Expressz
14.00 Összhang
14.30 Hrvatska kronika
15.00 Ecranul nostru
15.30 Ájtáró
16.00 Médiaguru - Ember kamerával
16.50 Tánckronika Dózsa György tetteiről
17.25 Híradó
17.35 Körzeti híradó
17.50 Teadélután
Hétfőtől péntekig minden, ami szórakoztató!
18.50 Mindig zöldebb (auszt. sor.)
19.40 McLeod lányai (auszt. sor.)
20.30 Híradó este
20.55 Sporthírek
21.05 Két zsaru egy pár (olasz krimisor.)
22.05 Az Este
22.40 A csali (angol thriller, 2002)
0.20 Múlt-kor
Történelmi magazin
0.50 Prizma
0.45 Hírek
1.05 Sporthírek
1.25 Ma reggel (ism.)

TVR 2

7.00 Légy férfi Grace (francia vígjátéksorozat)
8.00 Fraser és a farkas (kan.-am. sor.)
9.00 Arabella (csehszl. sor.)
10.00 Hírek, sport
10.20 Szabad a szembejövő sáv
11.20 Arománok
11.50 Idébeszéd
12.00 Hírek
12.45 Népi pihenőhelyek
14.30 Zon@ IT
15.00 Együtt Európába
16.00 Légy férfi Grace (francia vígjátéksorozat)
17.00 Fraser és a farkas (kan.-am. vígj. sor.)
18.00 Euronews híradó
18.15 Győzd le az árvizet
18.30 Arománok
19.00 Kaland Bt. (kanadai kaland sor.)
20.00 Idébeszéd
20.15 Románia-Brazília fut-szal mérkőzés
21.30 Az én költségvetésem
22.00 Hírek, sport
23.10 Éjjel-nappal fiatalok (angol vígjáték, 2001)
0.50 Nem járt ösvények
1.25 Di carini bárónő (ism.)
3.15 Bazár (ism.)

SPORT.RO

7.00 Hírek 10.00 Pontos sportidő (live) 12.10 Román kupa mérkőzés 13.10 Pontos sportidő 14.10 Külön kiadás 15.00 Hírek 16.00 Tenisz: BCR Open Románia (live) 18.00 Sport.ro Hírek (live) 18.30 Pandurii-Viitorul Constanta labdarúgó mérkőzés (live) 20.30 Tenisz: BCR Open Románia 21.30 Sport.ro Hírek 22.00 Wrestling WWE Superstars 23.00 BoxBuster

m2

6.50 Ma Reggel
10.00 Roma Magazin
10.25 Domovina
10.55 Körzeti magazin - Debrecen
11.45 Sorstársak - Vácrátót
12.30 Most a Budapest!
13.01 Híróra
13.30 Kárpát Expressz
13.55 Záróra
14.45 Zöld 7-es - Hortobágy
15.46 Aranyfészes
15.40 Sant' Angelo - Egy kórház hétköznapjai (olasz sor.)
16.30 Egy lépés előre (sor.)
17.20 Bűvölet (sor.)
18.10 Magyar válogatott
19.05 Ájtáró
19.35 A kis Amadeus - Az ifjú Mozart kalandjai
20.00 Don Matteo (olasz krimisor.)
21.00 Híradó este
21.25 Sporthírek
21.30 Don Matteo (olasz krimisor.)
22.25 A nyomozónő (olasz drámasorozat)
23.30 Záróra
0.20 McLeod lányai (auszt. sor.)
1.05 Mindig zöldebb (auszt. sor.)
1.50 Mafalda (sp. anim. sor.)

PRO TV

7.00 Pro Tv hírek, Sport
9.55 Könyvbemutató
10.00 Rózsaszín Cadillac (amerikai akció-vígjáték, 1989) (ism.)
12.00 Fialat és nyugtalan (amerikai sorozat, ism.)
13.00 Pro Tv hírek
13.45 Kölyökpilóta (amerikai családi kalandfilm, 2004)
16.00 Fialat és nyugtalan (amerikai sorozat)
17.00 Pro Tv hírek, sport
17.45 Happy Hour - szórakoztató műsor
19.00 Pro Tv hírek
20.30 Román Kupa: Dinamo - Ceahlăul labdarúgó mérkőzés
22.30 Pro Tv hírek, sport, időjárásjelentés
23.00 Odaát (am. akciófilm-sor.)
0.00 Román Kupa: Dinamo - Ceahlăul labdarúgó mérkőzés (ism.)
1.30 Pro Tv hírek, időjárás-jelentés (ism.)
3.00 Odaát (am. akció sor.) (ism.)



RTL KLUB

6.30 Top Shop
7.00 Autómánia Autós-magazin (ism.)
7.25 Fókusz (ism.)
7.55 Reggeli - Ébresztőshow
10.05 Te vagy az életem (sor.)
11.05 Top Shop
13.00 RTL Klub Híradó - Déli kiadás
13.15 ASZTRO Show
14.30 Fél kettő
15.25 Jópofa kofa (am. vígj. sor.)
15.55 Celeb vagyok, ments ki innen! (reality show)
17.20 A szerelem rabjai (argentini sorozat)
18.25 Dögöltött akták (am. krimisor.)
19.30 RTL Klub Híradó - Esti kiadás
20.05 A Széf - Ki vihethet el a milliárdot?
21.05 Fókusz - Közszolgálati magazin
21.40 Barátok közt (magyar sorozat) (közben: RTL-hírek)
22.20 Lányok a pácban (am. rom. vígj., 2006)
Utána: RTL-hírek
0.15 Óriáspókák - Jeges rémület (am. horror, 2007)
2.00 Reflektor Sztármagazin

ANTENA 1

6.00 Híradó
8.00 Jó reggelt - Razvan és Dani műsora
10.00 Sajtószemle Mircea Badea-val
11.15 A Vadmacska kanyon foglyai (am.-kan. kalandfilm, 1998)
13.00 Híradó, Sport
14.00 Egy rém rendes család (amerikai sor.)
14.30 Csillagháló (ism.)
16.00 Híradó, Sport, időjárásjelentés
17.00 Közvetlen hozzáférés - Simona Gheorghe műsora
19.00 Híradó, Sport, időjárásjelentés
20.30 Kikezdesz a szökevények? - verseny show
22.00 Vad nárcisz
22.30 Híradó, Sport, időjárásjelentés (ism.)
23.45 Egy bűnös show - Dan Capatos szórakoztató műsora
1.00 Game show: Face the Pro
2.00 Office (amerikai sorozat)
2.30 Egy rémrendes család (amerikai sorozat)
3.00 Titkok a paradicsomban (görög sorozat)

FILM+

8.05 Eltemetett bűnök (am. thriller) 10.00 Televíziós vásárlás 13.10 A tűz hegye (új-zélandi-am. film) 15.05 Kritikus pont (am. vígjáték) 16.50 001 - Az első bevetés (német-am.-ang. vígjáték) 18.30 Bombajó bokszo (olasz vígjáték) 20.25 Fagypon - Jégkorszak Miami (amerikai-kanadai film) 22.10 Ők is a fejükre estek (dél-afrikai-amerikai vígjáték) 23.55 Terror a tenger alatt (amerikai-bolg. film)

TV2

7.00 Két Testőr
7.25 Tények Reggel
8.00 Mokka
A TV2 reggeli műsora
10.00 Stahl konyhája
10.10 Babapercek
10.20 Televíz
11.30 Teleshop
12.40 Kőagy őrnagy (am. vígj., 1995)
14.25 Kvíz
15.55 Szentek kórháza (auszt. sor.)
16.55 Egy tini naplója (német vígj. sor.)
17.25 Elbűvölő szerelem (mex. sor.)
18.30 Árva angyal (mex. sor.)
19.30 Tények Hírműsor
20.05 Édesnégyes - A TV2 randi-műsora
Utána: Skandináv lottó sorsolás
21.10 Aktív
21.45 Jóban Rosszban (magyar sor.)
22.20 Doktor House (amerikai sor.)
23.20 Született feleségek (am. vígj. sor.)
0.20 Szellemeikkel suttagó (amerikai sor.)
1.20 Tények Este
1.50 ETO.TV
2.45 Haláljáték (am. akcióf., 2008)
4.10 Szentek kórháza (sor.)

PRIMA TV

7.00 Kandikamera
7.30 Senki sem tökéletes (román vígjáték sorozat) (ism.)
8.00 Galileo
8.20 Sport Florentinával - sportműsor
8.30 Teleshopping
9.15 Lavina (kan.-am. akcióf., 1994) (ism.)
11.30 Nyakában az egész világ
12.00 Levintza bemutatja
12.30 Teleshopping
13.15 Kandikamera
13.45 Teleshopping
14.00 Egy nagy halála (amerikai filmdráma, 1986)
16.00 A cseresznye a tortán - reality show (ism.)
17.00 Lököttek (román vígjáték sorozat) (ism.)
18.00 Hírek, időjárásjelentés
19.00 Sport
19.30 Kötelkedők krónikája
22.15 Lököttek (román vígjáték sorozat)
23.00 Mély vizek (amerikai thriller, 2005)
1.30 Hírek, időjárásjelentés (ism.)
2.30 Lököttek (ism.)
3.00 Kötelkedők krónikája (ism.)

KANAL D

8.00 Ezüstszerelmek (ismétlés) 10.00 Menyet anyának 5 12.30 Hírek 13.15 Orovosok 14.45 Légy az enyém (reality show) 17.00 Aliye (török sorozat) 18.45 A nap híre 19.00 Hírek 19.45 Menyet anyának 5 20.30 Légy a házastársam! (reality show) 22.00 Ezel (török krimi sorozat) 0.00 Fogvatartva (kan.-angol krimi, 2004) 2.00 Szenvedélyes történetek (erotikus film)

HÍR TV

7.00 Paletta (ism.)
7.30 Lapzárta (ism.)
Vitaműsor újságírókkal
8.00 Híradó
Friss napi információk
9.05 Rájátszás (ism.)
10.05 Sziluet (ism.)
11.05 Panaszkönyv (ism.)
11.30 Riasztás (ism.)
A rendkívüli események műsora
12.05 Vonásban (ism.)
Interaktív politikai show-műsor
13.00 Déli híradó
13.30 Hungarorama
14.05 Lapzárta (ism.)
Vitaműsor újságírókkal
14.30 Paletta (ism.)
15.05 Különkiadás (ism.)
17.05 Ősök tere
17.30 Paletta
18.00 Híradó - Friss napi információk
18.30 Iskolapédia
19.05 Vonásban Interaktív politikai show-műsor
20.00 Híradó
21.05 Rájátszás
22.00 Híradó 21
22.35 Lapzárta
23.05 Negyedik (ism.)
23.30 BBC Click
A BBC informatikai magazinja
0.05 BBC Híradó
0.30 Iskolapédia (ism.)

DISCOVERY

7.00 Egyszer egy ilyen vezetni!
8.00 Újjáépítők
9.00 Halálos fogás - Kezdődik újra
10.00 Piszkos munkák
11.00 Végzetes másodpercek
12.00 Amcsi motorok - Howe Caverns
13.00 Túlélés törvényei
14.00 Állítólag...
- Egyetlen lövéssel
15.00 Piszkos munkák - A strucc tenyésztő?
- Baseballkésztyűk
17.00 Halálos fogás - A vihar fogságában
18.00 Végzetes másodpercek
19.00 A túlélés törvényei - Csendes-óceáni szigetvilág
20.00 Állítólag... - Nindzsák 2
21.30 Harc az elemekkel
22.30 Bear Grylls: Ha minden kőlél szakad
23.30 A túlélés törvényei
0.30 A borzalom pillanatai
1.30 Chris Ryan bemutatja: Rendőrségi elit alakulatok
2.30 Végzetes másodpercek

HÁLÓZAT

9.00 Hírháló 9.30 Heti filmajánló 10.00 Prímatorna 10.30 Teleshop 11.00 Zodiákus 13.00 Teleshop 14.30 Nyitott Egyetem 15.00 Nagykörút 15.30 Bence-Show 16.00 Zodiákus 18.00 A polgármester 18.30 Grand Prix 19.00 Tabu Tv 19.30 Elveszve Afrikában (amerikai-angol akciófilm) 21.35 Hírháló 22.00 Utolsó harc (amerikai akciófilm) 0.00 Végző leszámlálás (amerikai akciófilm, 1989)

Szeptember 21., kedd

Az év 39. hete és 264. napja, hátravan 101 nap

Ma Máté, Ildikó, Ilka nevű olvasóinkat köszöntjük. A Máté a héber Mattanaja név rövidített (Mattai) formájának görög alakjából származik, jelentése: Isten ajándéka.

Az Ildikó germán eredetű magyar női név.

Az Ilka név az Ilona női keresztnév kicsinyítőképzős formája.

Holnap Móric napja van.

Évfordulók

- 1235-ben Julianus barát domonkos szerzetes és három társa útnak indul Béla királyfi megbízásából, hogy Konstantinápolyon és a Fekete-tengeren át eljussanak Magna Hungariába.

- 1792-ben lemond XVI. Lajos francia király. A Konvent egyhangúlag elhatározza a monarchia megszüntetését, és a királyt trónfosztottnak nyilvánítja.

- 1883-ban Madách Imre: *Az ember tragédiája* c. művének ősbemutatója a Nemzeti Színházban.

Vicc

Apuka sétál a kisfiával egy kastély romjainál. Mindenütt ledől a falak, ledől oszlopok, elgurult kövek. A kisfiú oda fordul az apjához és megkérdezi:

– Ugye itt tanult anya vezetni?

Recept

Erdélyi tokány

Hozzávalók: 60 dkg birka- vagy marha apróhús, 10 dkg húsos, füstölt szalonna, 3 gerzed fokhagyma, 1 dl marhahúsleves, 1 evőkanál paradicsompüré, só, 1 teáskanál pirospaprika, frissen őrölt bors.

Elkészítés: A birka- vagy marhahúst csíkokra vágjuk. A húsos füstölt szalonnát csíkokra metéljük, zsírját lábosban kiolvasztjuk. Hozzáadjuk a húscsíkokat és körös-körül megpirítjuk. Sóval, zúzott fokhagymával, pirospaprikával, frissen őrölt borssal fűszerezzük. Húslevesrel felöntjük, belekeverjük a paradicsompürét is. Fedő alatt puhára pároljuk. Puliszkával, vagy párolt rizszel körítjük.

Ma

A következő napok időjárása

Szerda: 19°C, 23°C (Bukarest)
Csütörtök: 20°C, 25°C (Bukarest)

Országsszerte sok lesz a napsütés, felhő alig lesz az égen. Hajnalban csipős, hűvös idő lesz.

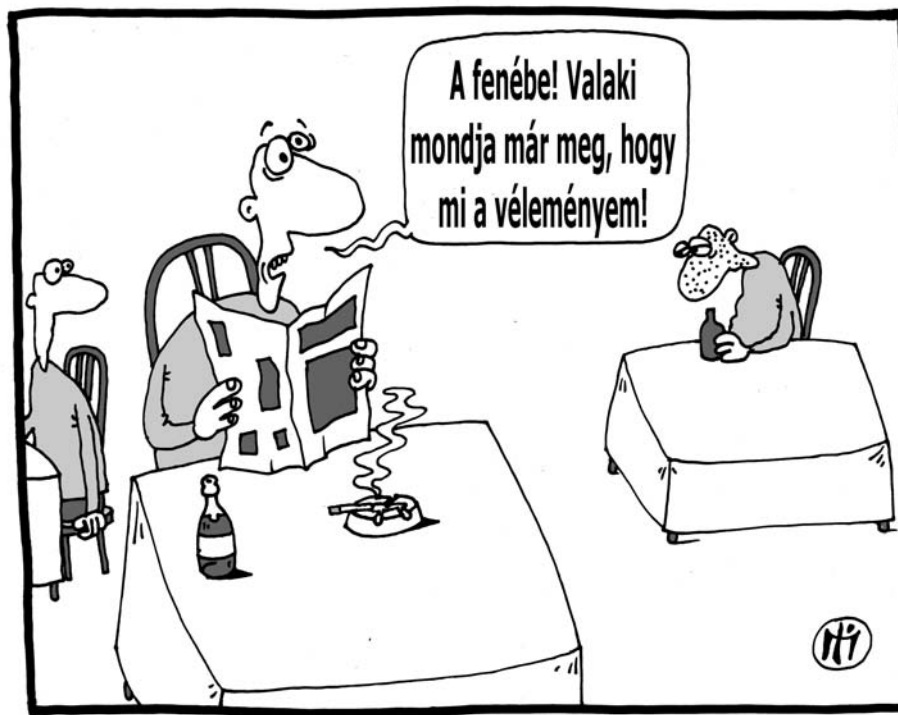
Folytatódik a száraz, derült, napos, csapadékmentes időjárás. Gyenge lesz a légmozgás.

Jelleg	Délutáni hőmérséklet	Holnap hajnali hőmérséklet
Arad	19°C	8°C
Brassó	17°C	6°C
Bukarest	19°C	9°C
Csikszereda	17°C	6°C
Kolozsvár	17°C	6°C
Marosvásárhely	17°C	7°C
Nagyvárád	19°C	7°C
Szatmárnémeti	18°C	7°C
Temesvár	19°C	8°C

Készült: Magyarországon az Országos Meteorológiai Szolgálatnál

Nyugaton hajnalban többfelé lesz párárs, ködös az idő, de ez napközben a sok napsütésnek köszönhetően gyorsan feloszlik. A keleti országgrészben azonban még elsőtörtan kialakulhat kisebb eső, zápor.

Tanácsstalanság



Horváth István

Gondolatjel

Visky István rovata

Mindenki a maga módján álmodja meg az életét. Nincs keservebb dolog annál, mint amikor mások álmait vagyunk kénytelenek élni. Nincs két egyforma élet és nincs két egyforma álom. Ennek ellenére nagyon sokan vannak, akik nem tudják saját életüket élni, mert rá vannak kényszerítve arra, hogy engedjenek mások elképzeléseinek. Nem mintha

mások álmai az életéről jobbak lennének, hanem mert ők erősebbek. Az álmok ugyanakkor nem mindig a helyes utat mutatják. Sokszor ugyanis nem álmodunk, hanem álmodozunk, amiből viszont nem lesz boldog élet, csupán keserves küszködés. A bölcs ember nem csak a saját és más álmai között tud különbséget tenni, de helyesen ítél álom és álmodozás között is.

Horoszkóp

KOS (III. 21.–IV. 20.)

Csalókás az időjárás most, hogy beköszöntött az ősz. Igyekezzon elkerülni a betegeskedő embereket, és figyeljen oda egészségére.

BIKA (IV. 21.–V. 20.)

Egy kicsit zavarban van a szerelem terén. Tegyen meg mindent, hogy kapcsolatai harmonikusak legyenek.

IKREK (V. 21.–VI. 21.)

Csak Önön és társán múlik, hogy széppé és csodálatossá tegyék kapcsolatukat. Fontos, hogy harmadik személy ne avatkozzon a szerelmi ügyeikbe.

RÁK (VI. 22.–VII. 22.)

A magánélete látszólag rendezett, de indulatok lappanganak a felszín alatt. A szélsőségek mederben tarthatók, ha tiszteltben tartják egymás önérzetét.

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.)

Feszültnek és nyugtalannak érzi magát. Ne keressen bűnbakot, vizsgálja meg ingerültségének valódi okát.

SZŰZ (VIII. 24.–IX. 23.)

Sikerrel verekszi át magát zürzavaros helyzeteken. A munkába menekvés hátterében magánéleti problémák lehetnek.

MÉRLEG (IX. 24.–X. 22.)

Elszánt és ellenállhatatlan. Többen próbálják befolyásolni, de nem akad senki, aki képes lenne eltéríteni a választott útjáról.

SKORPIÓ (X. 23.–XI. 22.)

Először a Jupiter, majd az Uránusz is oppozícióban áll a Földdel. Súlyos kihívással kell szembenéznie. Kemény nap elé néz, ossza be az erejét.

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.)

Nagyfokú lelki terhelésnek lesz kitéve. Szaftos pletykát hallhat, és átélheti a negatív öröm, a káröröm érzését. A munkahelyi furkálódásból maradjon ki!

BAK (XII. 22.–I. 20.)

Kicsit az őszi időjárás hatása alá került, figyeljen oda jobban egészségére. Sok mozgás, és hatékony gyógyteák segítik megőrizni a jó közérzetét.

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.)

Az őszi időszakban vigyázzon, nehogy kimerüljenek a szervezete tartalékai. Fogyasszon sok friss gyümölcsöt, zöldségfélét. Mozogjon a friss levegőn.

HALAK (II. 20.–III. 20.)

A Hold a Halakban van. Az uralkodó aspektusok hatására a szellem és a szórakozás kerül előtérbe. Ön most rendkívül csábító.

***	ZENEMŰ	ESŐTŐL CSUROMVIZESSE VALÓ	KOPOTTAS	LÉPNI KEZDI!	ÜRES ESZTENA!	KOLOSTOR (REG.)	RENDELET JELZŐJE LEHET	FAFÜVŐS HANGSZER	VERS-CSENGŐ
FENY-SZORO									
SZARNY-EPÜLET				MÁSHOL-LET LÉTRE-HOZÓ					
NAD VIRÁGZATA					ÁLLATI FEKHELY MEGRET-TEN				
EGYEDÜL ENEKEL									AZONTAJT
BIZONY A KÖZEPEN VAN!			BEJARAT SZOBÁBA					AKTIVA JELE	
OMÁNI AUTOJEL		KORAI GYÜMÖLCS KÁRÁRA VAN	VOLT (LAT)				DÉLKELET (RÓV) GABONA-FELE	OLASZ FERFINEV	
MULAT									
AKTA					MESEBELI TÖRPE RÓMAI 50				
...TARTOK						BACCHUS ITALIA			

Tegnapi lapszámunkban technikai okokból olvashatatlanul jelent meg a keresztretjvény, ezért ma újraközöljük. Olvasóink elnézését kérjük.

új magyar szó

Szerkesztőség és kiadó:
013 701 Bukarest, P-ja Presei Libere nr. 1, corp B, etaj III, cam. 342-353 Telefon: 031/405-4088, Fax: 021/317-8847, E-mail: office@maszol.ro

Mb. felelős szerkesztő:
Salamon Márton László

Vezető szerkesztő:
Cseke Péter Tamás

Vezető publicista:
Agoston Hugó

Főmunkatársak:
Bíró Béla, Gyulay Zoltán, Székedi Ferenc, Szűcs László

Szerkesztők:
Moldován Árpád Zsolt (Aktuális)
Bogdán Tibor (Háttér)
Baló Levente (Kultúra)
Szakács Zsuzsanna (Gazdaság)
Turós-Jakab László (Sport)
Farkas István (Média)
Orosz Anna (Életmód)
Szonda Szabolcs (Szinkép)

Olvasószerkesztő:
Osváth Annamária, Nyágyuly András

Tudósítók:
Antal Erika – 0788-760573 (Marosvásárhely), Sipos M. Zoltán – 0728-780582 (Kolozsvár), Totka László – 0788-715848 (Nagyvárád), Horváth István – 0747-517574 (Csikszereda), Baloga-Tamás Erika – 0746-375775 (Székelyudvarhely), Kovács Zsolt – 0788-715766 (Sepsiszentgyörgy), Mayla Júlia – 0745-682401 (Beszerce), Sike Lajos – 0788-715687 (Szatmárnémeti), Tamás András – 0744-781709 (Nagyenyed)

Fotóriporter, képszerkesztő:
Tofán Levente

Grafikus:
Horváth István

Tördelőszerkesztők:
Lőrincz Imola, Szabó Ildikó Erzsébet



Terjesztési menedzser:
Béres Attila – 0788-318353

Területi megbízottak:
Baricz István – 0788-488739, Erdős Lajos – 0741-424094 (Gyergyó), Tósa András – 0788-715481 (Kolozs, Szilágy)

logtanácsos:
Czédly József

Hirdetési ajánlat a honlapon és a szerkesztőségben. Előfizethető a Rómán Postánál (katalógusszám: 19302), a Rodipet-kirendeltségeknél, pénztalvánnyal (mandat postál) közvetlenül a szerkesztőségnek és előfizetés-szervezőknél. Forgalmazza a Rodipet és magánterjesztők.

Előfizetési díjak:
1 hónapra 15 lej,
3 hónapra 38 lej,
6 hónapra 75 lej,
12 hónapra 148 lej

Nyomda: Garamond (Kolozsvár)
ISSN 1841-5520

Az Új Magyar Szó bármely részének másolásával kapcsolatos minden jog fenntartva. Értesítéseket átvenni csak az Új Magyar Szóra való hivatkozással lehet. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a beküldött leveleket rövidítve, illetve szerkesztve közölje.

A Romániai Pédányzám-auditáló Hivatal (BRAT) tagja

MÉDIAPARTNEREK

Paprika rádió
fülön csíp
95,1 fm

r . a . d . i . o
44
88 f M

Sláger Rádió
fm 105.9
A tegnap legnagyobb slágerei,
a ma legfrissebb hírei

agnus
RADIO 88.3 FM
naponta 03-08 és 12-15,
csütörtökön 19-23 óra között
a világhálón:
www.agnusradio.ro

rtm
MAROSVÁSÁRHELYI RÁDIÓ
98.9 FM

KOLOZSVÁRI RÁDIÓ
ahol talál a szó

Kézilabdázóból cukrász

Turós-Jakab László

► Nagy meglepetésben volt részük tegnap a kolozsváriaknak, hiszen egy keveset sejtető sajtótájékoztatón a világ sportjának nem kisebb egyénisége fogadta őket, mint Joël Abati, olimpiai és kétszeres világbajnok francia kézilabdázó. Tordai születésű üzletársával David Tátraival együtt, Abati cukrász- és pékáru forgalmazó boltot nyitott a györgyalvi negyedi Iulius Mallban. Közel száz négyzetméteres területen – amelynek csak egyharmada a laboratóriumé – Abatiék a világhírű francia croissant-ok és baguette-ek széles skáláját kínálják a kincses város minden lakójának, elfogadható áron. A termékek minőségét szavatolja, hogy a félkész áru mélyfagyasztott



Abatiék a világhírű francia croissant-ok és baguette-ek széles skáláját kínálják Kolozsváron A szerző felvétele

formában érkezik Franciaországból, s Kolozsvárott szakavatott kezek változ-

tatják illatos csemegévé. Két repülőjártat között, Joël Abati „kézilabdázó-cuk-

rász” készséggel válaszolt az Új Magyar Szó kérdéseire. ◀

„Bemelegítő” Világkupa Dániában

Kézilabda

T. J. L.

► Mától vasárnapig a dániai Aarhus ad otthont a 6. női kézilabda Világkupa küzdelemsorozatának. Mivel a decemberi, szintén Dániában esedékes Eb-ről már lehet kvótát szerezni a 2012-es londoni olimpiára, a nyolc Vkiinduló közül egyik sem veszi félvállról a seregszemlét.

Az A csoport tagjaként, a Vki-címvédő Románia ma este 7 órakor az olimpiai és Európa-bajnok Norvégiával találkozik, szerdán Oroszország (15 óra), csütörtökön Svédország (15 óra) következik. Radu Voinea nem számíthat a sérült Cristina Várzarura, Ramona Maiere és Cristina Neagura, továbbá a válogatottból visszavonulni szándékozó Ionela Stancára. A szövetségi kapitány 16-os keretében Ungureanu és Tolnai hálóőrök, továbbá Paraschiv, Nechita, Vizitiu, Geiger, Brădeanu, Moldovan, Manea, Chintean, Amariei, Beșe, Tăcșălie, Tivadar, Pușcașu és Eli-

sei mezonjátékosok kaptak helyet. Románia kétszer volt dobogós a Vki-n: 2009-ben megnyerte az 5. kiírást, 2006-ban döntős volt a 2. kiíráson.

Mátéfi Eszter magyar szövetségi kapitány is döntött, s a 19 fős bő keretből kihagyta Pastrovicsot, Kovacsicsot és Tilingert. Dániába repültek Herr és Pálinger hálóőrök, továbbá Orbán, Kovacsicz, Bulath, Mehlmann, Görbicz, Szucsánszki, Temes, Ábrahám, Szabó, Szamoránsky, Tomori, Tóth, Verden és Vincze mezonjátékosok.

A magyarok először vesznek részt a Világkupán miután az első három kiíráson nem indultak, a következő kettőn pedig nem jutottak tovább a csoportból. A B-csoport keretében ma a németekkel, holnap a házigazda dánokkal, csütörtökön pedig a franciákkal találkozik a Mátéfi-gárda.

A pénteki pihenőnap után, szombaton, a két csoport első két helyezetteje játszik majd keresztbe a döntőbe jutásért, a finálét és a kisdöntőt vasárnap bonyolítják le. ◀

BL-főtáblán a Debrecen

A főtáblára, azaz a legjobb 16 közé jutott a Debrecen női kézilabdacsapata a Bajnokok Ligájában, miután harmadik selejtező-mérkőzésén 31-20-ra nyert a dán KIF Vejen ellen. A DVSC-Korvex így az osztrák a Hypo Niederoestereich, a német HC Leipzig és a spanyol Itxako Navarra ellen játszsa BL-mecseit. A kvalifikáció másik három együttese, a szerb Zajecar, a lengyel Lublin és a Vejen az EHF Kupában, a 32 között folytatja. Csakúgy mint a román bajnoki ezüstérmes U-Jolidon, amely a harmadik helyen végzett a szkopjei selejtezőcsoportban. Utolsó mérkőzésükön a kolozsváriak 33-25-re kaptak ki a norvég Byasentól. Az is eldőlt, hogy a másik magyar BL-érdekelt, az eleve főtáblás Győri Audi ETO KC, valamint a szlovén Krim Ljubljana és a horvát Koprivnica mellé a selejtezőből esélyeshez méltóan az orosz Zvezda Zvenyigorod csatlakozott negyediknek. A selejtezők legerősebb csapata, a dán Randers HK simán lett első, s a C jelű kvartettbe került, az Oltchim, a norvég Larvik HK és a francia Toulon Saint Cyr Var HB mellé.

Villáminterjú Joël Abati olimpiai és kétszeres világbajnok francia kézilabdázóval

► Játsszik-e még klubszinten?

– Nem, már tavaly abbahagytam a kézilabdázást, utolsó klubom a Montpellier volt.

► Ha Montpellier, akkor a Veszprém egykori BL-ellenfele: volt-e alkalma játszani Marian Cozma, a tragikus sorsú román beállás ellen?

– 2008-ban játszottunk egymás ellen, azután már sajnos csak az emléktornán gondolhattam szeretettel rá. Nagy tragédia ami vele történt, remek játékos, igazi ember volt.

► Hogyan látja a férfi kézilabda jelenlegi erőviszonyait?

– Meggyőződésem, hogy most is mi, a franciák vagyunk a legjobbak, annak ellenére, hogy a válogatott szintjén menet közben fiatalítottunk. Nagyon jól működik az utánpótlás-nevelés is, a jövő biztosított.



► A román férfi kézilabda?

– Észrevehetően zárkóztat fel az élmezőnyhöz, de még messze van a '70-es évek világerő szintjétől.

► Mi a teendő, hogy lökjünk egyet a szekéren?

– Minden az utánpótlás-neveléstől függ, aztán pedig az a legfontosabb, hogy sikerüljön megtartanunk fiatal tehetségeinket. És fordítsunk gondot a szakembernevelésre is...

► Befejezésül lépünk túl a kézilabdán: Ön szerint mi a francia sport látványos előretörésének titka?

– A Languedoc-Rousillon tartomány sportbizottsági alelnökeként annyit elárulhatok, hogy mi például 18 millió eurós költségvetéssel számolhatunk. Az állam tíz éve fektet be kitartóan a sportba, s ennek most mutatkoznak meg az eredményei. Minden szinten megoldott az utánpótlás-nevelés, s a hangsúly azon van, hogy odafigyeljünk a 13 évnél nagyobbakra mindaddig, míg a felnőtteknél is megállják a helyüket. S kövessünk el mindent, hogy ne válasszák a külföldet, hanem maradjanak Romániában.

MOL Liga: nyert a Brassó és a Csíkszeredai HSC is

Jégkorong

T. J. L.

► A magyar-román közös jégkorongbajnokság, a MOL Liga vasárnapi játéknapján csak a Steaua betlizett a hazai csapatok közül, a fővárosiak hosszabbításban kaptak ki 7-6-ra a Dunaújvárosi Acélbikák Docler együttestől. A vesztes csapat góljait Nicolescu, Georgescu, Butocsnov, Jemeljanenko (2) és Zabudovszkij ütötte, a hosszabbítás 3. percében Kurt Macsweyn csikarta ki a döntést.

A címvédő Budapesti Vasas 4-0-s vereséget szenvedett Brassóban, ahol a Fenestela 68 góljain Péter, Basilidesz, Kaljuste és Bálint osztozott.

Pesterzsébeten nagyot csatázott egymással a házigazda Ferencváros és a HSC Csíkszereda, amely végül 3-2-re nyert. A csíki hokisok Hruby és Bíró ré-

A táblázaton					
1. Csíkszereda	5	5	0	0	35-1215
2. Dab Docler*	6	4	1	1	40-1414
3. Vasas HC	6	3	0	3	16-13 9
4. Miskolc	5	3	0	2	30-16 9
5. Brassó**	5	2	0	3	14-14 7
6. FTC	4	2	0	2	14-10 6
7. Fehérvár*	5	2	0	3	15-34 5
8. Steaua**	5	1	0	4	17-25 4
9. Újpest	5	0	0	5	6-49 0

* győzelem büntetővel v. hosszabbítás után
** vereség büntetővel v. hosszabbítás után

vén feleltek az első Fraditalálatra, Sikorcinn pedig az 54. percben ütötte a győztes gólt. A forduló utolsó mérkőzésén a Miskolci Jegesmedvék csapata 10-2-re nyert a Sapa Fehérvár AV-19 ellen.

Ma újabb teljes fordulót bonyolítanak le az alábbi menetrend szerint: Miskolci JJSE-HSC Csíkszereda, Vasas HC-Újpesti TE, Sapa Fehérvár AV19-Ferencváros, Fenestela 68-Steaua. ◀

Rutinszerű Chelsea-siker

Labdarúgás

T. J. L.

► Az angol labdarúgó-Premier League ötödik fordulóját után is százszázalékos a Chelsea. A londoniak vasárnap este négyet lőttek az első félórán a Blackpoolnak (Kalou, Malouda 2 és Droghba volt eredményes), s a 4-0-lal megőrizték négy pontos előnyüket a tabella élén. A Chelsea-nek 15, az Arsenalnak 11, a Manchester Unitednek 11, a Manchester Citynek 8, a Tottenham Hotspurnak pedig 8 pontja van, a Steaua EL-rivalisa, a Liverpool 5 pontja a 16. helyhez elegendő.

A spanyol Primera División harmadik fordulójában, vasárnap, az FC Barcelona 2-1-re verte Madridban az Európa Liga-győztes Atlético, a gólokat Messi és Piquet, illetve Raul Garcia szerezte. A mérkőzés hajrájában Tomas Ujfaluusi csúnyán beletalpalt Messibe, akit hordágyon vittek le a pályá-

ról. A hazaiak cseh védőjét kiállította a játékvezető, Messinek pedig egy hetet kell kihagynia, mivel szerencsére csak kis mértékben károsodtak a szalagjai.

Az 51. perctől tíz emberrel játszó Valencia 2-1-re nyert az újonc Herculés alicantéi otthonában, a házigazdák gólját Trezeguet lőtte tizenegyesből. **További eredmények:** Levante-Villarreal 1-2, Racing Santander-Real Zaragoza 2-0, Málaga-Sevilla 1-2. A Deportivo La Coruna-Getafe-találkozóra lapzárta után került sor.

Az olasz Serie A harmadik fordulójának vasárnap esti zárómérkőzésén az SSC Napoli huszáros hajrával verte idegenben a Sampdoriát. A házigazda génoiak Cassano büntetőjével szereztek vezetést a 79. percben, a Steaua EL-csoporttársa Ham-sik (84.) és Cavani (87.) góljaival fordított. A Cesena (7 pont) vezet a címvédő Internazionale (7), a Chievo (6), a Lazio (6) és a Brescia (6) előtt. Az egyformán 4

pontos Juventus és AC Milan a tabella közepén foglal helyet.

A német Bundesliga 4. fordulójának vasárnap esti zárómérkőzésén a Borussia Dortmund is legyőzte idegenben a Schalke 04-et (3-1), így a gelsenkircheniek pont nélküli sereghajtók maradtak. Az FSV Mainz 05 maximális pontszámmal (12) vezet, az 1899 Hoffenheim (10), a Dortmund (9), a Freiburg (9) és a Hamburg (8) követi, míg a címvédő Bayern München 5 ponttal a kilencedik a tabellán.

A francia Ligue 1 hatodik fordulójának vasárnapi játéknapján gól nélkül maradtak a látogatók. **Eredmények:** OSC Lille-AK Auxerre 1-0, Paris Saint-Germain-Stade Rennes 0-0, Girondins Bordeaux-Olympique Lyon 2-0. A St. Étienne (13 pont) vezet a Toulouse (13), a Rennes (12), a Caen (11), a Sochaux (10) és a Lille (10) előtt, a címvédő Olympique Marseille 8 pontja a 8. helyhez elegendő. ◀

Döntetlen Debrecenben

T. J. L.

► A magyar bajnok és kupagyőztes Debreceni VSC 1-1-re mérkőzött vasárnap este a vendég Újpesttel a Soproni Liga 7. fordulójának keretében. A Zalaegerszegi TE-Videoton mérkőzést a pálya állapota miatt szeptember 28-ra halasztották, így a csonka táblázat a következőképpen fest:

A Soproni Liga állása					
1. MTK	7	4	2	1	12-7 14
2. Kaposvár	7	4	1	2	13-9 13
3. Honvéd	7	4	1	2	11-7 13
4. Videoton	6	3	2	1	12-6 11
5. Debrecen	7	3	2	2	14-10 11
6. Győri ETO	7	3	2	2	9-6 11
7. Vasas	7	3	1	3	11-15 10
8. FTC	7	3	1	3	10-14 10
9. Újpest	7	2	4	1	11-5 10
10. ZTE	6	2	2	2	10-10 8
11. Paks	6	2	2	2	10-11 8
12. Pápa	6	2	1	3	12-10 7
13. Siófok	7	1	4	2	4-7 7
14. Szolnok	7	1	2	4	6-13 5
15. Kecskeméti	6	1	0	5	11-20 3
16. Haladás	6	0	3	3	3-9 3

Újmsz kisebbségben

Havi melléklet

Szerkeszti: Zsehránszky István
2010. szeptember 21., kedd

Bukaresti „jiddisfeszt” az egykori stétl világáról



Az egykori kelet-európai zsidóság zenéjét elevenítették fel a Bukarestben fellépő együttesek. Kővári Kati, a váradi Hakeset klezmerzenekar énekesé. Fotó: Tofán Levente

Az egykori "stétl"-ek – zsidók által lakott kelet-európai kisvárosok – hangulatát próbálta visszaidézni az a rendezvénysorozat, amelyet a Romániai Zsidó Hitközségek Szövetsége szervezett szeptember elején Bukarestben. A „Yiddisher Velt” elnevezésű jiddis fesztivál klezmerkoncertekkel, jiddis nyelvű színházi előadásokkal és a romániai zsidó közösség történetéről szóló konferenciákkal kényeztette el az érkeklődő román fővárosi közönséget. **6., 7. és 8. oldal**

Európai képmutatás

2008 decemberében örömmel értesülhettünk róla: Franciaország is teljesítette az EU új tagállamaival szemben támasztott feltételt – elfogadta az európai kisebbségi és regionális nyelvek Chartáját. Egy francia diplomata, egy attasé dicsekedett el vele egy összejövetelen, a Gaudeamus könyvvásáron. Aztán hozzászólásra buzdítottak, s a nyelvem hegyén volt: „Nagyszerű! Immár Franciaország, az alapító tag, is beléphet az EU-ba!” Kb. ez a helyzet most is, ha békét hagy a romáknak, akkor... Egyébként a romák közsönettel tartoznak Sarkozy úrnak, hogy terítékre került az ő kérdésük is Európában. Sőt, nemcsak hogy terítékre került, hanem lesepert az asztalról minden egyebet! Szeptember közepére csúcserkezetet hívtak össze Brüsszelbe a gazdasági kérdések megvitatására. Nehéz ügy. Pedig azt mondják, most már beindult a gazdaság, de Romániából nézve mintha ólomcipőben járna. Szóval lett volna egy-két gond, alaposan megvitatni való. Elismerem, fárasztó munka... Aztán kapóra jött a romák kiutasítása Franciaországból. Mindenki hebegett, habogott, véleményt mondott, veszekedett, csitított – ahogy ez ilyenkor szokás. Kirajzolódtak a frontok. A gazdasági kérdés szőnyeg alá került, roma ügyekben pedig összeveszttek, kibékültek, látványos nyilatkozatokat tettek... és sehol semmi. Kidobott pénz az ilyen értekezlet. Az EU a maga hagyományos módján működik: a heveny betegséget idültté alakítja – ahogy mondják: kezeli a kérdést. Csak éppen nem gyógyítja. Nem halunk bele egyből, hanem csak lassan, lassacskán. Brüsszel integrálja a bajt. Jó ez nekünk? – romáknak és nem romáknak?

Jaj igen, Franciaország megint lépett egyet. Megtiltották a mohamedán nőknek, hogy az újkori demokrácia szülőhazájában kendőbe burkolják az arcukat. Ez igen! Férfimunka... Csakhogy a mohamedánok száma Franciaországban immár több millió, ők biztosítják a népszaporulatot. „Gyerünk, zavarjuk meg őket!... Hadd érezzék, hogy nincsenek otthon.” Jöttet fejében, ugyebár, kiérdemelték a diszkriminációt.

Méliusz József írta hajdan az egyik kávéházban, hogy minden üldözött kisebbségi zsidó. Mi is elmondhatjuk most: minden üldözött kisebbségi roma, arab nő, magyar stb. Ezért kell zokni vennünk. Egész listára való van belőlünk. Sajnos Nyugaton is, Keleten is a helyzet változatlan.

Zsehránszky István

„Értünk szól a harang”

A Kolozsvári Magyar Napok alkalmával harangot állítottak Bálint Tibor házának falára, jelképezve, hogy az író műve harangszó, ima – mintegy bevezetés az Engesztelés Napjához, ami ránk vár... A harang avatásánál esszét olvasott fel Bálint Tibor céhbéli társa, Egyed Emese – ezt adjuk most közre. És természetesen megszólal a harang is: szava egy részlet Bálint Tibor posztumusz művéből, egy drámából, amelyet a cenzúra nem engedett színpadra (tette ő is a kötelességet), az utókor pedig papírsírban felejtett (pazarol, mint minden utókor, a kérdés csupán, hogy még meddig). **4-5. oldal**

Diszkrimináció – Genf, Párizs, Bukarest



Asztalos Csaba, a CNCD-elnöke



Markó Attila, a DRI vezetője

Zs. I.

Genfben számon kérik, Párizsban művelik és Bukarestben – kezelgetik. A faji és etnikai diszkriminációról, annak mikéntjétől szól az Asztalos Csabával, az Országos Diszkriminációellenes Tanács (CNCD) elnökével és Markó Attila államtitkárral, az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatalának (DRI) vezetőjével készült két beszélgetésünk. Előbbi vezette azt a román delegációt, amely Genfben, az ENSZ Faji Diszkriminációellenes Bizottságánál mutattott be jelentést a kisebbségek romániai helyzetéről, utóbbi pedig koreferens volt. **2-3. oldal**

Kirándulás az UNESCO-hoz

Roduca Precupețu

Az idén is, mint minden évben, az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala eredeti vakációs programmal honorálta a középiskolások számára rendezett anyanyelvi verseny nyertesit. Az ezévi program címe: Párbeszéd az UNESCO-nál a kultúrák közötti közeledésről. 27 diák: romániai horvát, német, magyar, roma, orosz, szerb, szlovák, török, tatár és ukrán vett részt az akcióban, amelyet teljes egészében az EKH finanszírozott. Ez alkalommal –között Párizsba látogattak a nyertes diákok, az UNESCO székhelyére, hogy részt vegyenek a szervezet 2010 – a kultúrák közötti nemzetközi közeledés éve című rendezvényén. **6. oldal**

„Nem foglalkozunk eleget az emberi jogokkal”

Interjú Asztalos Csabával, az Országos Diszkriminációellenes Tanács (CNCD) elnökével

Genfben számon kérik, Párizsban művelik és Bukarestben – kezelgetik. A faji és etnikai diszkriminációról, annak mikéntjétől szól az Asztalos Csabával, az Országos Diszkriminációellenes Tanács (CNCD) elnökével és Markó Attila államtitkárral, az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatalának (DRI) vezetőjével készült két beszélgetésünk. Előbbi vezette azt a román delegációt, amely Genfben, az ENSZ Faji Diszkriminációellenes Bizottságánál mutatott be jelentést a kisebbségek romániai helyzetéről, utóbbi pedig koreferens volt.

Zsehránszky István

► **Genfben, az ENSZ Faji Diszkriminációellenes Bizottságánál jelentést mutattak be a kisebbségek romániai helyzetéről. A jelentésben arról is beszélt, hogy milyen haladás történt ez ügyben az utóbbi években, és hogy milyen megoldásra váró problémák vannak még.**

– Románia az elmúlt tíz évről tett le jelentést az említett bizottságnál, egy százhatvan oldalas anyagot, amely bemutatja a nemzeti kisebbségek jogi keretét, intézményes keretét, valamint a jogait, ugyanakkor kitér külön a roma kisebbség helyzetére, továbbá a tanintézményekre és bizonyos nyelvhasználati jogokra is. Genfben kétnapos meghallgatás volt. Az első napon a román állami delegáció bemutatta és fenntartotta a jelentést, ezt követően pedig a francia raportőr jellemezte azt. A bizottság tagjai kérdéseket fogalmaztak meg a román állam felé, amit másnap egy háromórás ülészen megválaszoltunk. Elmondtam, hogy ami az elmúlt tíz évben a jogi keret és az intézményes keret leti, voltak pozitív dolgok, tehát előrehaladtunk; ami az anyanyelv használatát leti a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban, szintén volt előrehaladás, ugyanakkor még vannak megoldásra váró kérdések, többek között a roma kisebbség helyzete. Ami a magyar kisebbséget leti, az autonómia kérdésében, pontosabban a decentralizáció által elérhető autonómia terén történtek lépések: a tanügyben például van új oktatási törvénytervezet. Markó Attilával, aki szintén részt vett a kérdések megválaszolásában, elmondtuk azt is, hogy a felsőoktatásban nincs megoldva a magyar nyelvű oktatás finanszírozása, a Bolyai Egyetem kérdése még mindig függőben van, de ez nem jelent azt, hogy a magyar felsőoktatás terén nincsenek lehetőségek, nincsenek fakultások, ahol a magyar fiatalok anyanyelven tanulhatnak, vagy bizonyos egyetemek. Ami az

autonómiát leti, és azt az úgynevezett árnyékjelentést, amit a három erdélyi magyar szervezet, köztük az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács terjesztett elő ebben a kérdésben, az ENSZ-bizottság tagjai hangsúlyozták, hogy a faji diszkriminációellenes egyezmény egyéni, és nem kollektív jogokra vonatkozik, tehát a bizottság nem tárgyalja ezt a kérdést, de mi ennek ellenére elmondtuk, mit értünk autonómián, és hogy milyen megközelítései vannak ennek a kérdésnek.

► **Pedig pontosan az ENSZ az a nemzetközi szervezet, amelyik elismeri a nemzeti közösségeknek a kollektív jogait is.**

– Itt különböző egyezményekről beszélünk. A faji diszkriminációellenes egyezményben, amely alapján a bizottság dolgozik, valóban csak egyéni jogokról van szó. És nem az autonómia kérdése volt napirenden ezen az értekezleten, a bizottság nem erről tárgyalt. A jelentés szerint is a diszkrimináció vonatkozásában a legsürgetőbb kérdés Románia szempontjából nézve a roma kisebbség helyzete. Ez nem jelent azt, hogy más kisebbség kérdéséről nem kell beszélni, hogy ott nincsenek gondok, de nem olyan fókuszgondok azok, amelyeket ne lehetne orvosolni. Ezt nem értették meg, akik bennünket itthon támadnak, és ezért sajnálatosak az utólagos reakciók ebben a témában.

► **A roma kérdéssel kapcsolatban körvonalazódik-e valamilyen megoldás? Mert integrálásról beszélnek, azt ajálják, ami viszont tapasztalatból tudjuk: beolvastást, erőszakos megoldást jelent.**

– Mi nem kívánunk erőszakos megoldásokat. Mindenkinek meg kell értenie, hogy a kisebbségek kérdésében általában, és a romák esetében sajátosan rövid távon látványos eredményeket nem lehet elérni. Húsz-harminc éves munka kell ahhoz, hogy tényleg változtassunk a roma kisebbség helyzetén. Vannak eredmé-

nyek a tanügyben is és más területeken is, de a roma kisebbségnek is meg kell értenie, hogy őneki is nagyobb felelősséget kell vállalnia ebben a munkában, és a közösséget arra felé kell irányítani, hogy a helyzetén változtasson. És tekintetbe kell venni azt is, hogy szerencsétlen időszakban vagyunk, gazdasági válság közepén. Ilyenkor mindenki bűnbakot keres vagy bűnbá-

ték: hogyan készíti elő a román állam a következő népszámlálást, amelyre 2011-ben kerül sor? Mennyire lesz lehetősége a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek, hogy bevallják, milyen kisebbséghez tartoznak? Tehát mennyire lesz hiteles ez a népszámlálás? Kérdéseket tettek fel az anyanyelv használatáról a közigazgatásban, az igazság-

– Nem, egy népszámlálás lesz. A nyomtatvány és minden úgy lesz előkészítve, hogy mindenkinek lehetősége legyen saját akarata szerint bevallani azt, hogy hová tartozik, hogy kisebbséghez tartozik-e vagy nem. Itt arról van szó, hogy azok között, akik a terepen dolgoznak és begyűjtik az adatokat, nemzeti kisebbségek részéről is lesznek személyek.

► **Az ideális az lenne, ha a kisebbségeknek nem kellene bevallania, mert az nem bűn, hanem örömmel vállalhatná hovatartozását.**

– Ez valóban gond, mert nem mindenki számára egyszerű, nem mindenki vállalja nemzeti kisebbségi státusát, és főleg a romák esetében merül fel ez.

► **Noha lenne rá példa. Miért spórolták el?**

– Azt állítja, hogy a magyar nyelv másodnyelv Hargita-Kovácsnánban, de nem magyarázza meg, mit ért azon, hogy másodnyelv. Azt állítja, hogy magyarverések vannak Székelyföldön, Romániában, de nem sorol fel, nem mutat be egyetlen esetet sem, amivel ezt bizonyítaná, és így tovább. Tehát ez nem egy emberjogi jelentés, ez egy politikai jelentés. A tanügyi részben a felsőoktatással kapcsolatos szövegről mondhatnánk, hogy megközelíti azt, amivel ez az ENSZ-bizottság foglalkozik. Az emberjogi anyag, a többi politikai anyag. A bizottságban nem politikáról tárgyaltunk, hanem emberi jogokról.

► **Az ön által vezetett hivatali ügy hívják, hogy Országos Diszkriminációellenes Tanács. Ez azt jelenti, hogy önöknél a munka tárgya a diszkrimináció, annak vizsgálata és kiküszöbölése.**

– Évente megközelítőleg 900 megkeresést kapunk, ebből kb. 20 százalék szól a diszkriminációról, és többségében a roma kisebbséget érintő hátrányos megkülönböztetés eseteiről van szó. Ami a magyar kisebbséget leti, ellenőrző megkeresést évente hármatot, ha kapunk. Ez nem azt jelenti, hogy nem lennének a magyar kisebbséggel szemben is diszkriminációs esetek, hanem azt, hogy a kisebbség tagjai nem vállalják, hogy ezek miatt megkereséssel forduljunk a hivatalhoz vagy a bírósághoz.

► **Pedig indokolt lenne, és így valamelyest rendezni lehetne a kérdést.**

– Valóban, csak hogy mi, magyarok közösségünkben nem folytatunk emberjogi tevékenységeket...

► **De politikait, azt igen.**

– Nincs egy olyan nonprofit szervezetünk, amely emberi jogainkkal foglalkozna. Közösségünkben nem vállalják fel ezeket az ügyeket, és ezért nincsenek megfelelő anyagaink, jelentéseink, ezért nem tudunk bizonyítani sem meglévő eseteket vagy tendenciákat.

► **Tehát az lenne most a soron következő lépés, hogy létre kell hozni egy ilyen szervezetet.**

– Valaki fel kellene vállalja ezt a munkát, a nonprofit szférában.



Foto: ÚMSZ/Archív

nyben próbál létrehozni, a társadalomban nőnek a feszültségek, és megjelennek az intolerancia jelei nemcsak Romániában, hanem egész Európában. S mi több, már sok helyen politikailag is manipulálják a kisebbségeket, és mindenképp előtt a romák kérdését politikai célokra használják fel. Ezért kell jobban odafigyelni a kérdésre.

► **Mint látjuk, ezt csinálják Franciaországban is, Olaszországban is, hogy most másokat ne említsünk. De térjünk vissza az értekezletre: mint említette, kérdés-szessziót tartottak. Melyek voltak a főbb kérdések, amelyekre válaszolniuk kellett?**

– Elsősorban azt kérdez-

ügyben, a kisebbségek képviselőitől a közigazgatásban és az állami intézményekben, a roma kisebbség helyzetéről, a szegregációról, a rasszizmus meglétéről, kezeléséről, az integráció kérdéséről stb.

► **Talán a népszámlálás lenne a legérdekesebb. Erre mit tudtak válaszolni?**

– Európai standardok szerint készítik elő. A nemzeti kisebbségeknek biztosítva van a lehetőség, hogy jelen legyenek a szervező bizottságokban, ugyanakkor a nemzeti kisebbségek részéről lesznek olyan személyek, akik az adatokat begyűjtik...

► **Tehát párhuzamos népszámlálás lesz?**

„Nem kerültem meg a kérdést”

Interjú Markó Attila államtitkárral, az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatalának (DRI) vezetőjével

Zs. I.

► **Annakidején Ön volt az egyik megalkotója annak a jogszabálynak, amely alapján az Országos Diszkriminációellenes Tanácsot (CNCD) létrehozták. Az ENSZ előtt Asztalos Csaba CNCD-elnök és Ön mint koreferens bemutattak egy terjedelmes dokumentumot a romániai kisebbségek helyzetéről, az utóbbi tíz évben bekövetkezett változásokról, javulásról, gondokról. Rengeteg kérdést tettek fel Önöknek a dokumentummal kapcsolatban.**

– Pontosítanék: az ENSZ-egyezmény, amelynek megfelelően kötelesek vagyunk időnként ilyen dokumentumot bemutatni, és a romániai jelentés is a diszkriminációról szól, és nem a kisebbségekről.

► **A faji diszkriminációról szól. Persze a faji valahol nemzetiségi is...**

– De a két dolog azért nem ugyanaz. Az a bizottság, amelynek a jelentést benyújtottuk, a diszkriminációval foglalkozik, többek között az etnikai diszkriminációval is. De a diszkriminációval mint jelenséggel foglalkozik, és a diszkriminációnak a definíciója az, hogy adott egy jog, és annak a gyakorlásában megakadályoznak valakit. Tehát ha például azt mondjuk, hogy autonómia, az esetünkben nem lehet diszkrimináció tárgya, mivel az autonómia mint jog ebben a pillanatban Romániában még nem létezik. Tehát ezt nyomatékosan hangsúlyoznunk kell már indulásból, azért, hogy tisztázzuk: hol is voltunk és miről is beszéltünk.

► **Viszont ha ez a jog nem létezik, akkor Romániában magyar fordításban hibásan nevezik a helyi hatóságokat önkormányzatoknak.**

– Végsősoron nem, mert hatásköreikben mégis azt csinálják. Visszatérve a kérdésre: a jelentés az ENSZ Diszkriminációellenes Egyezményének romániai alkalmazását mutatja be, gyakorlatilag felöleli az utóbbi tíz év történéseit, és persze hogy az ENSZ Faji Diszkriminációellenes Bizottsága alapvetően arra volt kíváncsi, ami az egyezményhez kapcsolódik, és ami az egyezményben mint norma megjelenik, hogy annak az alkalmazásában milyen módon jártunk el, és milyen módon kívánunk a jövőben is eljárni.

► **És megfelelőnek tartotta azt, ahogy eljárta?**

– Láttam már a bizottság által készített véleményezés francia nyelvű változatát. A

bizottság, mint minden alkalommal, minden ország viszonylatában, most is elmondja, hogy további lépéseket kell tenni anak érdekében, hogy a diszkrimináció megszűnjön, lecsökkenjen; a gyakorlatra kell fektetni a hangsúlyt, hogy ne pusztán normák legyenek, hanem a gyakorlat is az előírásoknak megfelelően alakuljon; mentalitásváltásra hívja fel a figyelmet, és még számos ilyen jellegű elvárása van. De ezen túlmenően Romániát nem sorolja azon országok közé, ahol a diszkrimináció jelensége súlyosan létezne. Utánunk például Ausztrália helyzetét tárgyalták, ahol az utóbbi években egy tartományt teljesen lezártak, határokkal, és az ott élő lakosságnak mindenféle jogát csorbították. Hát ez a diszkrimináció súlyos formája. Visszatérve a mi genfi szereplésünkre: a dokumentum bemutatását követően feltett kérdéseknek a 90 százaléka az egyezmény alkalmazásához kapcsolódik, és a jelentésünkben levő valamelyik információnak a pontosítását célozták. Esetleg új elemeknek a felvázolását kérték, amelyek a jelentés leadása óta kerültek be a képbe. A jelentést ugyanis másfél évvel ezelőtt adta le Románia, és azóta történt egy-két dolog, amire kíváncsiak voltak. A kérdéseknek körülbelül 5–10 százaléka volt olyan jellegű, amelyeket az úgynevezett árnyékjelentésekből merítették. Az árnyékjelentések nagyon fontos eszközei a munkának olyan szempontból, hogy a bizottság nem csupán a hivatalos állami verzióval találkozhat. Volt két árnyékjelentés...

► **Az egyik a Székelyföld autonómiájáról, a másik a románok helyzetéről.**

– Az előbbi nemcsak a Székelyföld autonómiájára vonatkozott, hanem az oktatás, a magyar egyetemi oktatás kérdéskörére is, továbbá szóvá tette a Székelyföldön alulreprezentált magyar közösség problémáját is. Az alulreprezentáltság ügye például reális és az egyezményhez kapcsolódó probléma. Erre rá is kérdeztek, és elmondtam azt, hogy a Székelyföldön a magyarság közkepviselete valóban nem jutott arra a szintre, mint ahol a magyar lakosság számaránya szerint lennie kellene, de meszse nem olyan tragikus a helyzet, mint amilyen ez előtt nyolc évvel volt. Természetesen az autonómia kérdéskörére nem lehetett kitérni, mert az autonómia nem tárgya az egyezménynek, és véleményem szerint ezért ok nélkül nehezteltek rá is többek között az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács egyes vezetői. Ok

nélkül, ismétlem, mert akkor lenne igazuk az árnyékjelentés benyújtóinak, akkor róhatnák fel nekünk, hogyha az egyezménynek tárgya az autonómia kérdése. De mivelhogy nem tárgya, és az ülésen a bizottság egyik tagja is tételesen megmondta, jegyzőkönyvbe van véve, hogy ez a kérdéskör nem tartozik a mi munkánk hatáskörébe, tehát erről nem igazán kellene beszélnünk. Ettől függetlenül a bizottság ülésén azt mondtam, hogy nem kívánom megkerülni a kérdést, és elmondtam a véleményünket, miszerint az autonómia kiépítésének a kiindulópontja egy nagyon mélyreható decentralizáció

► **És melyek ezek a javaslatok?**

– Az egyik a többes identitás bevállása. Ami azt jelenti, hogy egy személy megjelenhet nemcsak egyet, hanem akár kettőt vagy többet is...

► **Több nemzetiségű?**

– Több identitási kockát jeleníthet meg.

► **Feltételezhetően a vegyes házasságok nagy tömege indokolja ezt. A valóságban létezik a többes identitás, tehát a törvényben is léteznie kell.**

– Igen, de a román esetében nem is a vegyes házasságok miatt merül fel ez a kérdés. A románok egy része hosszú

hogy a recenzorok, számlálóbiztosok...

► **Legyenek érzékenyebbek, legyenek hajlandók bejegyezni a kisebbségi identitást.**

– Itt nemcsak érzékenységről van szó, hanem arról, hogy a kisebbségi közösségek tagjainak sorából is legyenek népszámláló biztosok, recenzorok, akik házról házra járnak ott, ahol kisebbségi lakosság van.

► **Mert ha a számlálók között van egy roma is, akkor már másképp nyilatkoznak.**

– Mondjuk, Szentgyörgyön az Órka negyedben. Mert van bőven iskolázott roma



Fotó: ÚMSZ/Archív

kellene hogy legyen: hatáskörök és erőforrások átutalása az önkormányzatokhoz, országos viszonylatban. és akkor ez lehetne egy nagyon erős kiindulópontja az autonómia kiépítésének.

► **Állítólag fölmerült a következő népszámlálás előkészítése, és elhangzott az az igény, hogy a soron következő népszámlálás adataiban reálisan jelenjenek a kisebbségi közösségek is. Mint tudjuk, a roma kisebbségnek a létszáma sokkal nagyobb, mint ahogy a legutóbbi népszámlálás adataiban jelentkezik. Úgy tudjuk, ezzel a kérdéssel elsősorban Ön foglalkozik.**

– Benne vagyok az előkészítő bizottságban. Nem az én szakterületem, és nem az én asztalom, de bizottsági tagként az a feladat, hogy minél helyesebb nemzetiségi térkép alakuljon ki a soron következő népszámlálás alapján. Azért vagyunk benne a bizottságban, hogy olyan javaslatokat tegyünk, amelyek ezt segítik elő.

évek óta román közösségben vagy magyar közösségben él, és valamilyen oknál fogva közelebb érzi magát a román vagy a magyar identitáshoz, mint a roma identitáshoz. Számukra most megadatik a lehetőség, hogy ha bejelölik a román vagy a magyart, melléje bejelölik a romát is. Így már sokkal reálisabb számot nyerünk a roma közösséget illetően. Am ettől függetlenül kétségeim vannak a románok népszámlálás utáni számának realitását illetően. Nehéz pontos képet alkotni róluk.

► **Mert félnek megmondani a népszámlálónak, hogy ők romák.**

– Létezik egy alapvető társadalmi szempontból, hogy nem kívánja elárulni, hogy ő tulajdonképpen roma. A másik tényező pedig az asszimiláció. A városban élő roma közösségek esetében számunkra eléggé nyilvánvaló az, hogy az urbanizálódottak már nem fogják megvallani roma mivoltukat. De lesz még egy újítás, amely reálisabb számokhoz vezet. Ez arra vonatkozik,

fiatalember vagy tanárember, aki el tud menni, és képes adatokat gyűjteni. Ugyanígy a magyar közösségben található népszámláló, ha megkeresik, hasonlóképpen a török, a tatár és a többi kisebbségi közösségben is. És akkor megnő a bizalom, és bevallják...

► **Miért kell bevallani? Hiszen ez öntudat, büszkeség kérdése kellene, hogy legyen...**

– Számunkra mindegy, hogy milyen módon teszi, a számokban jöjjön ki az, ami megfelel a valóságnak.

► **Franciaországból az utóbbi időben állandóan kiutasítják a románokat. Sokat közülük hazaküldtek Romániába, és azt üzenik, hogy integráljuk mi a románokat. Vagy az inklúziót emlegetik, hogy oldjuk meg mi. De ezek nem jó dolgok, sem az integrálás, sem az inklúzió, mert beolvastást jelentenek. Vajon nem a befogadásról kellene beszélni?**

– Ebben a kérdésben tulajdonképpen két kérdés van.

Az egyik: inklúzió versus integráció, azaz asszimiláció. Az inklúzió, ez egy már nemzetközileg elismert kifejezés arra az esetre, amelyben a közösséget úgy épít be a társadalomba, hogy ne veszítse el az integritását. Tehát az inklúzió pozitív töltetű kifejezés, az integráció, illetőleg az asszimiláció, viszont korunkban negatív töltetűvé válik. Mostanában az inklúzió szót használjuk az olyan jellegű beilleszkedésre, amely az identitás megőrzésével jár. A másik kérdés a romakiutasítás, a franciaországi romakiutasítás, illetve az ekörül létező dilemmák, hogy most mit is kezdünk velük. Újra és újra beigazolódnak az, amit már nagyon régóta mondunk, és amit nagyon régóta próbálok nem kifejezetten Romániában, hanem külföldön elhítenni, mindenhol, ahol járok. Legutóbb az Európai Parlamentben próbálkoztunk egy rezolúcióval ilyen téren, hogy valahol már végre ismerjék el, hogy az etnikai kérdések nem pusztán a tagállamok problémái. Sem magyar, sem roma, sem zsidó, semmilyen kisebbségnek a problémái nem kizárólag az illető tagállamnak a problémái. E problémák java része európai szintű ügy, éppen az Európai Unió egységessé válásával transznacionalizálódott, tehát határokon átnyúl, és ezt már nem lehet úgy kezelni, hogy „Te nem vagy az enyém, és akkor menjél haza!”, mert ugyanolyan európai polgár ő akár Franciaországban, akár Romániában él, ugyanolyan európai polgárok vannak Buzăuban, mint Debrecenben, Barcelonában, mint Varsóban. Ezeket a dolgokat föl kell ismerni – és el kell ismerni – végre! Nagyon remélem, hogy előbb-utóbb valamelyik európai intézmény komolyan elkezd ezzel a kérdéssel foglalkozni, kimondja végre: az etnikai kérdés nem kizárólag állami belügy, valamelyik tagállamé, hanem ez egy transznacionális európai kérdés, és erre európai megoldásokat kell találni. Az európai megoldás nem az, hogy hazaküldök egy közösséget azért, mert nem szeretem, mert egyszerűen nem tetszik, ahogy él. Még adtak nekik pénzt is, hogy legyen még motiváltabb a hazamenetelük. Ez nem megoldás. Oyan inklúziós mechanizmusokat kell alkotni, amelyek működnek Romániában, Franciaországban, Olaszországban és máshol, egyaránt. Ameddig nem ismerjük fel, hogy a kisebbségi problémák európai szintű problémák, addig a válasz sem lehet találni rájuk.

Egyed Emese

Ima olvasásért, ima a műveltség városáért

„Hogyan lehetne megváltani ezt az ellentmondásos, átokkal sújtott, békétlen világot?” – kérdi az író Jézus Krisztus után szabadon és mégis gyötörőde. Vagyis így fogalmazza meg saját krédóját és a remélhetőleg létező rokon írólelkékét Bálint Tibor.

Hogyan lehetne megváltani?... Úgy, hogy élménytörténetként fogjuk fel a sorsunkat. Javaival és terheivel. Úgy, hogy értékek szerint rendezzük belső világunkat, s ezzel a fényel járunk a mindenkor emberi történetek labirintusában.

„A könyv ínséges lelkek eledele” – állapítja meg ez az olvasás örömeit is átélő író. A közönséget tanulmányozva tipológiát alakít, s ezen belül diagnózisokat fogalmaz; a legnagyobb részvétellel az olvasók ama fajtájához közelít, amely „a maga tévője és zavaros vagy riadt érzelmében úgy fordul a könyvekhez, és úgy hívja segítségül az író mondatait, mintha a mentőállomást tárcsázta volna fel”. Honnan ez az olvasói bizalom a nyomtatott betű iránt, s hogy lehetne e tiszteletre szerzőként tisztességesen rá is szolgálni?

Az íróember is gyarló, de van alkalmuk vezekelni, ha embert lát embertársában, ha emberi mivoltunkból teremtett közös értékeinkre gondol, ha meg is menti, ami még nem ment veszendőbe.

Bálint Tibor, az író szerint a részvétlenség a legnagyobb bűn. De bűn a fölényesség is, a nyegleség. A hazugság.

A legfőbb értékek az emberi méltóságot tartja.

Érdeklő, hogy az iroda-

lomba a nyelv szűrőjén a fantázia tágasságának, az értelem s az emberi érzékenység fényének köszönhetően a kinti világból, az „életből” is beleírható valami. Ezt tartja igazi mesterségnek. Nem bánja, ha írói és emberi tapasztalat egymásba mosódik...

Olvasástükröket, olvasásajándékokat szór el sorsa szeretetre méltónak rajzolt városában, olvasmánykeleccéket állít, s várakozik! (Hol is lakunk? Városban? Történetben?)

Megfigyel, nyelvi kincseivel képzelőerejével történeteket formál. A rejtvényfejtésben élen járó olvasó aztán boldog, hogy – például a kevéssé átfestett irodalmi alakban, a *Zokogó majom* kajla fülű Hektor pincérében – fölismeri véli Kolozsvár valamelyik azonosítható lakóját, s jaj, a sorscsapászerű leleplezés, csúfolkodás nyomán föllázad a hús-vér inspirátor! Tiltakozik, elégtételt követel. Bálint Tibor *A regényhős letagadja magát* című karcolatában a helyi olvasók által azonosított regényhős földi képe egyszer csak előáll, tiltakozik az őt tollára vett szerzőnél...

S ad az író a pincérnek, ha már azt igényli, magyarul, románul, sőt tört angol nyelven is papírt – arról, hogy a bizonyítvány felmutatója nem azonos a történet hőisével... Aztán összekacsint az értőbb olvasóval, már ő maga az alany, a félreértett összefüggés-teremtő, mint Rousseau, a *Vallomások* vagy a *Dialógusok* szerzője, védi az irodalom törékeny jelrendszerét: „Íme, és meg



azt mondják, hogy a művészet utánozza az életet! – gondoltam egész testemben remegve. – Hát mi köze ennek a nyomorultnak a másikkhoz, Hektorhoz, aki mindig diadalmas tudott lenni, és bohémságában is imádnivaló csirkefogó maradt, nagy szerelme haláláig? ... Hiszen ezzel a mitugrásszal szóba se állt volna! És hirtelen akkora kacsintás, hogy a szomszédok ijedten kiszaladtak a kapuba...”

Jó valamire a művészet? Hogy viszonyul a társadalom és az egyes ember életéhez? „Csak egyetlen műfaj volt és lesz: a költészet, amely ha nem hoz is teljes megváltást az emberiségnek, legalább enyhíti másfajta csalódások fájdalmát.” Ezt a poétikusságot valósítja meg Bálint Tibor hosszabb-rövidebb történeteivel. Erről többféle vallomást is tesz: „a

prózaíró (...) nem mutathatja oda a lelkét az olvasónak, mint a lírai költő, nem vergődhetik előtte, s még csak föl sem kiálthat: szeretném, ha szeretnének. Pedig benne is megvan az önkítárlakozás titkolt és kínzó vágya, de nem tehet mást, mint hogy idegen alakokban valósítja meg önmagát, s hogy bűneit diadallal elítéli azokban a másokban.” Elvont kérdésekről szól levegős és művei által hitelesített mondatokban. Magáról beszél, magáról is beszél. Osztogatja történeteit, de azokat is, amelyeknek olvasóként jutott a birtokába: kéri, reméli a kulturális tradícióban való szolidaritást – társainak a műveket s alkotókat is figyelmükbe ajánlja.

Valamennyiünk figyelmébe ajánlja.

Látatja a Váradtól búcsúzó Janus Pannoniust, s lát-

atja – a tudós római tanulóéveinek eredményeként – a tudás ragyogását. Aztán Petőfi magasra tartott kardján az életre-halálra vívott költészetcsata nyomait, az apollói véres hattyútoll-trófeákat. Félig lecsúsztatja a hattyúprémet a színházba siető asszonyok nyakáról – Krúdyval. Mikszáth ráérőségével ugyan, de rászól a Kaszásra, álljon meg az olvasók vendégfogadjánál. Lassítja a mulandóság órakerekeit, múlatja a szorongásidőt. Móriczsal nagy, piros hátú kenyereket süt, és egész népet érzékel, ha olvasóira gondol.

Ha morál, téma, stílus, bátorság tekintetében tanácstalan s eltelik a magas régiókban berendezkedett Kosztolányi mélység, és szépségkrédójától, pihenésül-pihentetésül a köznap emberrel könyvebben kommunikáló példaképet keres. Otthonosabbat. Emberkincset, például a ránk is bízott erdélyi Urbinóban: Kolozsvárban. Így ír arcképet Kós Károlyról: úgy van itt kórancos arcával és bölcsességének szelíd hunyorgásával, mint a Szent Mihály-templom, mint a Mátyás-szobor vagy a várfal töredezett gyűrűje. Talán azért, mert kőből és vasból gyúrt mondatai korszakokat kötnek össze. Már egyszerű jelenléte is annyira megnyugtat, hogy néha napokig nem gondolok rá: hiszen ami nagyszerűt magunkénak tudunk, az lassan már öntudatlanul is boldogít. De ha elköltözne innen, akár csak egy másik városba is, rögtön nyugtalan lennék, s bizonyára át kellene rendez-

nem magamban azt a monumentális képet, amelybe ő beleéppült: palotákat és szobrokat kellene innen oda helyezni, és tornyokat elmozdítanom, nehogy távoztával siratnivalóan szegény maradjon a táj...

Kunczban a szelíd jóságot érzékeli, a különleges képességet arra, hogy a szenvedés történetét kifejezze. „Ósi, gyermeked látásunkhoz” szól a vidéki település kitarított képeket, alapszínfelületeket kedvelő-nyújtó festőjével, Incze János Désszel. Idővel, szerepekkel játszik (kolozsvári Esti Kornélként, de csak egy pillanatig), és akkor rég letűnt idők szolgájának álmodjuk magunkat – és a rajzos, színpompás, sárgáival boldogságsejtető Fülöp Antal Andort Botticelli műhelyébe viszszük (vissza).

Mi minden elérhető a könyves Kolozsvárról!

Dantében az elhibázott teremtés szenvedélyes krónikását ismeri fel, Michelangelóban a súlyosságot (anyag-szerűséget), megannyi mesterremek nyugalmas szépsége nyugalmát! Csodálja, nem tanulmányozza minden idők nagy alkotóit – leginkább talán a reneszánsz beavatott és szerény mestereinek áldoz alázatos figyelmet.

Az örökké virrasztó íróról beszél Flaubert-ről szólva s mégis általánosabb érvényre – megfigyel, értelmez mint valami halhatatlan lelkiismeret a világméretű bizonytalanságban.

Ilyen lélekharang szólal most meg az emlékére, és szőljon sokaknak sokáig, ámen.

Kirándulás az UNESCO-hoz

Roduca Precupețu

Az idén is, mint minden évben, az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatala eredeti vakációs programmal honorálta a középiskolások számára rendezett anyanyelvi verseny nyertesét. Az ezévi program címe: Párbeszéd az UNESCO-nál a kultúrák közötti közeledésről. 27 diák: romániai horvát, német, magyar, roma, orosz, szerb, szlovák, török, tatár és ukrán vett részt az akcióban, amelyet teljes egészében az EKH finanszírozott. Ez alkalommal –közt Párizsba látogattak a nyertes diákok, az UNESCO székhelyére, hogy részt vegyenek a szervezet 2010 – a kultúrák közötti nemzetközi közeledés éve című rendezvényén.



Bálint Tibor

Az engesztelés napja

Első rész

1.

Franz Tischler jómódú parasztgazda portája, valahol egy bajor településen. Vagyonosságát magasba ívelő kapukeret jelzi, és most úgy hat, mintha a kapu felé nyitott hodály látszik jobbra, szegényes bútorzatán egykori cselédleánypad, fölötté kampók fogasnak, közepén asztal, mellette két hokedli. A szemközti falnál, háttal a nézőtérnek, a Néma lány áll, fekete ruhában, hosszú szőke haja a vállára omlik. Kezét imára összetéve tartja, mintha ájtatoskodnék; valahonnan az országot felől gépkocsioszlop, szekérkaraván, harckocsi, motorkerékpár egybefolyó zaja hallatszik a hadak vonulásának jeleként, olykor különös fények villannak be a hodályba. Az előtér bal sarkában kivágott tetejű benzines hordó, föléje csatorna csüng. Erős, ingerült kapudöngetés, aztán különböző hangú kolompok együttes hangja az udvarból, s nyomban fölhangzik a zsidó üvöltése.

Zsidó: Adjatok vizet, mert a Gyehehnából jövök! ... Víz, átkozottak, víz! ... A Föld kétharmadát víz borítja, és nekem mégis szomjan kell vennem köztetek?! ... (Ő maga is előtérrel jobbról: *sovány, kopaszra nyírt, ötven év körüli férfi, a szabadult deportáltak koszott öltözékében, lábán elnyúlt saru. A dőngetésre Tischler jön elő a kapu mögött; nagydarab, posztócsizmás alak, fején apró kalap, előtte kék kötély. Egy ideig szótlan gyanakvással figyel a támoogyó embert, aki már-már összeesik.)* Úgy zuhan-tam ide, mint aki félig már üszök! ... De hiába tánto-

rogtam végig az égbe nyúló kapuk előtt, és a részvétlenül magas ablakok alatt, mert egy korty vizet sem adtak kisebzett szájam és vérző gyomrom enyhítésére... Várjatok csak! ... A kígyó is abba döglik bele, ha nem tudja levedleni a bőrért! (Olyan mozdulatot tesz, mintha a földről fölragadott kővel döngetné a kaput: a zaj erősen visszhangzik.)

Tischler: Mit akarsz?! ... Menj odébb egy házzal! ... Az én vizem nem iható! ...

Zsidó: Nem iható, ugye? A gyanakvás és a gyűlölet pokolköve hullott abba is, mint a többibe, ugye? ... Használd hát egészséggel! ... (Úgy vonszolja magát, mintha a kerítésnek támaszkodna a kezével; a gazda mögött az asszony tűnik fel, ő is fürkészőn, félénken pillant a kapun kívülré.)

Tischlerné: Ki az már megint?

Tischler: Valami vándor.

Tischlerné: Miféle vándor?

Tischler: Lehet is azt tudni manapság! Úgy kószálnak, mint a megbolygatott éhes hangyák. Egyik szökött feyenc, a másik vallásos megszállott. Se istenük, se hazájuk, se igazolványuk. Ez meg úgy néz ki, mint valami új Keresztelő János az elátkozott pusztaságból, ahol sáskán élt...

Tischlerné: Hiszen ő maga is hasonlatos a sáskához... Nézd, milyen hosszúak, törekenyek a tagjai! ... Félig ember, félig rovar... A hangja meg oly recsegő, mint a boróka-fenyőé, amikor tűzre vetik...

Zsidó (hirtelen indulattal): Úgy van! Az elátkozott pusztaságból jövök, és most szertekiáltom: tűz



van, tűz van, de ti csak álljátok el a forráshoz vezető ösvényeket, és szegezzétek be a kutakat a gyanakvás szögeivel, mert egy sem menekül közületek! ... (Megpillantja a hordót, odavánszorog, és rábukva sokáig mohón iszik.)

2.

(Két Unra katona közeledik egy őrnagy oldalán; megállnak, nézik a zsidót, majd a tiszt beljebb kerülve elemlámpával megvilágítja a hodályt, aztán int a katonáknak, hogy hozzák be a zsidót, majd a házaspár elé lép.)

Tiszt: Franz Tischler?

Tischler: Szolgálatára, őrnagy úr.

Tischlerné: Vétettünk valamit a törvény ellen?

Tiszt (nem ügyel rá, a gazda szemébe mered): Szerencsére fizikai lehetetlenség szemem köpni magunkat, mert önöknek most azt kellene tenniük! (A két katona befelé támogatja a zsidót.) Elnézték, hogy ez a nyomorult dögletes vízzel igya tele magát, amikor itt párállik a hideg vízű kút a hátuk mögött! (Noteszt vesz elő, mintha valamit ellenőrizni akarna benne.) Ön nem épp szegény, ugye, Franz Tischler?

Tischler (ijedten-zavartan): Bizony áttiport rajtunk is a háború... Lovaimat elrekrvirálták, marháimat elhajtották; a disznóból már csak néhány szikadót csontot lóbál a padlason a szél...

Tischlerné (szaporán): A fiunk negyedik esztendeje szolgálja a hazát...

TISZT (még mindig a noteszébe mlyed): Aki a hazáját szolgálja, néha hálátlant szolgál.

Tischlerné: A menyem pedig, amióta a légnymás a préház oldalához vágta, hallgat, mint a néma harang...

Tischler: Úgy vagyok immár, őrnagy úr, mint aki egy lóval szánt...

Tiszt (kétérdő mosoly közben): No azért valamicske maradt a nagy gazdaságból! És annyi mindenképpen, hogy ezt a pokolból érkezett üldözöttet föltáplálják. (A zsidóhoz lép, feltűri karján a blúzt és följegyzi a számát, aztán elteszi a noteszt, és egészen közel lép a gazdához.) Három hónap múlva visszatérünk, és ha a kosztosuk nem éri el gazdájának a súlyát, vagy netalán eltűnik (mutatja a lebaltaást), agyonlőjük önt. Ezt jól véssé eszébe! (Előkapja pisztolyát, és Tischler homlokának szegzi, aztán megfordítja a férfit, puhán fenéken billenti, majd előre taszítja.) Most pedig gyérünk, ellátni a vendéget, ánc, cváj! ...

(Tischler, Tischlerné és a tiszt balra el, a két katona mögöttük támogatja a zsidót.)

3.

(A zsidó egymagában jön be a hodályba, mintha a háziak betuszkolták volna ide; előbb le akar telepedni az asztalhoz, de meggondolja magát és körbeindul.)

A kultúrák közötti közeledés éve alkalmul szolgált arra, hogy közös célunk, a kultúrák közötti párbeszéd általánossá váljék, hogy különösképpen a nevelés, a tudományos munka és a kultúra területén jobban megismerjük egymást, hogy korrigáljuk a rögeszmék és az elfogult beállítások folytán egymásról kialakított hamis képet, hogy a fiatal nemzedéket hozzásegítsük ahhoz, hogy a jelenkori társadalom követelményeinek megfelelő nyitottsággal és korszerű szemlélettel rendelkezzenek.

A program legfontosabb momentuma az UNESCO székhelyén tett látogatás volt. Diákjaink számára dokumentumfilmet vetítettek ott az UNESCO létrehozásához vezető eseményekről, hogy milyen megfontolásból vált szükségessé ennek, az ENSZ szakosított szervezetének a létrehozása, valamint arról, hogy melyek a

főbb munkaterületei. A diákok megismerkedhettek azokkal, hogy az UNESCO világszerte hogyan szorgalmazza az egyetemes emberi jogok érvényesülését az oktatásban, a tudományos munkában és a kulturális tevékenységben. Házigazdánk, Ana Dumitrescu művészettörténész, az UNESCO Igazgató Tanácsának a tagja elbeszélgetett a diákokkal, sok érdekeset mesélt a kulturális világörökség helyzetéről, majd bemutatta az UNESCO székhelyén kiállított értéktárgyakat. E több mint 200 ország adományából álló kincsestárban található egy cucuteni-i edény is, a román állam ajándéka. A látogatás során szívélyes, meleg hangulatú találkozóra került sor Nicolae Manolescuval, Romániának az UNESCO-hoz rendelt állandó képviselőjével. A találkozón jelen volt Moldova Köztársaság párizsi

nagykövete is, aki pár napja vette át ezt a tisztséget, és meg akart ismerkedni az UNESCO székhelyére látogató romániai diákokkal.

A párizsi látogatás alkalmával diákjaink megtekinthették a francia főváros történelmi és kulturális nevezetességeit, amelyek a francia, az európai és a kulturális világörökség meghatározó értékei. Láthatták a Louvre-t, a Versailles-i Palotát, Párizs ősi városközpontját – az Ile de la Cité-t, a Notre Dame Katedrálisát, a D'Orsey Múzeumot, a Tuileries Kertet, a Sacre Coer Bazilikát valamint a Montmartre negyedet. Ellátogattak Constantin Bracușinak a Pompidou Kulturális Központnál található szobrászműhelyébe, láthatták a művész szerszámaikat, az égetőkemencét, a műhelyhíhetetlenül egyszerű, szerény bútorzatát, ugyanakkor az itt található számos nagy alkotás is, például a Pogány kis-



asszonyt, a Tündérmadárt. A program ezenkívül tartalmazott egy vidéki kirándu-

lát is: diákjaink meglátogattak két Loire-völgyi kastélyt: Chambord-ot és Cheverny-t.

Zsidó: Három hónapig ez lesz a hely, ahol fölhizlalnak, majd hogy húsom a húsu, vérem a vérüké legyen! (A falak felé tapogat, fölpillant a mennyezetre.) Olnak kissé tágas, mert nem bölcs dolog hagyni, hogy a hízó ide-oda futkosván letrombitálja magáról a hájat... (A nézők felé:) Mielőtt megfogantam anyám méhében, semmi voltam. Aztán emberré lettem, majd egy számmá változtam át. (Feltűri karján a blúzt:) Nem különös? ... Ha a számokat átalakítanám betűkké, és azokból neveket képeznék, kitelnék belőlük egy grófi címerre való is; de így a senkit jelképezik. Holott élő szövevényükben ott lüktetett, ha fáradtan is a szívem; ott vonaglottak 333 napon át a belem, mint bágyadatan csillogó kábalek, hogy megemésszék a Gyehehna életét... És miután voltam életcsíra, aztán ember és rideg szám, vagyis megint semmi, most új lénybe vándorolt át a lelkem, és disznóvá változtam... Sors, mit tartogatsz még számomra? ... Kinevezel perzsa királynak csak azért, hogy utána kacscsőrű emlősként kúszsam távoli vizek zsombékos partjain? ... (Leroskad a hokedlire.) Manapság minden lehetséges. Még az is, hogy utána gerinctelenné váljak... Hiszen néha oly rövid az út visszafelé: a legtökéletesebbtől a legtökéletlenebbig, kedves Darwin úr... (Fölrezen, hosszan hallgatózik:) Talán be sem mernek lépni hozzám... Csak az ablakon át bámulnak, mint gödörbe esett szörnyet... Végül kővel agyonzúznak, vagy rám gyűjtják a fedelet, és elmenekülnek innen...

Lya Benjamin

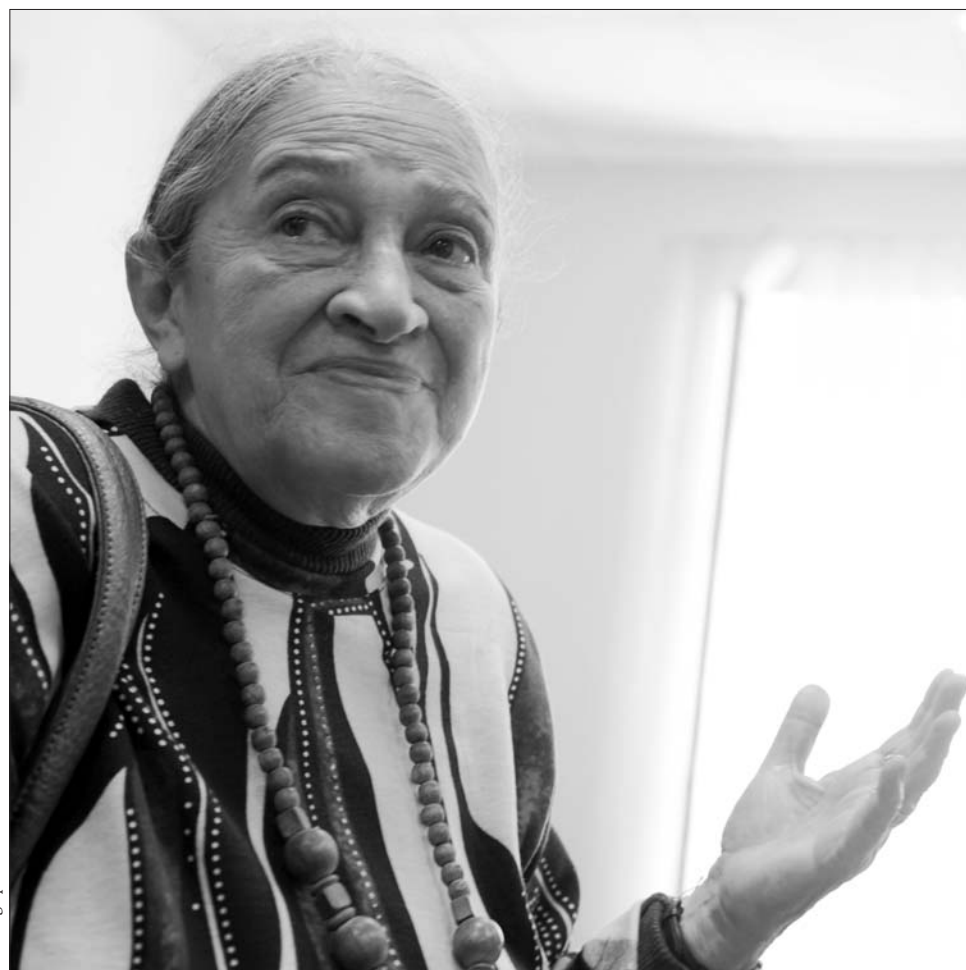
A jiddis a holokauszt éveiben

Romániában a jiddis már 1937-től és 1938-tól kezdve üldözött nyelv volt. Besszarábiában betiltották a jiddis nyelvű sajtót, Bukovinában pedig tilos volt a jiddis beszéd az utcán és a közéletben. 1938 december 1-én George Alexianu királyi ügyvivő Bukovinában (később Transznisztria kormányzója volt, ahol több mint kétszáz ezer romániai és ukrain zsidót pusztítottak el) aláírta azt a rendeletet, amely a Suceava megyei zsidóknak megtiltotta, hogy a román nyelven kívül más nyelven beszéljenek. Minden munkahelyen ki kellett írni: „Románul beszélnek”. Akik nem tartották ezt be, különféle büntetésben részesültek, egészen odáig, hogy elvesztették a román állampolgárságot. Ez a rendelet nem sok jót ígért, mindezekelőtt az indoklása révén, mely szerint a köztulajdon védelmét és a rend fenntartását szolgálja, ugyanis „az utóbbi időben Suceava megyében, ahol nagy számú zsidó lakosság van, számos tüzesetet jegyeztek gyárakban, lakásokban”. Ennél abszurdabb indoklást aligha találunk: a tüzeseteket összekapcsolta a jiddis beszéddel.

Mivelhogy a rendelet hatályát 1938 decemberében kiterjesztették a besszarábi megyékre is, a zsidó írók egy csoportja a következő beadvánnyal fordult a Belügyminisztériumhoz:

„Alulírott írók és publicisták tudomásul véve a Bálți városában és más besszarábi városokban a jiddis népi nyelv szabadsága ellen hozott intézkedéseket, kérjük ezeket az intézkedéseknek a megszüntetését.

Jiddis nyelven, amelyet az országban többszáz ezer zsidó beszél – miként az a legutóbbi hivatalos statisztikából is kitűnik – békésen fejlődik a zsidó tömegek kultúrája, amely sajtóban, könyv-



Fotó: Agripres

kiadásban, színjátszásban, könyvtárakban, művelődési körökben stb. jut kifejezésre, a legteljesebb harmóniában a román nyelvvel és a román nép kultúrájával, amit minden provinciában élő zsidó lakosság szeret és ápol.

Az említett intézkedések érvényben tartása intoleráns tett – és a zsidó lakosság jogainak megsértése.

Fogadják kifejezett tiszteletünket.”

A beadvány aláírói: B. Lăzăreanu, A. Axelrad Luca, S. Podoleanu, Ury Benador, Isac Pelz, Jacob Groper és mások.

Meg kell említenünk, hogy az állam által tanúsított antiszemitizmus első jelét látva egyes romániai zsidó írókat foglalkoztatni kezdte az, hogy írói mun-

kasságukban áttérjenek a jiddis nyelv használatára, mert úgy vélték, ezáltal passzív ellenállásra mozgósíthatják a zsidó lakosságot, megsokszorozhatják az energiáit. Sőt megszületett az az elgondolás, hogy Bukarestben a zsidó írók próbáljanak meg kiadni egy jiddis nyelvű napilapot, amelybe többek között A. Dominic, Mihail Sebastian, Isac Pelz, Emil Dorian, Felix Aderca, Ury Benador írna ezen a nyelven. Nem valósult meg ez az elképzelés.

Be kell vallanunk, nem volt a jiddis nyelv híve valamennyi zsidó író, sem pedig valamennyi zsidó értelmiségi. Ha a jiddis nyelv üldözését szemben teljes egyetértést és akcióegységet tapasztalhattunk, a jiddis nyelvnek

irodalmi kifejező eszközként való használatával szemben megoszlottak a vélemények, sőt ellentmondtak egymásnak. „Vannak olyan zsidó írók, akik majdhogynem fizikai fájdalmat éreznek, amikor jiddis beszédet hallanak – írja Naplójában Emil Dorian. - Hogyan lehet az, hogy képesek megértéssel kezelni minden nyelvet, még a kirkizet vagy rutént is, csak a jiddistől rázza őket a hideg.” De voltak olyan írók is, akik számára a jiddis nyelvben és a jiddis kultúrában való megkapaszkodás erkölcsi erőt adott az üldöztetés éveiben.

A zsidók kirekesztése a román társadalomból 1940 augusztusának végén válik tömegjelenséggé, és különösképpen 1940 szeptembe-

reben, amikor létrehozzák a légionárius nemzetállamot. Többek között a zsidó színészek voltak a légionárius uralom idején hozott zsidóellenes törvények első áldozatai. Minden román művészegyüttesből, az állami és a magánszínházakból egyaránt egyik napról a másikra el kellett bocsátani a személyzet zsidó tagjait – a Nemzeti Nevelési, Vallási és Művészetügyi Főhivatal 1940 szeptemberében kibocsátott 44400-as rendelete szerint. Igaz hogy ugyanennek a rendeletnek egy másik bekezdése lehetővé teszi azt, hogy a zsidó színészek játszszaik előadásain azzal a feltétellel, hogy a firmára ki kell írni: „zsidó színház”, és hogy az előadás nyelve kizárólag csak a román lehet. Így született meg Bukarestben a Barașeum Színház. Nem kívánjuk elmesélni azt a kalandot, amelyet az a zsidó értelmiségi csoport élt át, amelyik mindent megtett azért, hogy megszeresse e színház működési engedélyét. Itt és most az érdekel bennünket, hogy ez a színház bár megtiltották neki, hogy jiddis nyelvű darabokat játsszon, mégis képes volt terjeszteni a jiddis kultúrát és általában a jiddis szellemiséget.

A dokumentum értékű vallomások ellentétes véleményeket tartalmaznak.

Th. Lavy azt állította, hogy ha „a humor a zsidók maquis-ja” – akkor a Barașeum Színházat úgy képzelték el, hogy az legyen a zsidó maquis-k parancsnoka. Ez a gondolat megtalálható H. Maxy festő beszédében, amelyet a színház megnyitáskor szeretett volna elmondani, de a cenzúra megtiltotta. A beszéd szövege viszont fennmaradt archív dokumentumként. H. Maxy többek között azt handilyozta, úgy képzelték,

hogy ez a színház lényeges szerepet játszik „a jelenleg minden erkölcsi támasztól megfosztott zsidó tömegek felemelésében, példa és eligazító lesz a közös összemérléssel való szembehelezkedéshez. Ez a színház kínjaink szorításában születik – muatott rá H. Maxy. – Művészetünk által újjászületünk azokkal együtt, akik képesek megacélozni erejüket a közös megértéssel, szembehelezve azt a haszontalan széthúzással.” Tehát az induláskor kitűzött cél felemelő volt. De miként a korabeli naplójeljegyzésekből kitűnik, valamint a háború utáni zsidó sajtóban megjelent kritikákból, a színház nem mindig felelt meg az igényeknek, jóllehet óriási sikere volt. Mihail Sebastian Naplójában az egyik esztrádműsorról azt írja, hogy megalázó volt a szöveg és a közönség vulgáritása. „Lehetséges az, hogy a zsidók, akik most oly tömény tagédiát élnek, megtapsolják ezt a szeméretet?” – kérdezi az író.

T. T. Braniște román publicista számára viszont a Barașeum volt „az állampolgári tiltakozás utolsó menedéke”.

De milyen formában volt jelen a jiddis a Barașeumban, hogyha a színpadon románul egyéb szó nem hangozhatott el? A román változatában volt jelen a jiddis. Bármennyire is paradoxonnak tűnik, megfelel a valóságnak. A színrevitt darabok, még akkor is ha román nyelven hangzottak el, a jiddis kultúra szellemét árasztották. Az első igazi zsidó előadás az ismert operett, a Tipke Faier bemutatója volt. Stroie két másik „kaptonim” színésszel együtt óriási sikert aratott; jellegzetes szereplők voltak, akik magukon hordták a gettó lenyomatát, és miként azt az egyetlen akkori romá-

Herta Müller

Szegények temetője

Herta Müller Nobel-díjas író szeptember 27-én Bukarestben felolvasást tart a Román Atheneumban, és Gabriel Liiceanuval beszélget. Szeptember 28-án két legutóbb románul megjelent regényét dedikálja a Humanitas-Kretzulescu könyvesboltban: a Lélekbölcsőt és az Utazás féllábont.

Barátaim közül az egyiknél ismét házkutatást tartottak, amikor nem volt otthon. És a házkutatást megint úgy rendezték meg, mint egy betörést. Jól ismertem ezt a játékot, mindnyájunknál eljátszották évente néhányszor. Turkáltak a könyvek

és a papírok között, képeket téptek ki a rámájukból, szétszaggatták a föggöny szegélyét. Pénzhez, ékszerhez hozzá sem nyúltak. Miután befejezték a házkutatást, magukkal vettek valami apróságot: éjjeliórát, karórát vagy egy táskarádiót. És mielőtt el-

hagyták volna a tett színhelyét, megrongálták az ajtót, betörést színleltek. Mire hazaértem, már ott is volt a milícia. Az egyetlen hiányzó tárgy bekerült a jegyzőkönyvbe, s rendelkezése szerint betöréssé változtatta a házkutatást. Később elérkezett a pillanat,

amikor megidéztek egy rajtakapott betörő perében, akinek a bűnjelrei közé becsempeszték a Securitate által elemelt tárgyat is. A letartóztatottat arra kényszerítették, hogy a törvényszék előtt vallja be ezt a betörést is. Barátomtól társkarádiót vittek el, aztán értesítették, hogy a betörő, Ion Săracu elhunyt a börtönben. A törvényszéken barátom meg akarta tudni a vádlott családjának a címét, de azt mondták, hogy az elhunytak nincsenek rokonai, egyetlen hozzátartozója sincs.

Ellenőrizni próbáltuk ezt az értesülést. Tudtuk, hogy azok a halottak, akiknek már nincsenek hozzátartozói, a szegények temetőjébe kerülnek, úgyhogy oda mentünk. Talán azért is, mert az állítólagos betörőnek adott név: Ion Săracu, szintén azt juttatta eszünkbe. A temetőt rendkívül magas betonfallal vették körül, és tudtuk róla, hogy az Állam ott hantolja el az áldozatait. Nyár közepe volt, délután, óriási hőség. A temetőben nagyra nőttek, térdig értek és virágoztak a

buriánok, virágaik riktó színe sértette a szemet. A fűben lévő ösvényeken nyeszlett kóborkutyák hullából kiharapott darabokat: egy-egy fület, kéz- vagy lábujjat hurcoltak a szájukban. Találtunk egy Ion Săracu feliratú sírt. Rajta virágcsokor, de nem mezei virágból, hanem rózsából. Még friss volt, ebben a kánikulában, nemrég tehetők oda. Röviddel előttünk valaki ottjárt a sírnál. De kicsoda?

A temető közepében volt egy betonházikó. A falára valaki vörös festékekkel ráír-

(1940–1944)

niai zsidó újság, a Gazeta Evreiască megállapítja, e szereplőknek a sorsa nem változott, megőrizték múltbeli súlyukat, sőt jelentőségük folyamatosan növekedik.

Előadtak adaptációkat is, például Osip Dimov novelláiból – így született meg az Őszomorúságának énekese című háromfelvonásos produkció. Játszottak Salom Alehem-darabokat, például a Főnyereményt. Nagy sikernek örvendett A jiddis román bemutatása című előadás, amelyre 1943 szeptember 20-án került sor. Emil Dorian Naplójában azt írja: „Teljes siker volt, a cenzúra által megszabott feltételek ellenére. Ének és vers est volt, a jiddis nyelvről és kultúráról szóló értekezlettel egybekötve. Viharos ovációtól volt hangos a bennsőséges hangulatú és zsúfolásig megtelt terem.”

Emlékezetes előadás volt a Eliezer Steinberg fabulaíró ünneplésének szentelt műsor a Barașeum Színház Stúdiójában. Emil Dorian méltatta a nagy jiddis nyelvű fabulaíró személyiségét és életművét. Fabulákat adtak elő Emil Dorian fordításában valamint egy Eliezer Steiberg emlékének szentelt verset Rose Ausländer-től.

S ha a Barașeum Színházban elsősorban a román színházakból kiűzött színészek léptek fel, a jiddis nyelvű színészek is megtalálták a módját a szereplésnek. Létrehozták a Romániai Jiddis Színház Kulturális Egyesületet, és a zsinagógákban léptek fel. Ștefan Tita író „halhatatlan hősök”-nek nevezte ezeket a színészeket, akik minden vasárnap délután teljes lelkiükkel szolgáltak egy kulturális ideált. Értekezleteket tartottak, kollokviumokat, felolvasásokat. Minden feszültség és a pánikot keltő hírek ellenére ők zavartala-

nul folytatták tevékenységüket. Miként Ștefan Tita írja: „Látványtól mentes, de feljegyzésre méltó hősiesség.” Ezeknek a színészeknek a munkájáról, akikhez néhány író is csatlakozott, beszámol Israil Bercovici író is a Száz év zsidó színházas Romániában című monumentális monográfiájában. Megünnepelelték például a jiddis kultúra nagyságait: Mendele Mocher Sforimot, Salom Alehemet, Jichak Lejb Peretzet, S. Anskit, Avram Godfadent és másokat. Előadásaikban velük együtt részt vettek többek között Jacob Groper író, Seidy Glück színésznő, H. Schwartzman zeneszerző és karmester. „Így terjesztették a jiddis irodalom klasszikusainak humanista eszméit – írja Israil Bercovici. – Műveikből a felolvasásra kerülő részleteket úgy választották ki, hogy nyilvánvaló legyen az áthallás a jelenbe. Kiemelkedő sikert arattak. Mivelhogy a templomban tilos volt tapsolni, a közönség megvárta őket a kijáratnál, és a Lehaim-üdvözléssel mondott köszönetet.”

Egyes mai történészek szerint a Barașeum Színház léte azt bizonyítja, hogy Románia a Holokauszt idején valóságos Eldorado volt a zsidók számára... Ennek ellenére nem lehet eltekinteni a történelmi kontextustól, amelyben ez a színház működött.

A deportálás állandó veszélyként lebegett szemük előtt. A Transznisztriából érkező hírek egyre borzalmassabbak voltak. Nem véletlen az, hogy Mihail Sebastian számára amit a Barașeum Színházban látott, valótlannak abszurdítás, tisztá örülség volt: „Itt van a halál a közelünkben, nekünk pedig zsidó színházunk van lányokkal – mély kivágású ruhákban -, dzseszel, kupléval, viccel, tü-

csökkel-bogárral. Hát ez a valóság? Miközben Transznisztriába indított vonatok kísértete nem hagy nyugodni egy pillanatra sem.”

Egyébként magát a színház főrendezőjét, Sandu Eliadot is letartóztatták és a Sfântu Ion Nou utcai iskolába zárták több más bukaresti zsidóval együtt, hogy Transznisztriába deportálják. Feltehetőleg Elena királyné járt közbe az azonnali kiszabadításuk érdekében. A Barașeum Színháznak a léte a zsidó közösség élni-akarását és a nyomorúságos helyzettel szembeni ellenállását fejezte ki, mintsem a rendszernek a jóindulatát. A rendszer ugyanis szigorú ellenőrzés alatt tartotta a Barașeum Színház minden moccanását.

Hogy a jiddis nyelv használata a passzív ellenállás egyik formájává vált, az Emil Dorian Naplójából is kitűnik. Rávilágít a Holokauszt körülményei között létrejött átalakulási folyamatra, amelynek keretében egy már félig asszimilált, románná vált zsidó értelmiségi, akinek egyébként fenntartásai voltak a jiddis nyelvel szemben, e nyelv és kultúra szenvedélyes hívévé lesz: kutatójává és a jiddis nyelvű irodalom fordítójává.

De tulajdonképpen ki volt Emil Dorian?

Eredeti neve Isidor Lustig; orvos, költő és prózaíró. Műveinek jegyzékét fűrkészve, amelyet az Antonescu-rendszerbeli cenzúra állított össze 1942-ben, nem másért minthogy összeszedjék a könyvtárakból és a könyvesboltokból és megsemmisítsék, megállapíthatjuk, hogy a két világ-háború közötti időszakban Emil Dorian alkotás közben nem foglalkoztatta különösképpen a zsidóság; tizenegy munkája közül mindössze egyben, az 1925-

ben megjelent Zsidó humorban jelentkezik ez a téma. A zsidó érzékenység első színtómái a Naplójában jelennek meg, amelyet 1937-ben kezdett el írni, és a háború után közzé tették angol nyelven. Románul a Hasefer Kiadó jelentette meg Napló az üldözés idejéből címmel (Bukarest, 1996). Zigu Ornea, a könyv előszavának írója, így jellemzi: „drámai krónika a zsidó lakosság szenvedéseiről és az általa elszenvedett megaláztatásokról 1937-től 1944 augusztus 23-ig”. Emil Dorian 1941 október 2-án ezt írta: „A zsidókat minél inkább levették a reájuk mért csapások, én annál szenvedélyesebben belemerültem a munkába, hogy a zsidó művészet jelenléte határozottan megnyilvánuljon.” Valóban, az üldözöttség körülményei között, amikor zsidó lévén orvosi praxist nem folytathatott, el volt tiltva minden szakmai tevékenységtől, belevetette magát a jiddis költészetbe és szenvedélyesen fordítani kezdte azt román nyelvre, célul tűzve egy jiddis költészeti antológia kiadását. Rádőbbsen a jiddis költészet szépségére, sikerült beleélnie magát e költészet belső világába. „Nem tudom melyik az a nagy utazás, amelyik felérhet e végtelen lírai táj, e rengeteg személyiség felkeresésével, tömérdek életvízió és születő álom látványával” – írja a Naplóban.

Meg kell jegyeznünk, hogy Emil Dorian menet közben tanulta meg a jiddis nyelvet, a fordítói munkában való elmélyülés során. Margareta Dorian vallomása szerint édesapja csak felületesen ismerte a jiddis nyelvet. Emil Dorian a bukaresti zsidó negyedben nőtt fel a legiszonyúbb és a legmegálgatóbb szegénységben, s a jiddissel

való közvetlen viszonya a megszokott ozmózisra szorított, ami az ezzel a nyelvel való együttélés során magától is kialakult. „Az üldözöttség éveiben felfedezi a jiddist mint nyelvet, amelyben erőteljes eredeti költészet talált kifejezésre, ugyanakkor viszont ez a költészet odafigyelt a nagy európai áramlatokra is, amelyeket asszimilált vagy utánozott; így a jiddis a nyomozó valóságtól való szabadulást jelentette, menedékké vált - Emil Dorian – számára.”

A Naplóban megjelennek a vélekedései arról a laboratóriumi munkáról, amit a jiddis költészet román nyelvű antológiájának létrehozásáért végzett. Leírja azokat a kiadványokat, amelyekből a verseket válogatta. Tartalmazza az antológiába kerülő költőkkel kapcsolatos irodalomkritikai észrevételei. „A jiddis kiválóan illik a közvetlen elbeszéléshez – állapítja meg -, viszont általában nehéz prózát írni ezen a nyelven, és nagyon kevés alkalmas az elméleti fejtegetésre. A jiddis lírában az expresszivitás az, ahol rengeteg nagyszerű dolgot műveltek, művészeti tekintetben viszont kevesebbre tellett. Mindabból, amit olvastam, úgy tűnik, nehezen tagadható a német nyelv masszív, lenyűgöző, bennsőséges, közvetlen jelenléte.”

Antológiájához a Literarische Blätterből gyűjtötte a legtöbb verset (leírhatatlan az a lelkesedés, amely úrrá lett rajta, amikor e lap kollekcióját megszerezte). A Dorian által fordított költők többsége Oroszországból és Lengyelországból származik. Ugyszólván mind lengyelországi vagy oroszországi falvakban vagy kisvárosokban nevelkedtek, előbb a hederbe és a bethamidrasba (...) jártak is-

kolába, magasabb fokú tanulmányaikat pedig az orosz nyelvén végezték.

Az 1942 június 2-i naplóbejegyzés szerint az antológia már megközelítette a 800–1000 lapnyi terjedelmet. A lefordított versek szerzői között található Chaim Nahman Bialk, Ijic Fefer, Eliezer Grinberg, Jacob Groper, Naftuli Gros, Moise Lisfsit, Levi Goldberg, Ijic Manger, és fabulákat is fordított Eliezer Steinbargtól.

Bár az antológia a háború végéig elkészült, beleértve a benne szereplő költők bibliográfiai bemutatását is, mégis csak ötven év múlva, 1966-ban jelent meg, és akkor sem a teljes változata. A jiddis énekel (ez az antológia nyomtatott változatának címe) megjelenésében nagy szerepe volt Anton Chelaru-nak, a kiváló jiddis szakértőnek; akinek a fordításában most sorozatban jelennek meg Isaac Bashevis Singer művei románul. Anton Chelaru fedezte fel Emil Dorian antológiájának elfekvő kéziratát a Realitatea Evreiască folyóirat könyvtárában, és ő kilincselte annak kiadásáért. Ugyanő aktualizálta a bibliográfiai jegyzeteket, s gondoskodott arról, hogy a kötet előszavaként a fordító leányának, Margareta Dorian-nak a vallomása megjelenjen. Abból ugyanis sok részletet tudhatunk meg a kontextusról, amelyben a fordítások megszülettek. Mintegy kiegészíti a Naplót azzal, hogy hogyan élt az egész Dorian-család a jiddis varázsában, amit a család feje hozott a házba a Holokauszt tragikus időszakában. Ez a varázs róla szállt át mindannyiukra, elősegítve egy zsidó értelmiségi család számára a szellemi túlélést. Ezért üzenet értékű mind a Napló, mind az Antológia.

ta: „Kullancsok”. A házikón bejárat gyanánt volt egy szűk nyílás, de ajtó nélkül. Bent a fal mellett volt egy mosdókagyló, közepén pedig egy betonasztal. Az asztalon halott asszony feküdt, meztelenül. Lábai térdnél össze voltak kötve dróttal, a csuklójára is drótot tettek, de a kötés elszakadt, a másik csuklóján látszódtak a vágások. Haját, arcát és a testét iszapréteg borította. Az ilyen halottra, a vízbefullasztott hullájára a románban nincs megnevezés. Aki megkötött kézzel és lábbal fulladt meg, annak a hullája nem olyan emberé, aki magányosan fulladt meg, hanem olyané, akit vízbe fojtottak. A temető felé menet, én együgyű, mert a piac mellett jártam, vettem egy zacskó cseresznyét.



Egyéb sem járt az eszemben, minthogy belenyúljak a zacskóba, kivegyek belőle két szem cseresznyét, és a halott arcára tegyem, oda, ahol a szeme világított hajdan. Elmentünk és egy szót sem szoltunk a temető kijáratáig, alig vándoroltunk. A buriának elkesztően szépek voltak, úgy éreztem, hogy megkívtak. Már-már utunkat állják, hogy ne mehessünk ki a kapun. Vajon a sok burián ajándécsokor volt a holtak számára, akiknek senkijük sincs, vagy pedig virágálcá az Állam gyilkosságaihoz? Esetleg mindkettő együtt? Illetve sem egyik, sem másik, ha-

nem csupán az én agyálgyult igyekezetem, hogy akkori állapotomban, a rémülettől letaglózva, rendet teremtsék olyan dolgok között, amelyek engem meghaladtak? A barátommal együtt bizalmasaink körében beszélünk a síron talált rózsacsokorról és a házikóról, ahol a megkötött nő feküdt. De mindeketten hallgattunk a kutyákról és a cseresznyéről, anélkül hogy összebeszélünk volna. A buriánokat pedig csak én hallgattam el, miként korábban is tettem, szokásból.

Fordította:
Zséhánszky István

(Részlet a *Mikor hallgatunk, kibírhatalnok vagyunk – mikor beszélünk, nevelésességek című esszéjéből; Herta Müller: Regele se-nclină și ucide. Fordította Alexandru Al. Șahighian. Polirom Kiadó, Bukarest, 2005.*)

Yiddish Velt

– a Jiddis Kultúra Fesztiválja

(Bukarest, 2010. szeptember 2–5.)



A fesztivál megnyitója. Balról jobbra: Harry Eliad, az Állami Zsidó Színház igazgatója; Aurel Vainer, a Romániai Zsidó Közösségek Szövetségének elnöke; Markó Attila államtitkár, az Etnikumközi Kapcsolatok Hivatalának vezetője és Eduard Kupferberg, a fesztivál igazgatója



A legfiatalabb nézőknek is volt szórakozási lehetőségük a fesztiválon



Yaakov Bodo azt állítja: „csak a lélek tiszta”. Az izraeli színész sok olcsó poén mellett néha megdöbbentő jeleneteket adott elő – például a képen látható öreg esetét, akit a fia, a nagy üzentember, otffejleszt az agmenházban

Klezmerkoncertekkel, jiddis nyelvű színházi előadásokkal és a romániai zsidó közösség történetéről szóló konferenciákkal kényeztette el az érkeklődő román fővárosi közönséget a Bukarestben először megszervezett, „Yiddisher Velt” elnevezésű jiddis fesztivál.



A fesztivál résztvevői a zsidó közösséggel együtt ünnepelték a Szombat eljöttét a Nagy Zsinagógában



A nagyváradi Hakeset klezmerzenekar



A zsidó közösség Hora táncsoportja keleties beütésű izraeli táncokat adott elő

Tofán Levente képriportja